



ΤΟΜ. Α.

ΦΥΛΛ. 2.

Η ΠΑΝΔΩΡΑ.

Ο ΣΥΜΒΟΛΑΙΟΓΡΑΦΟΣ.

(Ἰδ. Φύλλ. 1.)

Μίαν δὲ ὥραν μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Ῥοδί-
νου, ὁ Νικολὸς ἐμβῆκε πάλιν ἀκροποδητὴ εἰς τὸν
κοιτῶνα τοῦ κόμητος. Ἐπειδὴ ὅμως καὶ τῶρα ἤκου-
σεν ἄκραν ἡσυχίαν, ἐξῆλθεν ὁμοίως διὰ νὰ μὴ τα-
ράξῃ τὸν ὕπνον του. Τρὶς ἐπανελάβε τὸ αὐτὸ κατὰ
διάληψιν ἡμισείας ὥρας· τέλος δ' ἐκπλαγεὶς διὰ τὸν
μακρὸν τοῦτον ὕπνον, ἐπλησίασεν εἰς τὴν κλίνην,
ἤγειρεν ἐλαφρῶς τὰ παραπετάσματα, καὶ ποῖα ὑπῆρ-
ξεν ἡ ἐκπληξίς του, ὅταν εἶδεν ὅτι τὰ προσκεφάλαια
ἐκρυπτον τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀσθενοῦς, ποῖα δὲ ἡ φρί-
κη του ὅταν μακρύνας αὐτὰ εἶδεν ὅτι ὁ γέρον ἦτον
νεκρὸς, καὶ αἷμα ἐμίαινε τὸ πρόσωπόν του καὶ τὴν
σινδόνην του!

Τόμος Α.

— Ὁ κόμης! ἔκραξεν ὁ πιστὸς ὑπηρέτης, τρέ-
χων ἐξω τοῦ κοιτῶνος ὡς μανιώδης καὶ ἀποσπῶν
τὰς λευκὰς τρίχας του. Ὁ κόμης Ναννέτος! Βοηθή-
σατε! ἀπέθανεν ὁ κόμης Ναννέτος.

Αἱ ἄγριαι αὐτὰι κραυγαὶ εἰλκυσαν τοὺς ἐκπε-
πληγμένους γείτονας, καὶ ἡ ἀπαίσιος ἀγγελία ἀπὸ
στόματος εἰς στόμα διεδόθη ἐν ῥιπή ὀφθαλμοῦ εἰς
ὄλον τὸ Ἀργιστόλιον, ὅπου ὁ γέρον κόμης ἠγαπᾶτο
καὶ ἐτιμᾶτο ὡς παλαιὸς πατριάρχης. Τὸ πλῆθος ὄλον
τεθλιμμένον συνέρρευσε πρὸς τὴν νεκρικὴν οἰκίαν, καὶ
διάφοροι μεταξὺ αὐτοῦ ἐκυκλοφόρουν φῆμαι· κατὰ
τοὺς μὲν ἀποπληξία ἐπέφερε τὸν αἰφνῆδιον τοῦ κό-
μητος θάνατόν, κατ' ἄλλους λησται εἰθόντες τὴν νύ-
κτα τὸν ἐθανάτωσαν, καὶ ἤρπασαν ἀπὸ τὸ ταμεῖόν
του μεγάλην χρημάτων ποσότητα.

Μεταξὺ τῶν πρώτων ἀφιχθέντων ἦτον καὶ ὁ συμ-
βολαιογράφος Τάπας, ὅστις, ὡς ἐκ τοῦ ἐπαγγέλμα-
τός του, εἶχε τὸ πλεονέκτημα νὰ πληροφορῆται συ-

Φυλλ. 2.

νήθως πρὸ τῶν λοιπῶν ὄλων ὅσα συνέβαινον ἐντὸς τῆς πόλεως καὶ τῆς νήσου. Παραγκωνίζων τοὺς ἐπὶ τῶν κλιμάκων συσσωρευομένους, τοὺς ἀναβαίνοντας καὶ τοὺς καταβαίνοντας, εἰσῆλθε μετὰ σπουδῆς εἰς τὸν θάλαμον ὅπου ἔκειτο ὁ νεκρὸς. Φαίνεται δὲ ὅτι τὸ οἰκτρὸν θέαμα τῆς σεβασμίας ἐκείνης μορφῆς, πελιδνῆς ἤδη, διεστραμμένης ὑπὸ τῆς ἀγωνίας, καὶ ὅλης καθημαγμένης, ἐκίνησε βίαια καὶ εἰς τοῦ Τάπα τὴν καρδίαν αἰσθήματα, ὡς καὶ εἰς ὄλων τῶν περιεστώτων, καὶ εἰς αὐτὴν μάλιστα βιαιότερα· διότι ἂν ὄλων τὰ βλέμματα δὲν ἦσαν προσηλωμένα εἰς μόνην τὴν νεκρικὴν κλίνην, ἦτον εὐκολον νὰ ἰδῆ ἕκαστος τὸ πρόσωπον τοῦ συμβολαιογράφου γενόμενον διὰ μιᾶς ὠχρὸν ὡς αὐτὸ τοῦ νεκροῦ. Ἀλλὰ ταχέως ἐνίκησε τῆς λύπης του τὴν ὀρμὴν, καὶ ἀναλαθὼν τὴν ὄψιν καὶ τὴν σοβαρότητα τῶν χαρακτηρισμῶν του, ἔσυρε μ' εὐσεβῆ χεῖρα τὴν σινδόνην τῆς κλίνης, καὶ ἐκάλυψε τὸν νεκρὸν ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν· ἔπειτα δὲ ἐκάλεσε κατὰ μέρος τὸν δλοφυρόμενον Νικολόν.

— Κάρο, τῷ εἶπε, βέκιος ἦτον ὀπόβερος· ἕνα κόλπο ἀποπληξίας μᾶς τὸν ἐπέηρε. Αἱ! τί ὠφελοῦν τὰ δάκρυα; μὴ γὰρ θὰ τὸν ἐξυπνήσουν; Σήμερα ἐτοῦτος, αὐριο ἐγὼ, μεθαύριο ἢ ἀφεντιά σου. Τέτοιος εἶν' ὁ ἄνθρωπος; Σὰν σαπίτη, πέτα τον. Μὲν τώρα, κάρο, τί τοὺς θέλεις ἐτοῦτους ἐδῶ καὶ μὲ τοὺς ἐμάζωξες; Πρέπει νὰ ἔχουμε καὶ κομμάτι ῥισπέττο γιὰ τὸν πεθαμμένο, κοσπέττο! Τὴν ἀνάπαυσι ἐπέηγε νὰ εὕρῃ ὀπόβερος εἰς τὸν ἄλλον κόσμον. Δὲν πρέπει γιὰ μὰ νὰ τὸν κάμωμ' ἐδῶ τοῦ κόσμου τὸ σπεττάκολο. Κλείσε τὴν θύρα, τζόδια μου, καὶ βγάλε τους ἔξω ὡς νὰ ἔλθουν οἱ παπαδες, τὸ καλὸ ποῦ σοῦ θέλω, νὰ τὸν σηκώσουμε χωρὶς βοή καὶ χωρὶς παραγῆ, καθὼς ἔζησεν ὄλην του τὴν ζωὴν.

Ὁ πιστὸς ὑπρέτης προθύμως πειθόμενος εἰς τοὺς λόγους τοῦ συμβολαιογράφου, συμφώνους μὲ τὴν διάθεσιν τῆς ἰδίας του θλίψεως, ἣτις σιγὴν ἐπεζήτει καὶ ἡσυχίαν ἐπίσης, παρεκάλεσε τοὺς παρευρισκομένους νὰ μακρυνθῶσι, καὶ ἤρχισεν ὁ κοιτὸν νὰ κενοῦται ὅταν εἰσώρμησεν ὡς ἔξω φρενῶν ὁ Βοράτης, καὶ δλοφυρόμενος ἐρρίφη ἐπὶ τῆς κλίνης, ἐνηγκαλισθὲν τὸν ἐγκεκαλυμμένον νεκρὸν, καὶ κατεφίλει τὸ ἄμορρον σῶμα. Ὁ Τάπας τότε πλησιάζας εἰς τὸ οὖς τοῦ ὑπρέτου, τῷ εἶπε λέξεις τινάς, καὶ ὁ Νικολὸς προσελθὼν πρὸς τὸν Βοράτην, τὸν ἔλαβεν ἐκ τοῦ βραχίονος, καὶ ἐπροσπάθει διὰ πειθοῦς καὶ δι' ἐλαφρᾶς βίας νὰ τὸν ἀποσπάτῃ ἀπὸ τὸ ἀντικείμενον τῆς ἀπελπισίας του. Ἀλλ' ὁ Βοράτης ἐπέμεινεν ὡς ἄνθρωπος οὐ ἐπίθετο ὁ νοῦς, ἀλλ' οὐχὶ ἡ καρδία.

— Ἄρες τοῦλάχιστον νὰ ἰδῶ ἅπαξ ἀκόμη τοὺς σεβαστοὺς χαρακτήρας του, ἀνέκραξεν. Ἡ τελευταία λέξις του ἦτον βεβαίως εὐχὴ πρὸς ἐμέ. Ἄρες νὰ τὴν λάβω ἐπὶ τῶν νεκρῶν του χειλέων.

Καὶ ὁλος τρέμων ἀνέσυρε τὴν σινδόνην ἣτις ἔκρυπτε τοῦ κόμητος τὴν μορφήν. Ἀλλὰ μόλις ἐγείρας αὐτὴν, ἔμεινεν ὡς ἐμβρόντητος.

— Τὸν ἱατρὸν, ἔκραξε· τρέξατε εἰς τὸν ἱατρὸν.

— Τὸν ἱατρὸν; εἶπεν ὁ Τάπας. Τί τὸν θέλεις τὸν ἱατρὸν; Μήτε ζωὴ ἔχει μήτε πνοή; ἀπόθανε, πόβερο ἀμίαν κανίνας δοτόρος δὲν τὸν ἀναστήγει πλέον.

— Τὸν ἱατρὸν, ἔκραξε πάλιν ὁ Βοράτης τρέχων πρὸς τὴν θύραν. Ἀμέσως, φέρετέ τον ἀμέσως!

— Ἀσῆτε, εἶπεν ὁ Τάπας μὲ τόνον σιωπῆς ἐκφράζοντα οἰκτον. Δὲν βλέπετε; ἡ λύπη τὸν ἐσκότησε! Κόπιατε, κάρο Βοράτη, κόπιατε ἔξω, νὰ κλειδώσωμε τούτην τὴν κάμερα. Δεῖξου φρόνιμος ἄνθρωπος· ἐδῶ μόνον τὸν νοῦν σου θεὰ χάσις καὶ τὴν ὑγεία σου. Κόπιασε, κάρο.

Ἄλλ' εἰς αὐτὴν τὴν στιγμὴν δῶα τῶν παρευρισκομένων, οἵτινες εἰς τὴν πρώτην κραυγὴν τοῦ Βοράτου εἶχον ἤδη ἐξέλθει διὰ νὰ ἐκπληρώσωσι τὴν ἐντολήν του, εὐρόντες ἕνα τῶν ἱατρῶν διερχόμενον ἐμπρὸς τῆς οἰκίας, τὸν εἰσῆγαγον εἰς τὸν κοιτῶνα τοῦ πένθους.

Ὁ δὲ Τάπας, ἄμα τὸν εἶδε, κατεβίβασε τὰ δίοπτρα ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν του, ὅπερ ἐπραττεν ἢ ἐκ προθέσεως ὅταν εἶχε νὰ κρούσῃ τινὰ ἰδέαν, ἢ αὐτομάτως ὅταν δυσηρεστεῖτο. Ἀλλὰ τίς εἶχε τὸν νοῦν εἰς τὸν Τάπαν;

— Ἐξοχώτατε, εἶπεν ὁ Βοράτης, ἔμαθε, ὅτι ἀπέθανεν ὁ ἀγαθὸς γέρον μᾶς. Πλησίατε, ἐξοχώτατε, εἰπέ, τί σὲ φαίνεται; ἀπὸ τί ἀπέθανε.

— Κόλπο, κοσπέττο! ἀνέκραξεν ὁ Τάπας· ποῖος ἤμπορεῖ ν' ἀμοιβάλλῃ; φοβερὸ κόλπο ἀποπληξίας!

— Ἐγὼ τὴν ἀμοιβολίαν μου, ἀπεκρίθη ὁ Βοράτης. Ἀσῆτε τὸν ἱατρὸν νὰ εἰπῆ.

Ὁ ἱατρὸς ἐπλησίασε τότε τὸν νεκρὸν. Ἐβόνη δὲ ἢ πρώτη του ὄψις ὅτι κατέπληξε καὶ αὐτὸν, ὡς εἶχε καταπλήξει καὶ τὸν Βοράτην, καὶ αὐτὸν τὸν Τάπαν. Μετὰ ταῦτα τὸν παρατήρησε προσεκτικώτερον, ἤγγισε μὲ τὴν χεῖρα τὸν πρᾶχλόν του, ἐψηλάφισε τοὺς ἀδένας, καὶ σείσας τὴν κεφαλὴν,

— Σιὸρ Νικολὸ, εἶπεν, εἰδοποιεῖσάτε τὴν ἀστυνομίαν νὰ ἔλθῃ.

— Περ μάκο τί κουβέντες! ἀνέκραξεν ὁ Τάπας. Τὴν ἀστυνομίαν! Δὲν τὸν ἀφήνετε νὰ τὸν θάψουν μὲ τὴν ἡσυχίαν του τὸν χριστιανὸ; μὴ θὰ τὸν πᾶτε καὶ στὴν κρίσι σὰν τοὺς Φαραὼ τῆς Αἰγύπτου;

Ὁ ὑπρέτης ἐδίστασεν. Ἀλλ' ὁ ἱατρὸς ἐπέμεινεν ἐντόμως.

— Σὲ καθιστῶ ὑπεύθυνον, σιὸρ Νικολὸ, εἶπεν· εἰδοποίησε ἀμέσως τὴν ἀστυνομίαν.

Μετὰ δῶα λεπτᾶ, ἐφ' ὧν ὁ ἱατρὸς ἠξηκολούθησε σιωπηλῶς τὰς ἐρεῦνας του, εἰσῆλθεν ὁ ἀστυνόμος μετὰ τοῦ ἀνακριτοῦ.

— Κύριοι, τοῖς εἶπεν ὁ ἱατρὸς, ὁ κόμης Ναννέτος ἀπέθανε, κατὰ τὴν γνώμην μου, ἀπὸ θάνατον οὐχὶ φυσικὸν ἀλλὰ βίαιον. Ἐκτελέσατε τὰ τῶν καθηκόντων σας.

— Καὶ εἰς τί στηρίζετε τὴν γνώμην σας, ἐξοχώτατε; ἐρώτησεν ὁ ἀστυνόμος τὸν ἱατρὸν.

— Ἡ συμπέσις τοῦ φάρυγγος, ἀπεκρίθη, δεικνύων διὰ τῆς χειρὸς τὰ ἀπαριθμούμενα, αἱ μελαναὶ τοῦ τραχήλου κηλίδες, ἡ ἐξοίδησις τῶν ἀδένων καὶ ἀμυγάλων, ἡ ἐξόγγωσις τῶν ὀφθαλμῶν, ἡ συστολὴ τῶν μύων τοῦ προσώπου, ἡ σπατυωδικὴ συστρόφῃ τῶν ἄκρων, καὶ ἡ αἰμορραγία αὕτη, ἀποτέλεσμα βίβσεως τῆς σφαγιτίδος φλεβῶς, ἀποδεικνύουσι ἀναμφισπῆστῶς ἀποπνιγμὸν βίαιον.

Ἡ ἀπόφασίς αὕτη τοῦ ἱατροῦ καὶ αἱ φοβοραὶ ἀναπτύξεις ἐφ' ὧν τὴν ἐστῆριζε, βαθεῖαν ἀπετέλεσαν ἐντύπωσιν ἐπὶ τῶν παρεστώτων, πρὸ πάντων δὲ ἐπὶ τοῦ Βοράτου, ὅστις ἐκάλυψε μὲ τὰς δύο του χεῖρας τὸ πρόσωπόν του, καὶ ἀδυνατῶν ἔναντι τῆς βίαν τῶν αἰσθημάτων του, ἤσθάνθη τὰς δυνάμεις του ἐκλείπουσας, καὶ ἔπεσε λειποθυμῶν καὶ ὡς νεκρὸς πλησίον τοῦ νεκροῦ φίλου του. Ὁ Τάπας ἐπεμελήθη τότε ἀμέσως νὰ σταλῆ ὁ ἀθηνῆς εἰς τὴν οἰκίαν του, καὶ ἐπικαλεσθεὶς καὶ τοῦ ἱατροῦ τὴν συγκατάθεσιν, παρήγγειλε μετὰ φιλαδέλφου σπουδῆς νὰ ῥιθῆ εὐθὺς εἰς τὴν κλίνην του.

Ἐίχε δὲ καὶ αὐτοῦ, φαίνεται, βιαίως συγκινήσει τὴν καρδίαν τὸ οἰκτρὸν θέαμα, διότι τὰ χεῖλη του ἦσαν λευκὰ ὡς χήρινα.

— Περ μπάκο, εἶπεν ἄμα ἐξῆλθεν ὁ Βοράτης ὅποιος ἔχει τοῦ Κόντε Νανέτου τὸ βιδός, πρέπει νὰ πέρνη καλὰ τὰ μέτρα του. Βέκιος κ' ἀβρώστος, χωρὶς ψυχὴ γεννητὴ νὰ τὸν φυλάγῃ, κάθεται μὲ τὸν γέρο—Νικολὸ μονάχος εἰς τὴν ἄκρα τοῦ κόσμου. Κοσπέττο! δὲν εἶναι στραορδινάριο ἀν' ἐμβῆκαν δύο μπιρπὸνοι τὴν νύκτα καὶ τὸν σπεδίοισαν. Ἡ θάλασσα εἶν' αὐτοῦ πέρα. Οἱ φοριάδες θὰ βγῆκαν ἀπὸ κἀνενα καράβι, καὶ τώρα τὰ πρίμαραν τίς ξέρει διὰ ποῦ. Ἄμε κάθου γύρευε!

— Τοῦλάχιστον τὸ καθήκόν μας εἶναι, Κύριε Τάπα, εἶπεν ὁ Ἄστυνόμος, νὰ ζητῶμεν ἕως οὔ νὰ εὑρωμεν.

Ἐπειτα δὲ προσεκάλεσεν ὅλους τοὺς θεατὰς πλὴν τοῦ ἀνακριτοῦ, τοῦ Τάπα, τοῦ ὑπηρετοῦ καὶ τοῦ ἱατροῦ, νὰ ἐξέλθωσι, καὶ ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν τελευταῖον τοῦτον τὸν ἠρώτησεν ἂν δὲν ἦτον δυνατὸν νὰ ἐλειποθύμησεν ὁ κόμης διὰ νυκτός, καὶ τότε πεσόντα ἐπ' αὐτοῦ τὰ προσκεφάλαια νὰ τὸν ἀπέπνιξαν. Ἡ ἀπάντησις τοῦ ἱατροῦ ἦτον ὅτι ἡ ἔκφρασις τοῦ προσώπου καὶ τῶν μελῶν ἢ θέσις ἀπεδείκνυον ἀγῶνα σφοδρὸν καὶ οὐχὶ αἰφνῆδιον θάνατον συμβάντα ἐν μέσῳ λειποθυμίας. Ὁ γέρον Νικολὸς προσκλήθεις ὑπὸ τοῦ ἀνακριτοῦ, ἔθεσεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ νεκροῦ τὰ προσκεφάλαια εἰς ἣν θέσιν τὰ εἶχεν εὑρεὶ ὅτε πρῶτον εἰσῆλθεν εἰς τὸν κοιτῶνα, καὶ παρετηρήθη ὅτι ἦτον ἀδύνατον νὰ πέσῃ κατ' ἐκεῖνον τὸν τρόπον ἢ κεφαλὴ αὐτομάτως, ἀλλ' ὅτι ἀναγκάτως πρέπει νὰ ἐτέθη καὶ νὰ ἐκρατήθη βιαίως ἐκεῖ.

Ὁ ἄστυνόμος ἀπεκάλυψε μετὰ ταῦτα τὸν νεκρὸν ἐντελῶς. Ἡ σινδόνη ἦτον ἐτχισμένη εἰς ῥάκη παρὰ τοὺς πόδας του. Ἐρωτηθεὶς περὶ τούτου ὁ ὑπηρετής, ἀπήντησεν ὅτι τὴν εἶχε στρώσει νέαν ἀφ' ἑσπέρας τῆς ἡμέρας ἐκείνης. Ἦτον ἄρα προφανές ὅτι τὴν ἔσχισεν ὁ πάσχων ἐπὶ τῆς ἀγωνίας του.

Μετὰ ταῦτα ὁ ἄστυνόμος ἤρχισε τὴν εξέτασιν τῶν σκευῶν. Ἐπὶ κἀνενός δὲν ἐφαίνετο ἔχνος παραβιάσεως. Λαβὼν δὲ τὰς κλειδας ἀπὸ τὸν Νικολόν, ἠνέωξε τὰ συρτάρια τοῦ γραφείου, καὶ εὔρεν εἰς αὐτὰ ποσότητες ὡς χιλίων διστήλων εἰς διάφορα χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ νομίσματα. Ὁ Τάπας παρουσιάσας τότε γενικὸν ἐπιτροπικὸν τοῦ κόμητος Γερασίμου, ἀνεψιοῦ τοῦ ἀποθανόντος, καὶ ἐκ περισσοῦ ἀκόμη καὶ γενικὴν διαθήκην τοῦ γέροντος, συντεταγμένην ἕνα μῆνα πρὸ

τοῦ θανάτου του, καὶ κηρύττουσαν τὸν Γεράσιμον γενικὸν κληρονόμον του, ἀπήτησε νὰ τῷ παραδοθῆ ἐπὶ ἀποδείξει ἢ ποσότης αὕτη, εἰς ὃ προθύμως συνῆψαν οἱ ὑπηρεταὶ τῆς δικαιοσύνης.

Μετὰ τὰ σκευὴ εξέτασεν ὁ ἄστυνόμος ἐν πρὸς ἐν τὰ παραθύρα ὅλα ἦσαν κλειστὰ, καὶ ἀνευ ῥήξεως, ἧς οὐδὲν ἔχνος ἐφαίνετο, ἦτον ἀδύνατον ἢ ἀνοιχθῶσιν ἐξωθεν. Αἱ θύραι ἦσαν ἐπίσης ἀνέπαροι.

— Παραδόξον! εἶπεν ὁ ἀνακριτής. Ὅτι ὁ κόμης ἐδολοφονήθη, φαίνεται βέβαιον. Οἱ λησταὶ ὅμως δὲν ἀφήνουν χίλια διστήλα εἰς τὰ συρτάρια, οὔτε εἰσέρχονται ἀπὸ τὰς τρύπας τῶν κλειθρῶν. Δὲν εἶναι ἀλήθεια, σινδὸρ Τάπα;

— Σικουρο, σικουρο! ἔλεγεν ὁ συμβολαιογράφος, ἐνῶ ἀπέματτε τὸν ἰδρωτὰ ἀπὸ τὸ μέτωπόν του.

— Καὶ κατοικεῖ κἀνεὶς ἄλλος εἰς τὴν περιοχὴν αὐτῆς τῆς οἰκίας; ἠρώτησεν ὁ ἀνακριτής τὸν ὑπηρετήν.

— Κἀνεὶς, ἀπεκρίθη αὐτός, ἐκτός τοῦ Κ. Ροδίνου, γραμματέως τοῦ μακαρίτου, καὶ ἐμοῦ.

— Καὶ κλείτε καθ' ἑσπέραν τὰς θύρας; ἐπρόσθεσεν ὁ ἄστυνόμος.

— Μάλιστα, καθ' ἑσπέραν.

— Ἐνθυμεῖσαι ἂν τὰς ἐκλείσας χθές;

— Ἐνθυμοῦμαι ὅτι τὰς ἐκλείσα καὶ χθές καθὼς πάντοτε.

— Καὶ σήμερον τὸ πρωὶ ὅταν ἐξύπνησας, ἐπανελάβεν ὁ ἄστυνόμος, τὰς εὔρες κλειστάς;

— Ὅχι, ἀπήντησεν ὁ Νικολός, τὰς εὔρας ἀνοικτάς. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ Κύριος Ροδίνης ἔχει ἀντικλείδιον, καὶ χθές ἐπέστρεψεν ἐξώρας τὴν νύκτα, δὲν ὑπόπτεισα παντελῶς, καὶ ἐνόμισα ὅτι ἐκεῖνος ἐλησημόνησε νὰ τὰς κλείσῃ.

— Ἄ! ὁ σινδὸρ Ροδίνης ἔχει ἀντικλείδι! εἶπεν ὁ Τάπας, καὶ διὰ μιᾶς ἐχρωματίσθησαν ἐρυθρὰ τὰ μέχρι τοῦδε κάτωχα χεῖλη του, καὶ εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του ἀνέλαμψεν ἀστραπὴ αἰφνῆδιᾶ ἀλλ' ἀόρατος, διότι τὴν ἀπερρόρησεν ὁ ὕελος τῶν δίοπτρων του.

— Ἄς ἔλθῃ ὁ Κ. Ροδίνης, εἶπεν ὁ ἀνακριτής, δύναται νὰ μᾶς φωτίσῃ εἰς τὰς ἐρεῦνας μας.

— Ὁ Κ. Ροδίνης δὲν εἶν' ἐδῶ, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Κέρκυραν, ἀπεκρίθη ὁ Νικολός.

— Κόμει! χθές ἐπέστρεψεν ξώρας τὴν νύκτα, καὶ σήμερ' ἀνεχώρησε βουδὸν ὦρα! πὲρ δὶο σάντο! εἶπεν ὁ Τάπας, ὀμιλῶν καθ' ἑαυτὸν, καὶ ὑψώσας τὰ δίοπτρα εἰς τὸ μέτωπον, ἐγύμνωσε τὸ βλέμμα του, ἐκφράζον ἐκπληξιν.

— Ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Κέρκυραν! ἐπανελάβεν ὁ ἀνακριτής. Καὶ τί ὦρα ἦτον ὅταν ἐπέστρεψε χθές ὁ Ροδίνης;

— Κύριοι, εἶπεν ὁ Νικολός ἐντρομος, δὲν ὑποπτεύετε τὸν σινδὸρ Ροδίνην βέβαια ὡς φονεὰ τοῦ κόμητος!

— Κάρο μίο, ὑπέλαβεν ὁ συμβολαιογράφος ὁ Ροδίνης εἶναι νέος χρυσός. Τὸν ἀγαπῶ σὰν τὰ μάτια μου ὅμως ὅλ' οἱ ἄνθρωποι εἶναι παιδιὰ τοῦ Ἀδάμ, καὶ ὁ πειρασμός ἔχει πολλὰ παγίδια ἀκόμη. Ἐπειτα, ἀμῖκο, εἰς μίαν ὑπόθεσι τόσο ἱμφορτάντε, ἢ δικαιο-

σύνη πρέπει νὰ ἐξετάξῃ, καὶ χαρὰς ἔκεινον ποῦ εἶναι ἀθῶος.

— Καλὰ σὲ λέγει, ἐπρόσθεσε μεθ' ἡμερότητας ὁ ἀνακριτὴς. Τὸ χρέος μας εἶναι νὰ ἐξετάσωμεν ὅλας τὰς περιστάσεις. Τοῦτο μάλιστα συμφέρει εἰς τοὺς ἀθῶους, διότι ἀποδεικνύει τὴν ἀθωότητά των. Ὅστε σὲ παρακαλῶ ν' ἀποκριθῆς. Ποῖαν ὥραν ἐπέστρεψε χθὲς ὁ Ῥοδίνης;

— Δὲν ἤξεύρω καλά, ἢ μεσάνυκτα ἢ καὶ μετὰ τὰ μεσάνυκτα, ἀπεκρίθη ὁ ὑππρέτης.

— Τότε δὰ σικοῦρο, εἶπεν ὁ Τάπας ὡς σκέψιν ἦτις τὸν διέφευγεν, ὁ σιὸρ Νικολὸς ἐκοιμοῦταν.

— Εἶδες τὸν Ῥοδίνην ὅταν ἦλθεν; ἐρώτησεν ὁ δικαστὴς.

— Ὅχι τὸν ἤκουσα. Τὸ βῆμά του μ' ἐξύπνησεν, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἀπεκοιμήθην πάλιν.

— Καὶ δὲν ἤκουσας ἄλλην κἀμμίαν ταραχὴν;

— Ἦκουσα τὸν σιὸρ Ῥοδίνην ὅτι διευθύνθη πρὸς τὸν κοιτῶνά του· ἀλλὰ χωρὶς νὰ ἐμβῆ, ἐπέστρεψε, καὶ ἐμβῆκεν εἰς τοῦ κόμητος. Ἐκεῖ ἤκουσα ὅτι ὠμίλουσιν οἱ δύο, καὶ τότε ἀπεκοιμήθην.

Ὁ Τάπας ἔρριψε βλέμμα ἐκφραστικὸν πρὸς τὸν ἀνακριτὴν καὶ τὸν ἀστυνόμον.

— Καὶ τὸ πρῶν, εἶπεν, ὅταν ἐφυγεν, ἐζοῦσε βέβαια ἀκόμα ὁ κόντες.

— Δὲν ἤξεύρω, ἀλλὰ δὲν τὸ πιστεύω, ἀπήντησεν ὁ Νικολὸς, νέα δάκρυα χύων.

— Πῶς; καὶ ἀνεχώρησε χωρὶς νὰ τὸν ἀποχαιρετήσῃ; ἐρώτησε πάλιν ὁ συμβολαιογράφος, ὅστις παρασυρόμενος ἀπὸ τὴν περιέργειάν του καὶ ἀπὸ τὴν φιλίαν του ἀναμιθῶλως πρὸς τὸν ἀποθανόντα, εἶχε σχεδὸν λησμονῆσει ὅτι δὲν ἀνῆκεν εἰς αὐτὸν τὸ δικαίωμα τῆς ἀνακρίσεως, ἐν ᾧ ὁ ἀνακριτὴς, γνωρίζων τὴν μεγάλην του ἰκανότητα, τῷ παρεχώρει αὐτὸ εὐχαρίστως.

— Χωρὶς νὰ τὸν ἀποχαιρετήσῃ, ἀπεκρίθη ὁ Νικολὸς. Μοὶ εἶπεν ὅτι τῷ εἶχεν ἀφήσει ὑγείαν ἀφ' ἐσπέρας, διότι ἐθιάζετο, καὶ τὸ πρῶν δὲν ἤθελε νὰ τὸν ἐξυπνήσῃ.

Ὁ ἀνακριτὴς ἠτένισε τὸν ἀστυνόμον μὲ παράδοξον βλέμμα, καὶ ἀμφοτέροι ἐκίνησαν τὴν κεφαλὴν των.

— Ὑποπτο, βεραμέντε, εἶπεν ὁ Τάπας, ὡς ἐξηγῶν τὴν ἰδέαν τῶν ὑπαλλήλων. Δὲν μοῦ χωρεῖ ὅμως εἰς τὸν νοῦν διὰ τὸν Ῥοδίνην. Τί αἰτίαν εἶχε, τί ἐντερέσο γιὰ νὰ τὸ κάμῃ, ἀφ' οὗ καὶ τίποτε δὲν ἐπῆρε. Ζωντανὸς ὁ κόντες τὸν ἔτρεφε· πεθαμένον μὴ γὰρ ἔχει νὰ τὸν κληρονομήσῃ;

Καὶ λέγων τὰς τελευταίας ταύτας λέξεις, κτεβίβασε τὰ δίοπτρά του.

— Ὅπως δὴποτε, εἶπεν ὁ ἀνακριτὴς, ὁ Ῥοδίνης πρέπει νὰ ἔλθῃ. Τότε ἴσως πρὸς τοῖς ἄλλοις εὐχρισθῶσι καὶ αἱ αἰτίαι.

Μετὰ ταῦτα δ' ἡ ἀστυνομία ἔδωκε τὴν ἀδειαν τῆς κηδείας, ἣτις ἔλγε δημοτελεστάτη. Τὴν δ' ἐπαύριον ὁ Τάπας παρουσίασεν εἰς τὴν ἐπικύρωσιν τοῦ δικαστηρίου τὴν διαθήκην τοῦ κόμητος, καὶ πέμπων αὐτὴν πρὸς τὸν Γεράσιμον, τῷ ἐγράφε·

— Κακαῖς, θλιβεραῖς νοβιταῖς, σιὸρ κόντε. Ὁ κάρος τζῖος σ' ἀφήκε χρόνους. Λάβε τὴν δικήκη του, κόβερο ἀμῖκο, καὶ μὴν ἀποθάνῃς καὶ σὺ ἀπὸ τὴν λύπην σου. Μὴν ἐλθῆς διὰ κάμποσον καιρὸν εἰς τὸ Ἀργοστόλι, ὅπου ὄλα θὰ σὲ φανοῦν μαῦρα καὶ σκοτεινὰ· μείνε αὐτοῦ ποῦ εἶσαι, εἶναι καλλήτερο· ἢ ζήτησε κοντολατζιόνε εἰς τὰ ταξείδια, ὡς νὰ περάσῃ . . . ἢ λύπη σου.

E.

Ὁ Ῥοδίνης λοιπὸν ἀπέπλευσε πρὸς Κέρκυραν, καὶ ἐπειδὴ ὁ ἀτμός ἦτον σπανιότης τότε ἀκόμη, καὶ ὑππρέτης τῶν πλουσιωτέρων μόνων ἐθνῶν, ἀπῆλθε διὰ πλοίου ἰστιοφόρου. Ἡ ἀνυπομονησία του ἦτο μεγάλη, ἀλλὰ τὰ στοιχεῖα ἀδιαφοροῦσι διὰ τῶν ἀνθρώπων τὴν ἀνυπομονησίαν· ἐπομένως διήρκεσεν ὁ διάπλους του τέσσαρας ἡμέρας, αἰτίνες τῷ ἐφάνησαν τόσῳ μᾶλλον τέσσαρα ἔτη, καθ' ὅσον ἤξευρεν ὅτι τῷ ἐχρειάζοντο τοῦλάχιστον ἄλλαι τόσαι διὰ τὴν ἐπιστροφὴν. Εἶναι περιττὸν νὰ περιγράψωμεν τὴν συνέντευξίν του μετὰ τῆς μητρὸς του. Μετὰ μίαν ὥραν τῇ εἶχε διηγηθῆ τὴν εὐτυχίαν του, εἶχε λάβει τὴν συγκατάθεσιν μετὰ τῆς εὐχῆς τῆς, τῇ ἔδειξε τὴν διαθήκην δι' ἧς ὁ κόμης ἄφηνεν ἀτομικῶς εἰς αὐτὴν τετρακισχίλια δίστηλα, καὶ ἀφ' οὗ ἤκουσεν ὅλας τὰς εὐλογίας ὅσας ἡ εὐγνωμοσύνη τῇ ἐνέπνεε πρὸς τὸν ἐνάρετον γέροντα, ἔστρεφεν ἤδη τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸν λιμένα, ἀντιπαλαιῶν κατὰ τῆς ἐπιμόνου προσκλήσεώς της ὅπως μείνῃ τοῦλάχιστον μίαν ἢ δύο ἡμέρας πλησίον της. Συνήγορον ἔχουσα τὴν υἱίκην τοῦ Ῥοδίνην στοργῆν, εἶχεν ἤδη κερδίσει ἐπ' αὐτοῦ τινὰς ὄρας, καὶ τὸν ἐπεισε νὰ περιμείνῃ τὸ γεῦμα, εἰς τὴν τράπεζαν δὲ διεπραγματεύετο περὶ τῆς νυκτὸς, καὶ ὁ Ῥοδίνης ἐπλητίζετο νὰ ἐνδώσῃ εἰς τὴν θυτίαν καὶ ἄλλων τινῶν ὠρῶν διὰ νὰ τὴν εὐχαριστήσῃ, ὅταν ὁ ὑππρέτης τῷ ἐπέδωκεν ἐπιστολὴν φέρουσαν σφραγίδα ἐπίσημον.

— Τίς τὴν ἔφερον; ἐρώτησεν ὁ Ῥοδίνης.

— Τρεῖς κοντεστάβιλοι τῆς ἀστυνομίας, ἀπεκρίθη ὁ ὑππρέτης, καὶ περιμένουν εἰς τὴν αὐλήν.

Ὁ Ῥοδίνης ἠνέωξε τὴν ἐπιστολὴν, καὶ προφανῶς ἐταράχθη.

— Ἰδοῦ, μητερ, εἶπε μειδιῶν, ἀλλὰ μὲ ἠλλοιωμένη φωνήν, ἔχω σύμμαχον ἐναντίαν σας.

— Ποῖον σύμμαχον;

— Τὴν ἀστυνομίαν τῆς Κεφαλληνίας. Μὲ προσκαλεῖ νὰ ἐπιστρέψω ἀνυπερθέτως.

— Πῶς; μόλις ἐφθασες. Τί δηλοῖ τοῦτο; Καὶ ἂν δὲ θελήσῃς νὰ ὑπάγῃς ἀπόψε, καὶ μείνης ὡς αὔριον. . .

— Οἱ κλητῆρες εἶναι διατεταγμένοι νὰ μὲ φέρουν χωρὶς νὰ θέλω.

— Ἄλλὰ τί εἶναι τοῦτο; ᾧ θεέ μου! Τί τρέχει; ἔκραξεν ἡ φιλόστοργος μήτηρ. Ἡ ἀστυνομία νὰ σὲ συλλάβῃ. . . τί εἶναι τοῦτο;

— Τί δηλοῖ, οὐδ' ἐγὼ ἐννοῶ, ἀπεκρίθη ὁ Ῥοδίνης· ἀλλ' ἠσύχασε μήτηρ, τίποτε σπουδαῖον δὲν εἴμπορεῖ νὰ ᾔται. Ἄς κρᾶξωμεν τοὺς κλητῆρας.

Ἐκ τῶν κλητῆρων ὁ εἷς, ὅστις εἶχε σταλῆ ἐκ Κεραλληνίας ὡς κομιστῆς καὶ ἐκτελεστῆς τῆς διαταγῆς, ἐπροχώρησε πρὸς τὸν Ῥοδίην μὲ βῆμα δισταζόν, ἐν ᾧ οἱ δύο ἄλλοι, δοθέντες εἰς αὐτὸν ὡς βοηθοὶ παρὰ τῆς κεντρικῆς ἀτυνομίας Κερκύρας, ἔμεινον παρὰ τὴν θύραν ὡς διὰ τὴν φυλάξωσι.

— Λοιπὸν σιῶν Τζανέτο, ἐρώτησεν ὁ Ῥοδίης μὲ προσκαλοῦν νὰ ἐπιστρέψω εἰς τὴν Κεραλληνίαν; ἤξεύρεις, ἢ ἔχεις τὴν ἄδειαν νὰ μὲ εἰπῆς τί εἶναι;

Ὁ Κλητῆρ ἐφαίνετο τεταραγμένος.

— Αὐθέντα, εἶπεν, ὁ κόμης Ναννέτος ἀπέθανε καὶ . . . εἶναι ὑποψία ὅτι ἐδολοφονήθη. Ἡ ἀτυνομία ἀνακρίνει, καὶ σὰς προσκαλεῖ ὡς . . . μάρτυρα.

Ἡ ἐξήγησις αὐτῆ διάφορον ἀπετέλεσεν ἐντύπωσιν ἐπὶ τῆς μητρὸς καὶ ἐπὶ τοῦ υἱοῦ, διότι τῆς μὲν διεσκέδασε τοὺς φόβους, ἐπὶ τοῦ δὲ ἐνέσκυψεν ὡς κεραυνός.

— Ὁ κόμης! . . . ἀπέθανεν! . . . ἐδολοφονήθη . . . ὦ θεέ μου! ἀνέκραξε, γενόμενος ὠχρὸς ὡς τὸν τοῖχον, καὶ ἔπεσε καταβεβλημένος ὑπὸ τῆς θλίψεως εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς μητρὸς του. Οἱ δὲ κλητῆρες ἀντήλαξαν συνεννοήσεως βλέμμα.

— Μετὰ ταῦτα ὁ Ῥοδίης ἀποχαιρετήσας τὴν μητέρα του,

— Ἄς ὑπάγωμεν, κύριοι, εἶπε πρὸς τοὺς κλητῆρας. Ἡ εὐτυχία καὶ ὁ πόθος ἐδύνατο ἴσως νὰ περιμείνῃ. Τὸ πένθιμον καθῆκον ὅμως δὲν περιμένει.

Μετ' ὀλίγας στιγμὰς ἀνεχώρουν ἐπὶ τοῦ πλοίου τῆς ἀτυνομίας, καὶ μετὰ τινὰς ἡμέρας κατέπλεον εἰς Ἀργοστόλιον.

Ὁ Ῥοδίης, ἅμα ἀποβάς, ἠθέλησε νὰ ἔλθῃ πρὸς τὸν τάφον τοῦ εὐεργέτου του, καὶ νὰ τῷ προσφέρῃ τὴν σπονδὴν τῶν δακρῶν του. Ἄλλ' οἱ κλητῆρες τῷ εἶπον ὅτι ἔχουσι διαταγὴν νὰ τὸν ὀδηγήσωσι κατ' εὐθείαν εἰς τὴν ἀτυνομίαν. Ἀκολουθήσας ἐπομένως αὐτοὺς, παρουσιάσθη εἰς τὸν ἀτυνόμον, καὶ ἐζήτησε τὴν ἄδειαν νὰ ἀπέλθῃ. Ἄλλ' ὁ ἀτυνόμος τῷ εἶπεν ὅτι διαταγὴν ἔχει νὰ τὸν κρατήσῃ, καὶ τὸν παρέδωκεν εἰς τὸν δεσμοφύλακα. ὁ δὲ δεσμοφύλαξ τῷ εἶπεν ὅτι ἔχει διαταγὴν νὰ μὴ τὸν ἀφήσῃ νὰ κοινωνήσῃ μετ' οὐδενός, καὶ τὸν κατέκλεισεν εἰς μεμονωμένην εἰρκτήν.

Ὁ Ῥοδίης ἐνόμιζεν ὅτι ὀνειροπολεῖ, οὐδ' ἐδύνατο νὰ ἐννοήσῃ τί τῷ συμβαίνει; καὶ ἐνίστε μὲν ὑπώπτευσεν ὅτι ἡ κυβέρνησις, ἰχνηλατοῦσα συνωμοσίαν τινὰ, ἄωρον προῖόν τοῦ ὑπερχειλοῦς ἐνθουσιασμοῦ τῶν ἐν ταῖς νήσοις συμπατριωτῶν μας κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, συνέλαβε καὶ αὐτὸν ἐπὶ τινὶ ὑποψίᾳ ἀνυποστάτῳ, ἄλλοτε ὅτι ἐκρατήθη ἴσως ἀντ' ἄλλου κατὰ λάθος τῆς ἀτυνομίας, καὶ δι' ὀλης νῆς νυκτὸς μετέβαινε ἀπὸ συμπερασμοῦ εἰς συμπερασμόν· ἀλλ' ἀπέπνιγε τὴν περὶ ἑαυτοῦ μέριμναν ἢ θλίψιν του διὰ τὸν θάνατον τοῦ εὐεργέτου του, τοῦ ἄλλου πατρὸς του.

Τὴν ἐπαύριον, ἅμα ἀπὸ πρωτῆς, ἐκοιμίσθη εἰς τὸ δικαστήριον, πρὸς μεγίστην χαρὰν του, διότι ἡ ἀνάκρισις ἔμελλε νὰ τῷ ἐξηγήσῃ τὴν θέσιν του. Ἴδου περὶ τοῦ ὁ τυπικὸς διάλογος τῆς ἀνακρίσεως.

— Πῶς ὀνομάζεσαι;

— Ἀθανάσιος Ῥοδίης.

— Ποία ἡ πατρίς σου;

— Κέρκυρα.

— Πόσον ἐτῶν εἶσαι;

— Εἰκοσιτεσσάρων.

— Ποῖον τὸ ἐπάγγελμά σου;

— Γραμματεὺς τοῦ κόμητος Ναννέτου.

— Ποῦ ἔμαθες τὸν θάνατον τοῦ κόμητος;

— Εἰς τὴν Κέρκυραν, ἀπὸ τοῦς ἀτυνομικοῦς φύλακας οἵτινες μ' ἔφεραν.

— Πότε ἀνεχώρησας διὰ Κέρκυραν;

— Τὴν δεκάτην τοῦ ἐνεστῶτος μηνός.

— Ποίαν ὥραν;

— Τὴν πέμπτην τῆς πρωίας.

— Πῶς ἀφήκες τὸν κόμητα Ναννέτον ὅταν ἀνεχώρησας;

— Κοιμώμενον.

— Πῶς τὸ ἤξεύρεις ὅτι ἐκοιμᾶτο;

— Μοὶ τὸ εἶπεν ὁ ὑπηρετῆς του.

— Καὶ δὲν ἐμβήκες νὰ τὸν ἀποχαιρετήσῃς;

— Ὅχι, διὰ νὰ μὴ ταράξω τὸν ὕπνον του.

— Παράδοξον φαίνεται, ὅταν, ὡς εἶναι γνωστὸν, εἶχες τότεν οἰκειότητα πρὸς τὸν κόμητα, νὰ μὴ θελήσῃς νὰ τὸν ἀποχαιρετήσῃς πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς σου.

— Τὸν εἶχον ἀποχαιρετήσῃ ἐφ' ἐσπέρας, ἤξεύρων ὅτι θ' ἀναχωρήσω πολὺ πρῶτ.

— Ἀφ' ἐσπέρας εἶχες ἐξέλθει τῆς οἰκίας. Ποῦ ὑπῆγες καὶ ποίαν ὥραν ἐπέστρεψας;

— Ἐξῆλθα, καὶ ὑπῆγα εἰς τοῦ συμβολαιογράφου Τάπα, ἐκεῖθεν εἰς τοῦ Κ. Βοράτου, μεθ' οὗ ἦλθον εἰς τοῦ κόμητος. Ἐπειτα δὲ μετὰ τοῦ Κ. Βοράτου πάλιν ὑπῆγα εἰς αὐτοῦ τὴν οἰκίαν, ὅπου καὶ ἔμεινα μέχρι τῆς πρώτης μετὰ τὸ μεσονύκτιον, καὶ μετὰ ταῦτα ἐπέστρεψα.

— Ἐπιστρέψας εἰς τὴν οἰκίαν, ποῦ διευθύνθης καὶ τί ἐπραξας;

— Εἰς τὸν κοιτῶνά μου, καὶ συσκευάσας τὰ διὰ τὴν ὁδοιπορίαν μου, ἐκοιμήθην.

— Ὅταν ἐπέστρεψας εἰς τὴν οἰκίαν, ἦτον ἡ ἔξω θύρα κλειστή;

— Τὴν εὔρον ἀνοικτὴν, καὶ ἐνόμισα ὅτι ὁ ὑπηρετῆς τὴν ἀφήκε διὰ τινὰ αἰτίαν.

— Ἐβρεις κλειδίον τῆς θύρας ἐκείνης;

— Ἐβῶ.

Μετὰ ταῦτα ὁ δικαστῆς ἐκάλεσε τὸν Τάπαν, ὅστις ὠμολόγησεν ὅτι μετὰ μεσημβρίαν τῆς ἐνάτης τοῦ μηνός τῷ ὄντι ὁ Ῥοδίης ἦλθεν εἰς τὸ γραφεῖόν του, ὅτι ἐνώπιον διαφόρων πελατῶν του τῷ ἐζήτησε νὰ τῷ προμηθεύσῃ δάνειον χιλίων διστηλῶν, εἰπὼν ὅτι ἐντὸς ὀλίγου θέλει ἔχει πόθεν νὰ τὸ ἀποδώσῃ· ὅτι δὲ ἐρωτηθεὶς ἐπιμονώτερον ὑπ' αὐτοῦ, τῷ εἶπεν ἰδιαιτέρως ὅτι ὁ κόμης Ναννέτος τῷ ἀφήκε δι' ἰδιογράφου διαθήκης ὅλην του τὴν περιουσίαν. Ὁ Τάπας προσέθηκεν ὅτι δὲν ἠθέλησε νὰ προχωρήσῃ περαιτέρω εἰς τὴν διαπραγματεύσειν τοῦ δανείου, ὑποπτεύσας τινὰ ἀπάτην, διότι ἤξευρεν ὅτι πρὸ ἐνὸς μηνός ὁ Κόμης Ναν-

νέτος εἶχε διαθέσει τὰ ἑκαστοῦ διὰ συμβολαιογραφικῆς διαθήκης ὑπὲρ τοῦ ἀνεψιῦ του, καὶ ὅτι ἂν ἔκτοτε ἤθελε νὰ μεταβάλῃ ἢ τὸ ὅλον ἢ μέρος αὐτῆς, ἔπρεπε κατὰ τὴν τάξιν, καὶ καθ' ἕνα ἄρθρον τῆς διαθήκης του, νὰ πράξῃ τοῦτο διὰ προσθέτου διατάξεως εἰς τὸ αὐτὸ ἔγγραφο.

Ἡ καταθέσις αὐτῆ ἐφάνη λίαν σπουδαία εἰς τὸν ἀνακριτὴν.

Μετὰ τὸν Τάπαν προσκληθέντες οἱ πελῖται του, οἱ παρευρεθέντες κατὰ τὴν θῆν εἰς τὸ γραφεῖόν του, κατέθεσαν ὅλοι ὁμοίως ὅτι ἤκουσαν τὸν Ῥοδίην ζητοῦντα τὸ δάνειον, καὶ λέγοντα ὅτι θέλει ἔχει κτήματα ἀρκετὰ νὰ ἐξασφαλίσωσι δεκάκις τὰ χίλια διστήλα.

Ὁ Βοράτης προσκληθεὶς μετ' αὐτοῦς, ἐπεκύρωσεν ὅτι τὴν ἐσπέραν τῆς ἐνάτης ὁ Ῥοδίης ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν του, καὶ τὸν συνώδευσε μετὰ τῆς θυγατρὸς του εἰς τοῦ κόμητος, καὶ ἐξετασθεὶς διηγήθη πῶς κατὰ προτροπὴν τοῦ κόμητος ἠρβώωνισε τὴν Ἀγγελικὴν μετὰ τοῦ Ῥοδίου.

— Μὲ συγχωρεῖτε ἂν φαίνωμαι ἐπεμβαίνων εἰς τὰς οἰκιακάς σας σχέσεις, εἶπεν ἠπίως ὁ δικαστής. Πιστεύσατε ὅτι περιορίζομαι ἀκριβῶς εἰς ὅσα μόνον δύνανται νὰ μὲ φωτίσωσιν εἰς ἀνακάλυψιν τῆς ἀληθείας. Ὁ Ῥοδίης εἶναι πτωχός. Ὁ Κόμης Ναννέτος δὲν σᾶς τὸ εἶπεν ὅταν σᾶς τὸν ἐπρότεινε ὡς γραμβρόν;

— Ὁ Κόμης μοὶ εἶπεν ὅτι ἂν πλοῦτον ὁ Ῥοδίης δὲν ἔχῃ, ἔχει ὅμως τὴν φέρουσαν τὸν πλοῦτον ἱκανότητα μετὰ τῆς τιμότητος.

— Ἀρ' ἐσπέρας λοιπὸν τοῦ θανάτου του, εἶπεν ἐπιμένων ὁ δικαστής, ὁ κόμης δὲν σᾶς εἶπεν ὅτι ἀρῆγει κληρονόμον του τὸν Ῥοδίην;

— Κληρονόμον του τὸν Ῥοδίην! ἀνέκραξεν ὁ Βοράτης: ὄχι! τοῦτο δὲν τὸ εἶπε. Τοῦτο εἶναι διαβολὴ κατὰ τοῦ Ῥοδίου.

— Καὶ ἀπὸ τοῦ κόμητος ἀνεχώρησατε ὁμοῦ μετὰ τοῦ Ῥοδίου τὴν ἐσπέραν ἐκείνην; ἐρώτησε πάλιν ὁ δικαστής.

— Μάλιστα.

— Καὶ ποίαν ὥραν ἀνεχώρησεν ὁ Ῥοδίης ἀπὸ τὴν οἰκίαν σας;

— Εἰς τὴν μίαν μετὰ τὸ μετονύκτιον.

Ἐπειτα ἐξετασθεὶς ὁ Νικολός, ἐπανέλαβεν ἀπαρᾶλ- λάκτως ὅσα καὶ εἰς τὴν πρώτῃν ἀνάκρισιν εἶχεν εἰπεῖ, ἐπιμένων πάντοτε ὅτι ἀρ' οὐδ' ὁ Ῥοδίης ἐπέστρεψε τὴν νύκτα εἰς τὴν οἰκίαν, εἰσῆλθεν εἰς τὸν κοιτῶνα τοῦ κόμητος, καὶ ὅτι ἐκεῖθεν ἤκουετο συνομιλῶν μετὰ τοῦ γέροντος. Ἐρωτηθεὶς ἂν ἤξευρεν ὅτι ὁ κόμης ἀρῆκε κληρονόμον του τὸν Ῥοδίην, ἀπεκρίθη ὅτι ποτὲ δὲν ἤκουσε τί περὶ τούτου.

Μετ' αὐτὸν ὁ δικαστής μετεκάλεσε τὸν Ῥοδίην ἐκ νέου.

— Τὴν ἐνάτην τοῦ μηνός, τῷ εἶπεν, ἐπρότεινατε εἰς τὸν συμβολαιογράφον νὰ σᾶς διαπραγματευθῇ δάνειον χιλίων διστήλων. Ἡμπορεῖτε νὰ μᾶς ἐξηγήσητε ποίαν ἀνάγκην εἶχατε τῆς ποσότητος ταύτης;

— Καὶ βλέπων ὅτι ὁ Ῥοδίης ἐδίσταξε ν' ἀποκριθῇ, — Ἐνθυμίθε, ἐπρόσθεσεν, ὅτι ὑπεσχέθητε καὶ ὅτι μᾶς ἐφείλετε ὅλην τὴν ἀλήθειαν.

— Ἄν τὸ δικαστήριον, εἶπεν ὁ Ῥοδίης, ἔχῃ ἀνάγκην πρὸς φωτισμὸν του νὰ εἰδῶσιν καὶ εἰς τοῦ ἰδιωτικοῦ μου βίου τὸ αὐτόν, καὶ τοὶ λυπούμενος δι' αὐτὸ, θέλω ὅμως τῷ τὸ ἀποκαλύψει προθύμως. Ἐξήτησα τῷ ὄντι τὸ δάνειον, ἀλλ' ὄχι ὀριστικῶς. Ἐπρόκειτο νὰ ζητηθῇ ὑπὲρ ἐμοῦ ἡ χεὶρ τῆς Κ. Ἀγγελικῆς Βοράτου. Μόνον ἂν ἡ πρότασις ἐγένετο δεκτὴ εἶχον ἀνάγκην αὐτοῦ.

— Ἀλλὰ εἶπατε εἰς τὸν συμβολαιογράφον ὅτι δύνασθε νὰ ἐξασφαλίσητε τοὺς δανειστάς σας διὰ κτημάτων δεκαπλασίας ἀξίας. Κτήματα δὲν ἔχετε εἰς τὴν Κεφαλληνίαν. Ποία ἦτον ἡ ἰδέα σας;

— Κτήματα τῷ ὄντι δὲν εἶχον, ἀπεκρίθη ὁ ἐξεταζόμενος. Ἄλλ' ὁ κόμης Ναννέτος μοὶ ἀρῆκε τὰ ἐδικά του. Ἰδοὺ διατὶ ἐζήτησον δάνειον, διότι ἐπὶ τῆς ζωῆς τοῦ εὐεργέτου μου δὲν ἐδυναμῆν, δὲν ἤθελον κἄν, νὰ ἐγγίσω τὴν περιουσίαν του.

— Ὁ Κόμης Ναννέτος σᾶς ἀρῆκε λοιπὸν κληρονόμον του. Ἄλλὰ δὲν ἔχει τὸν ἀνεψιὸν του; πῶς;

— Δὲν ἀνήκει εἰς ἐμὲ, εἶπεν ὁ Ῥοδίης, ἀποφεύγων ν' ἀποκριθῇ εἰς ὅτι ἠντίττετο ἡ ἐρώτησις, νὰ κρίνω τοὺς λόγους δι' οὗς ὁ κόμης ἀρῆκεν εἰς ἄλλον καὶ οὐχὶ εἰς τὸν ἀνεψιὸν του τὴν κληρονομίαν του.

— Καὶ ἀρῆκε διαθήκην δι' ἧς σᾶς καθιστᾷ κληρονόμον του;

— Μάλιστα.

— Πρέπει νὰ τὴν καταθέσητε εἰς τὸ δικαστήριον. Ὁ Ῥοδίης τὴν ἐξήγαγεν ἀπὸ τὸν κόλπον του, καὶ τὴν παρέδωκεν εἰς τὸν ἀνακριτὴν, ὅστις τὴν ἀνέγνω μετὰ πολλῆς προσοχῆς.

— Ἡ ὑπογραφή εἶναι τοῦ κόμητος; ἐρώτησε τέλος.

— Μάλιστα, ἀπεκρίθη ἀπαράγωγος ὁ Ῥοδίης.

— Ἄλλὰ τὸ γράψιμον αὐτῆς δὲν ἰμοιάζει μὲ τὸ τοῦ ἐγγράφου.

— Δὲν ἰμοιάζει βεβαίως, ἀπήντησεν αὐτός, διότι τὸ ἔγγραφο δὲν εἶναι γεγραμμένον διὰ χειρὸς του.

— Ἄ! ἀλλὰ διὰ τίνος χειρὸς; ἐρώτησεν ὑπόπτως ὁ ἀνακριτής.

— Διὰ τῆς ἐδικῆς μου.

— Πῶς τοῦτο; διὰ τῆς ἐδικῆς σας;

— Ναι, ἀπεκρίθη ἀφελῶς ὁ Ῥοδίης. Μὲ ὑπηγόρευε καὶ ἔγραφο.

— Ἄ! σᾶς ὑπηγόρευε, κύριε Ῥοδίη, κ' ἐγράφετε, εἶπεν ὁ δικαστής, προσηλῶν εἰς τὸν ἀνακρινόμενον ἐξῆυτατα βλέμματα. Καὶ πότε σᾶς ὑπηγόρευσε καὶ ἐγράψατε τὴν διαθήκην, δὲν μοὶ λέγετε;

— Τὴν ἐνάτην τοῦ μηνός, περὶ τὴν μεσημβρίαν.

— Ἄ! τὴν ἐνάτην; παρετήρησεν εἰρωνικῶς ὁ δικαστής. Τὴν τελευταίαν ἡμέραν τῆς ζωῆς του. Ἐπιτυχία, Κύριε Ῥοδίη, ὅτι δὲν περιέμεινε μέχρι τῆς δεκάτης.

Ὁ Ῥοδίης ἔφερε τὸ χειρόμακτρον εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του.

— Περιμείνατε διὰ τὴνπραγμικὴν ἐπίδειξιν τὴν δικάσιμον ἡμέραν, εἶπε μὲ πικρίαν ὁ δικαστής. Τότε ἡμπορεῖ νὰ ἔχῃ τι ἀποτέλεσμα. Κατὰ τὸ παρὸν ἐπιτρέψατε εἰς τὴν εἰρκτὴν.

(Ἀκολουθεῖ).

ΘΑΥΜΑΣΙΑ ΕΦΕΥΡΕΣΙΣ.

Ἀπέναντι τῶν ἐξαισίων ἐφευρέσεων, αἵτινες μᾶς εκπλήττουσι καθ' ἑκάστην, ὑπάρχει ἀκόμη τις πολὺ μητίης ψευδόσοφος δισχυριζόμενος ὅτι ὁ ἀνθρώπινος νοῦς δὲν εἶναι θείας καταγωγῆς; ὁ Γουτεμβέργος κατορθοῖ τὴν στερεοποίησιν τῶν ἰδεῶν καὶ τοῦ λόγου, ὁ Σγβάριος κλέπτει τὸν κεραυνὸν ἀπὸ τὴν οὐράνιον ὀπλοθήκην, ὁ Οὐάττ λαμβάνει τὸν γίγαντα τοῦ ἀέρος ὡς μίσθιον ὑπέρτερον του, ὁ Δαγέρρος μεταποιεῖ τὸν ἥλιον εἰς γραφίδα του, ἄλλος τὴν ἠλεκτρικὴν ὕλην εἰς φανὸν καὶ εἰς γραμματοκομιστὴν του. Ἄλλ' ἡ μεγίστη, νομιζομένη, πασῶν τῶν ἐφευρέσεων, εἶναι ἡ νεωστὶ ἐν Γαλλίᾳ γενομένη ὑπὸ τοῦ σοφοῦ φυσιογνώστου Πετίνου, ἧτις κατορθοῖ ὅτι ποτὲ ἡ ἀθάδεστέρα μυθοποιῶν φαντασία δὲν ἐτόλμησε νὰ συλλάβῃ. Ὁ Δαίδαλος διαπετώμενος τὰ πελάγη, καὶ ὁ Βελεροφόντης ὠχούμενος ἐπὶ πτερωτοῦ ἵππου, ἦσαν νήπια κλονούμενα εἰς τοὺς πόδας τῶν ἀπέναντι τοῦ Πετίνου, ὅστις ἐπαγγέλλεται νὰ περιέλθῃ ὀλόκληρον τὴν περιφέρειαν τῆς γῆς, σείρων μεθ' ἑαυτοῦ 25 χιλιάδας ἀνθρώπων, εἰς δύο ἡμερονύκτια!

Καὶ ἄς μὴν ἐκλάβῃ τις τοῦτο ὡς μάταιον ἕνερον κεραλῆς πυρεσσοῦσης. Ὁ Κ. Πετίνος καθυπέβαλε τὴν ἐφευρέσιν του εἰς τὴν βιομηχανικὴν ἀκαδημίαν τῆς Γαλλίας, ἧτις ἐρευνήσασα αὐτὴν δι' ἐπιτροπῆς τῆς, τὴν παρεδέχθη, τὴν ἀνεγνώρισεν οὐ μόνον ὡς εὐφροεστάτην, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ὡς στηριζομένην εἰς ἀλανθάστους βασεῖς, εἰς τοὺς θεμελιώδεις, βεβαιωτέρους καὶ ἀπλουστεροὺς νόμους τῆς φύσεως, καὶ ἐκήρυξεν ἀναμφισβήτητον τὴν ἐπιτυχίαν τῆς. Ἴδου εἰς τί στηρίζεται ἡ ἀπίστευτος αὕτη ἐφευρέσις:

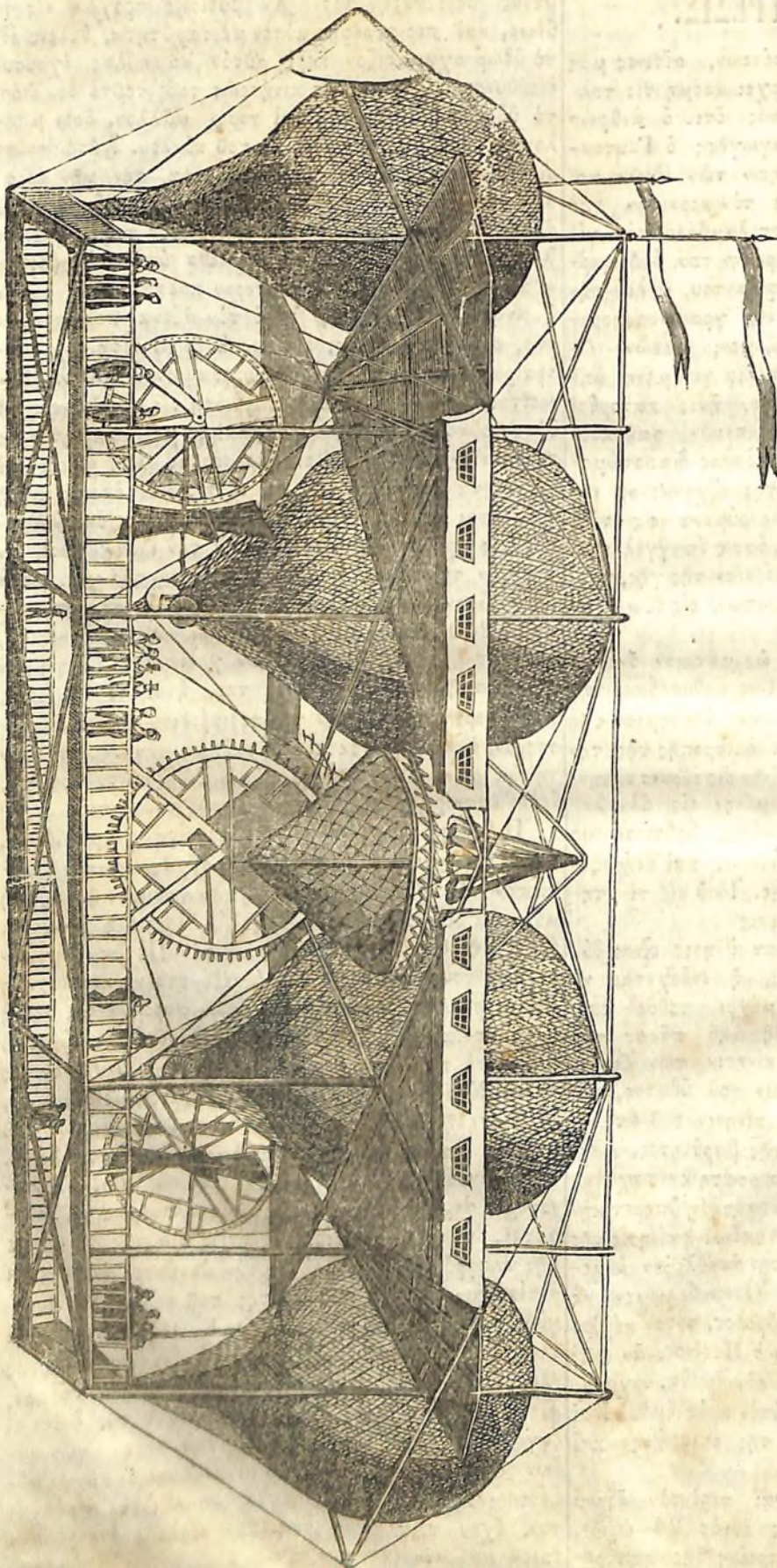
Ὁ Κ. Πετίνος ἐσκέφθη ὅτι πᾶσα κίνησις εἶναι δύναμις, καὶ πᾶσα δύναμις εἶναι, ἡ ἐνδέχεται νὰ γίνῃ χρήσιμος. Καὶ τῷ ὄντι μέχρι τοῦδε εὔρετρόπον ὁ ἀνθρώπος νὰ ὠφελήθῃ ἀπὸ πάσας τὰς περὶ αὐτὸν κινήσεις, ἀπὸ τὴν κίνησιν τῶν ζώων, τὴν κίνησιν τοῦ ἀέρος, τὴν κίνησιν τοῦ ὕδατος, τὴν κίνησιν τῆς ἐλαστικότητος, τὴν κίνησιν τοῦ ἀέρος, τὴν κίνησιν τοῦ ἔκκριμους καὶ τὴν τῆς βαρύτητος. Ἄλλ' ὑπάρχει μία κίνησις, ἀνωτάτη, βεβαιωτάτη καὶ ταχυτάτη παιῶν, ἣν οὐδεὶς ἐπενόησε νὰ καταστήσῃ ὑπηρετικὴν εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ ἀνθρώπου, αὕτη εἶναι ἡ κίνησις τῆς γῆς περὶ τὸν ἄξονά της. Εἰς ταύτην ἀπέβλεψεν ὁ μεγαλεπήβολος νοῦς τοῦ ἐφευρέτου. Ὅταν θέλωμεν νὰ μεταβώμεν εἰς τόπον τινα, πόσον ὄφελος, πόσον κέρδος ἀναπαύσεως καὶ ταχύτητος, εἶπεν ὁ Πετίνος, ἂν ἀντὶ νὰ πορευώμεθα ἡμεῖς πρὸς αὐτὸν, ἐδυνάμεθα. ἰσχυρότεροι τοῦ Μωάμεθ, νὰ φέρομεν αὐτὸν πρὸς ἡμᾶς! Καὶ τοῦτο κατώρθωσεν ὁ προφήτης τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς εὐφυΐας.

Ἡ γῆ, ὡς γνωστὸν, στρέφεται περὶ τὸν ἄξονά της ἀπὸ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς ἐντὸς 24 ὥρων, ὥστε ἑκάστον σημεῖον τῆς περιφέρειας τῆς περιτρέχει περίπου 400 λεύγας τὴν ὥραν, διότι ἡ περιφέρειὰ τῆς ὀλόκληρος ἔχει περίπου λεύγας 9600. Ἀλλὰ τὴν αὐτὴν διήγησιν ταχύτητα δὲν ἔχει ὁ περιεχυ-

μέος περὶ αὐτὴν ἀήρ. Ἄν βυθίσῃς τροχὸν εἰς τὸ ὕδωρ, καὶ περιστρέφῃς αὐτὸν μετὰ ταχύτητα, θέλεις ἰδῆ τὸ ὕδωρ σχηματίζον περὶ αὐτὸν καμπύλας ἐχούσας διεύθυνσιν ἐναντίαν τῆς κινήσεώς του· τοῦτο δὲ, διότι τὸ ὕδωρ μένει ὀπίσω, καὶ τόσῳ μᾶλλον, ὅσῳ μᾶλλον ἀπέχει τῆς περιφέρειας τοῦ κύκλου. Αὐτὸ τοῦτο συμβαίνει καὶ εἰς τὸν περικυκλοῦντα τὴν γῆν ἀέρα· ἀλλ' ἐνταῦθα τὸ φαινόμενον εἶναι ἐπαισθητότερον, ἀναλόγως τῆς μεγαλητέρας ἀρεότητος τοῦ βρεστοῦ. Ὅσον λοιπὸν ὑψηλότερον αἰρόμεθα ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς, τόσον βραδύτερον παρακολουθεῖ αὐτὴν ἡ ἀτμοσφαῖρα εἰς τὴν περὶ τὸν ἄξονα περιστροφὴν τῆς, εἰς βαθμὸν ὥστε, ἀμέσως ὑπὲρ τὰ νεφέη, ἡ ἀτμοσφαῖρα ἔχει περιστροφῆς ταχύτητα μόνον 200 λ. Ἐνοεῖται ἐπομένως ὅτι ἂν κατορθώτῃ τις ν' ἀρθῇ εἰς τὸ ὕψος τοῦτο τῆς ἀτμοσφαίρας, καὶ νὰ μείνῃ ἀκίνητος εἰς τι σημεῖον αὐτῆς, θέλει στρέφεσθαι μετ' αὐτῆς μετὰ ταχύτητα 200 λευγῶν τὴν ὥραν, καὶ ἐπειδὴ ἡ γῆ στρέφεται μετὰ διπλασίαν ταχύτητα, θέλει ὀπισθοδρομεῖ ὡς πρὸς αὐτὴν κατὰ 200 λ. τὴν ὥραν· ἦτοι, ἂν στιγμὴν τινα ἴσταται ὑπὲρ τι σημεῖον τῆς γῆς, μετὰ μίαν ὥραν θέλει πλανᾶσθαι ὑπὲρ ἄλλο σημεῖον κείμενον 200 λεύγας μακρὰν τοῦ πρώτου πρὸς δυσμὰς, καὶ οὕτω εἰς δις ὅσον χρόνον χρειάζεται ἡ γῆ διὰ νὰ στραφῇ περὶ τὸν ἄξονά της, ἦτοι εἰς 48 ὥρας, θέλει περιέρχεσθαι ὅλην τὴν περιφέρειάν της, ἡ ἀληθέστερον, ἡ γῆ θέλει ἐκτελεῖ ὀλόκληρον τὴν περιστροφὴν τῆς ὑπ' αὐτὸν, καὶ ὁ τόπος ὑπὲρ διήρηθαι τὸ πρῶτον, θέλει ἐπανέρχεσθαι αὐθις ὑπὸ τοὺς πόδας του.

Ἡ θεωρία αὕτη εἶναι ἀσφαλεστάτη ἀναμφισβήτως, στηριζομένη εἰς ἀναμφισβητήτους ἀρχάς, εἰς τὸν πρώτιστον νόμον τοῦ ἡμετέρου πλανήτου, καὶ ὑψηλῆς μάλιστὰ διὰ τὴν ἀφέλειάν της. Ἀλλὰ μόνη ἡ ἀγνοία δόξα τῆς θεωρίας δὲν ἦρκει εἰς τὸν Πετίνον ἀνεζήτησε δὲ τοὺς τρόπους καθ' οὓς ἐδύνατο νὰ καταστήσῃ αὐτὴν πρακτικῶν ἀποτελεσμάτων παραγωγόν, καὶ ἡ μεγαλοφυΐα του εἰδείχθη καὶ εἰς αὐτῶν τὴν εὔρεσιν. Ὅλον τὸ πρόβλημά του περιορίζετο τοῦντεῦθεν εἰς τὸ νὰ δύναται ν' ἀναβῇ εἰς τὸ ἀπαιτούμενον ὕψος, νὰ διατηρῆται εἰς αὐτὸ, ἐναντίον τῶν βρεμάτων τοῦ ἀνέμου, καὶ νὰ προχωρῇ καθ' ὅποιον διεύθυνσιν θέλει.

Ἡ ἀνάβασις οὐδεμίαν δυσκολίαν παρέχει. Ἐὐνόητον ἀερόστατον, ὑπὸ ὑδρογόνου ἐλαυνόμενον, ἀνέρχεται, ὡς καθεὶς γνωρίζει, καθέτως διὰ τῆς δυνάμεως τῆς ἐλαφρότητος. Ἄλλ' εἰς τὴν ἀνάβασιν ἀντιταττεῖ ἀντίστασιν ἄνωθεν ἡ πυκνότης τοῦ ἀέρος, καὶ πλῆγίως ἡ δύναμις τοῦ ἀνέμου. Ὁ Κ. Πετίνος διὰ νὰ ἐλαττώσῃ τὴν ἀντίστασιν, ἀδξάνει τὴν δύναμιν τῆς ἐλαφρότητος. Τοῦτο δὲ γίνεται κατὰ διττὸν τρόπον, ἄ. δι' αὐξήσεως τοῦ ὄγκου τοῦ ἀερόστατου, ὅστις οἱ ὄγκοι τῶν σφαιρῶν ἀδξάνουσι κατὰ λόγον τῶν κύβων τῶν διαμέτρων των, ἐν ᾧ αἱ ἐπιπέδαι αὐτῶν ἀδξάνουσι κατὰ λόγον τῶν τετραγώνων. ὥστε ἀερόστατον, ἔχον τριπλασίαν διάμετρον ἄλλου, θέλει ἔχει ἐπιφάνειαν μὲν (καὶ ἐπομένως ἀντίστασιν) 9κι μεγαλητέραν, ἀλλὰ ὄγκον, (καὶ ἐπομένως ἐλαφρότητα, ἦτοι ἀντίστασιν κατὰ τῆς ἀντιστάσεως) 27κι μεγαλητέραν.



β'. Διὰ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ἀεροστάτων, ὧν ἓν μόνον, τὸ προηγούμενον, ν' ἀπαντᾷ ἀντίστασιν, τὰ δὲ λοιπὰ ὄλα, διατεθειμένα εἰς ἐλλειψοειδὲς σχῆμα, ν' αὐξάνωσι τὴν ελαφρότητα, οὐχὶ ὁμως καὶ τὴν ἀντίστασιν.

Διὰ τοῦτο θεωρεῖ ὁ Πετίνος ὅτι τὸ Ἀερόστατον, ὅσον μεγαλύτερον καὶ πολυτυπιθετώτερον, τόσο ἐντελέστερον καὶ σκοπιμώτερον εἶναι. Δι' ὃ καὶ ἐσχεδίασε τὸ ἐδικόν του, ὁποῖον φαίνεται εἰς τὸ προσηρτημένον ἰχνόγραμμα, μῆκος μὲν ἔχον 150 μέτρων, πλάτος δὲ 27, καὶ ὕψος 36, καὶ διηρημένον εἰς τρεῖς δόμους ἢ καταστρώματα, διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τῶν μηχανῶν, τὴν διαμονὴν τῶν ἐπιβατῶν κτλ. Διὰ τὴν ἐννοήσῃ δέ τις τὸ μέγεθος τοῦ τεραστίου τούτου ἀεροστάτου, πρέπει νὰ φαντασθῇ ὄγγον τριπλάσιον τοῦ Παρθενῶνος, διαπορευόμενον τοὺς ἀέρας. Διὰ τῆς τοιαύτης λοιπὸν διαθέσεως τὸ μηχανήμα τοῦτο, ὡς ἐκ τοῦ σχήματός του μὲν εὐκολώτερον διασχίζει τὸν ἀέρα, ὡς ἐκ τοῦ μεγέθους του δὲ δυσκολώτερον παρασύρεται ὑπὸ τοῦ ἀνέμου.

Τὸ ὕψος μέχρι οὗ ἀπαιτεῖται νὰ ὑψωθῇ τὸ ἀερόστατον, ἀμέσως ὑπεράνω τοῦ καταπετάσματος τῶν νεφελῶν, δὲν εἶναι παντάπασι ἐκ τῶν ἀπροσίτων εἰς τὸν ἄνθρωπον καὶ ἀντιπαθῶν πρὸς τὴν φύσιν αὐτοῦ· διότι οὔτε τὸ ὕψος εἶναι ἐκεῖ ἀνυπόφορον, οὔτε ὁ ἀὴρ ἀπνευστος ὑπὸ ἀρέοτητος, πολλοὶ δὲ τολμηροὶ ἀερονάυται ὑψώθησαν πολλάκις εἰς ζώνας πολὺ αὐτῆς ἀνωτέρας.

Ἡ τελευταία δυσκολία ἦν εἶγε νὰ νικήτῃ ὁ Πετίνος, ἣν ἐκείνη εἰς ἣν προσέκρουσαν ὄλα αἱ μέχρι τοῦδε περὶ ἀεροστάτων ἀπόπειραι, ἧτις ἐματῶσε πᾶσαν ἐπιμονὴν καὶ πᾶσαν εὐφυίαν, ἢ διεύθυνσιν τοῦ ἀεροστάτου. Καὶ ταύτης δὲ ἐθριάμβευσε, κατὰ τὴν γνώμην τῆς Ἀκαδημίας, ὁ Πετίνος, ἐπικαλεσθεὶς, ὡς καὶ διὰ τὴν θεμελιώδη ἐκείνην ἰδέαν τῆς ἐφευρέσεώς του, ἓνα

τῶν ἀπλουστέρων νόμων τῆς φύσεως. Διότι ὄσω μᾶλλον ὑψοῦται ὁ ἀνθρώπινος νοῦς καὶ ἀνακαλύπτει μίαν γωνίαν τῆς ἀπεράντου σφίρας τοῦ πλάστου, τόσω μᾶλλον πείθεται ὅτι ἡ φύσις, τὸ ἔργον τῶν χειρῶν αὐτοῦ, παράγει τὰ μέγιστα ἀποτελέσματα διὰ τῶν ἐλαχίστων ἀγώνων.

Ἡ περὶ διευθύνσεως τοῦ ἀεροστάτου ἰδέα τοῦ Πετίνου στηρίζεται εἰς τὴν ἐξῆς θεωρίαν. Ἄν εἰς ὑγρὸν ἡρεμοῦν βυθίσῃς ἐλαφρὸν πέταλον ἢ φύλλον μετᾶλλου, δίδων εἰς αὐτὸ ἐντελῶς ὀριζοντίαν διεύθυνσιν, τὸ πέταλον θέλει καταβῆ καθέτως εἰς τὸν πυθμένα. Δὸς τῷ ὄμως διεύθυνσιν ὀλίγον κεκλιμένην, καὶ ἀντι νὰ καταβῆ καθέτως, θέλεις τὸ ἰδῆ λαμβάνον τὴν πρὸς τὸ μέρος τῆς κλίσεως διαγώνιον. Ἐάντι παλιν ἂν, βυθίσῃς ἐλαφρὰν σανίδα εἰς τὸ ὕδωρ, τὴν ἀφήσῃς ν' ἀναβῆ ὀριζοντίως, θέλει ὑψωθῆ κατὰ διεύθυνσιν καθέτου· ἂν ὄμως τῇ δώσῃς κλίσιν τινα, θέλει ὑψωθῆ πλάγιως, παρεκκλίνουσα πρὸς τὴν διαγώνιον. Τὸ αὐτὸ φαινόμενον ἐπαναλαμβάνεται, καὶ ἐτι ἰσχυροτέρως, ἐντὸς τοῦ ἀέρος, ὅπου ὁ Κύριος Πετίνος, ἔχων τὸν τρόπον νὰ καταβαίῃ ὡς τὸ πέταλον τοῦ μετᾶλλου, ἢ ν' ἀναβαίῃ ὡς ἡ σανὶς εἰς τὸ ὕδωρ, δύναται, δίδων εἰς τὸ σύμπλεγμα τῶν ἀεροστάτων τοῦ κλίσιν τινα ἀποτελοῦσαν γωνίαν πρὸς τὸν ὀριζόντα, νὰ μακρύνῃται τῆς καθέτου εἰς ὅποιαν διεύθυνσιν θέλει.

Ἄλλ' αὐτὸ τοῦτο εἶναι ἡ δυσκολία, τὸ νὰ δοθῇ ἡ κλίσις ἐντὸς τοῦ ἀέρος, τὸ νὰ εὑρεθῇ δηλ. εἰς τὸν ἀέρα στερεόν τι σημεῖον, σημεῖον στηρίξεως, χρησιμεῦον ὡς ἀφετηρία κινήσεως ἢ κλίσεως εἰς τὸ ἀερόστατον. Ὁ Κ. Πετίνος σημεῖον τοιοῦτου δὲν ἔχει ἀνάγκη· ἀντ' αὐτοῦ δὲ τῷ ἀρκεῖ νὰ κατορθώσῃ διαφορὰν μεταξὺ τῆς δυνάμεως καὶ τῆς ἀντιστάσεως, καὶ ἡ διαφορὰ αὕτη νὰ ἦναι ὑπὲρ τῆς ἀντιστάσεως. Ἰδοὺ λοιπὸν ποῖον ἀπλουστάτον ἐπιτόνησε τρόπον Ἐκατέρωθεν τῆς γιγαντιαίας μηχανῆς τοῦ ἐφῆρμωσεν ἀνά δύο κώνους ἐξ ὑφάσματος, ἀντιστόμους, καὶ κατὰ θέλησιν ἀναπετανομένους ἢ συστελλομένους. Ἄν ἐνῶ τὸ ἀερόστατον ἐκτελεῖ μίαν τῶν δύο φυσικῶν τοῦ κινήσεων, τὴν ἀνάβασιν φερ' εἰπεῖν, ἀνοιχθῇ τὸ στόμιον τοῦ πρὸς τὰ ἄνω ἀφορώντος κώνου μίᾳς μόνης τῶν δύο πλευρῶν, ὁ ἀῆρ θέλει εἰσρεῖ εἰς αὐτὸν, καὶ θέλει εὐρίσκει μεγάλην ἀντίστασιν ἐντὸς τοῦ κώνου καὶ μέχρι τῆς κορυφῆς του, ἐνῶ ἡ αὐτὴ ἀντίστασις δὲν θέλει ἀπαντᾶσθαι ὑπὸ τῆς ἄλλης πλευρᾶς, ἐπομένως ἡ πρώτη πλευρὰ θέλει ἀναβαίνει δυσκολώτερον καὶ βραδύτερον ἀπὸ τὴν δευτέραν, καὶ οὕτως ἡ μηχανὴ θέλει κλίνει πρὸς τὴν πλευρὰν ἐκείνην. Ἄς φαντασθῶμεν ὅτι ἡ μηχανὴ ἀνέρχεται καθέτως, ὅτι ὄμως ἠνέωχθη τὸ ἄνω στόμιον τοῦ κώνου τῆς βορείας πλευρᾶς.

Ἡ πλευρὰ αὕτη θέλει ἀμέσως πιεσθῆ ὑπὸ τοῦ ἀέρος πρὸς τὰ κάτω, ὡς εἰς ἐτερόζυγον στάθμην, θέλει δὲ ἐγερθῆ μᾶλλον ἢ ἀπέναντι ἢ νοτία πλευρὰ καὶ ἐπομένως, καθ' ὃν ἐξεθέμεθα ἀνωτέρω κανόνα, τὸ ἀερόστατον, ἀντὶ νὰ ἐξακολουθῇ ὑψοῦμενον καθέτως, θέλει λάβει τὴν διαγώνιον μεταξὺ τῆς καθέτου καὶ μεταξὺ τῆς πρὸς νότον ὀριζοντίου διευθύνσεως.

Τόμος Α.

Ὁμοίως ἂν καταβαίῃ τὸ ἀερόστατον καὶ ἀνοιχθῇ τὸ κάτω στόμιον τοῦ κώνου μίᾳς τῶν πλευρῶν, ἡ μηχανὴ θέλει καταβῆ οὐγὶ καθέτως, ἀλλὰ κλίνουσα πρὸς τὴν κατ' ἐναντίαν διεύθυνσιν διαγώνιον. Ἰδοὺ κατὰ ποῖον ἀσφαλέστατον τρόπον, χωρὶς οὐδεμιᾶς δαπάνης μηχανικῶν ἢ ἄλλων δυνάμεων, κατορθοῖ ὁ Πετίνος νὰ διευθύνῃται ἐντὸς τοῦ ἀερίου ἀέρος πρὸς τὰ δεξιὰ ἢ τὰ ἀριστερά, πρὸς τὰ ἐμπρὸς ἢ πρὸς τὰ ὀπίσω, καὶ, ἔπερ εἶναι ὁ κυριώτερος σκοπὸς του, νὰ παλαίῃ κατὰ τοῦ ἀνέμου, ἤτοι διὰ διαφόρων κινήσεων νὰ διορθῶν τὰς παρεκκλίσεις εἰς ὅσας ὑπ' αὐτοῦ ἀναγκάζεται.

Ἄλλὰ δὲν πρέπει νὰ νομίσωμεν ὅτι ὁ Πετίνος, περιμένων παθητικῶς νὰ ἔρχωνται αἱ χῶραι τῆς γῆς καὶ νὰ τίθωνται ὑπὸ τὸ ἀερόστατόν του, ὡς σταθμὸν δ' εἰς τὴν πλάστιγγά του μεταχειριζόμενος τὸν ἀέρα, καὶ ὡς κινήσεως ἐλαττήριον τὸν νόμον τῆς βαρύτητος, μένει ὀκνηρῶς ἐπαναπαυόμενος εἰς τοὺς μεγάλους ἐργάτας τῆς φύσεως, καὶ σὺν τῇ Ἀθηνᾷ δὲν κινεῖ καὶ αὐτὸς τὴν χεῖρα. Ἐξ ἐναντίας βοηθεῖ τὸ σύστημα τῶν συνθέτων ἀεροστάτων του καὶ διὰ διαφόρων μηχανικῶν τρόπων, διὰ μεγάλων πτερύγων ἃς προσθέτει ἐκατέρωθεν, καὶ αἰτίνες κατὰ θέλησιν ἀνοιγόμεναι ἢ κλειόμεναι, αὐξάνουσιν ἢ ἐλαττοῦσι τοῦ ἵναερίου ὀγκήματος τὴν πρὸς ἑκάτερον τῶν μερῶν ἀντίστασιν εἰς τὸν ἀέρα καὶ εἰς τὴν ἀνεμον, καὶ συντελοῦσιν εἰς τὴν διεύθυνσιν του. Προσέτι δὲ διέθετο καὶ ἀγγινοῦστατον ἐλίκων σύστημα, αἰτίνες στρέφονται διὰ τοῦ ἐν τοῖς κώνοις πυκνομένου, καὶ διὰ τῶν μικρῶν στομιῶν αὐτῶν μεθ' ὀρμῆς ἐξερχομένου ἀέρος, καὶ συντελοῦσιν ἐπίσης, ὡς αἱ τῶν ἀτμοπλόων ἀρχιμήδειαί ἐλικες, εἰς τῆς μηχανῆς τὴν διεύθυνσιν.

Τοιοῦτο εἶναι τὸ θαυμάσιον ἐπιστημονικὸν οἰκοδόμημα τοῦ μεγάλου ἐφευρετοῦ. Νομίζομεν περιττὸν νὰ ἐξηγήσωμεν τὰ καθέκαστα τοῦ μηχανισμοῦ ὃν ἐπρότεινεν. Ἀρκεῖ νὰ εἰπῶμεν, ὅτι ἡ Ἀκαδημία ἐκρινεν αὐτὰ θαυμασίως συνηρηολογημένα, εὐδὲν σπουδαῖον ἐλάττωμα ἔχοντα, καὶ ἐντελῶς εὐκατόρθωτα.

Διὰ τῆς τοιαύτης λοιπὸν μηχανῆς, 25 ἢ 30 πῶν συνδεδεμένα ἀερόστατα περιεχούσης, ἀναλαμβάνει ὁ Πετίνος νὰ περιφέρῃ τριοχιλίους ὀδοιπόρους περὶ ὅλην τὴν γῆν εἰς δις εικοσιτέσσαρας ὥρας. Δι' αὕτην, εἰς ὀλιγωτέρας τῶν 3 ὥρῶν, θέλομεν μεταβαίνει ἀπὸ Ἀθηνῶν εἰς Παρίσιον, εἰς ἑν ἡμερονύκτιον εἰς τὴν Καλλιφορνίαν. Ἐννοεῖται ὅτι ἡ ἐπιστροφή πρὸς ἀνατολὰς θέλει εἶσθαι ὀλίγον μακροτέρα, καὶ τόσον περισσώτερον, ὅσον ἐγγύτερον κεῖται τὸ μέρος εἰς ὃ θέλομεν νὰ φθάσωμεν. Διότι ἡ γῆ στρέφεται μόνον ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς, ἀρα ὁ ὀπισθοδρομὸν ἀεροναύτης χωρεῖ πάντοτε ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμᾶς, καὶ διὰ τὰ φθᾶσθαι εἰς τόπον ἀνατολικώτερον αὐτοῦ κείμενον, πρέπει νὰ περιμεῖνῃ ἕως οὗ περιστραφεῖσα πᾶσα ἡ γῆ, φέρῃ τὸν τόπον τοῦτον ὑπὸ τοὺς πόδας του. Οὕτω διὰ νὰ μεταβῶμεν ἀπὸ μὲν Κωνσταντινουπόλεως εἰς Ἀθήνας θέλομεν ἀφικεῖσθαι εἰς 1 ὥραν, 20 λ., ἀπὸ Ἀθηνῶν ὄμως εἰς Κωνσταντινούπολιν, πρέπει νὰ υπερβῶμεν τὰς Ἡρακλείους στήλας, τὸν Ἀτλαντικὸν, τὴν Ἀμερικὴν, τὸν Εἰρη-
Φυλ. 3.

νικόν ὠκεανόν, ὄλην κατὰ πλάτος τὴν Ἀσίαν, τὴν Εὐρωπαϊκὴν Ῥωσίαν, καὶ τότε μόνον θά φθάσωμεν ὑπὲρ τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἀλλὰ ὅλη αὕτη ἡ ὁδοπορία θέλει γίνεαι εἰς 48 ὥρας, πλὴν τῆς ἀποστάσεως ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως εἰς Ἀθήνας.

Μέχρι τοῦδε μία μόνη παρίσταται δυσκολία εἰς τὴν πραγματοποίησιν τοῦ γιγαντιαίου τούτου σχεδίου, ὅτι ἡ κατασκευὴ τοῦ ἀεροστάτου ἀπαιτεῖ δαπάνην 300,000 δρ., δύναται ὅμως νὰ κατασκευασθῇ καὶ μικρότερον διὰ 100,000 δρ. Ὡς ὁ Κολόμβος ἐκρούε μάτην τὰς θύρας τῶν ἐθνῶν χωρὶς νὰ εὕρισκῃ τινὰ νὰ τῷ παρέξῃ ὀλίγα κεράτια ὅπως προσθήσῃ νέον ἡμισφαίριον εἰς τὴν γῆν, θέλει ἄρα μάτην ζητήσῃ τὰς δέκα μυριάδας δραχμῶν ὁ Πετίνος διὰ τὸ μεγαλοῦργημα του, τὸ μέλλον νὰ καταστήσῃ τὸν ἄνθρωπον ἀληθῆ βασιλέα τῆς γῆς; Ἡ ἐπιστήμη ἐγγυᾶται εἰς τοὺς δανειστὰς τὴν ἀσφάλειαν τῶν κεφαλαίων των. Ἄν ἀποτύχη ἡ ἐπιχείρησις, μηδαμνὴ ποσότης θέλει ἀπολεσθῆ εἰς γενναίαν ἀπόπειραν. Ἄλλ' ἂν ἐπιτύχη!...

P.

Η ΕΝ ΜΑΡΑΘΩΝΙ ΜΑΧΗ

Υπὸ Κ. Π.

(Τέλος. Ἰδὲ Φυλλάδιον Ιον).

Τὸ ἀσθενέστερον μέρος τοῦ στρατιωτικοῦ ὄργανισμοῦ τῶν Ἀθηναίων ἦτο, κατὰ τοὺς ἀρχαιοτέρους τούτους χρόνους, ἡ στρατηγία· διότι ἀπ' ἐκάστης φυλῆς ἐξελέγετο, κατὰ πᾶν ἔτος, εἰς στρατηγός, ἕκαστος δὲ τῶν 10 τούτων στρατηγῶν ἦτο μὲν μόνιμος ἡγεμὼν τῆς ἰδίας φυλῆς δι' ὅλον τὸ ἔτος, ἦρχε δὲ, πᾶσαν δεκάτην ἡμέραν, σύμπαντος τοῦ στρατοῦ, καθ' ἣν σειρὰν ἐγένετο ἡ κλήρωσις τῶν φυλῶν. Ἐκτὸς τῶν δέκα τούτων στρατηγῶν, παρευρίσκετο ἐν τῷ στρατοπέδῳ καὶ ὁ τρίτος τῶν ἐννέα ἰδίως μὲν λεγομένων ἀρχόντων τῆς πολιτείας, διὰ κλήρου δὲ προχειρίζομένων (ὄμι, ὡς οἱ στρατηγοί, δι' ἐκλογῆς), ὁ Πολέμαρχος, ὅστις ὅμως ἄλλο δικαίωμα, ὡς φαίνεται, δὲν εἶχεν εἰμὴ τὸ ἄγειν τὴν δεξιὰν πτέρυγα καὶ τὸ ψηφίζειν ἐν τῷ πολεμικῷ συμβουλίῳ.

Ἡ τοιαύτη τῆς στρατηγίας ῥύθμισις ἦτο βεβαίως βλαβερὰ, καθότι, ἂν καὶ ἡ ἐκλογὴ τῶν δέκα καὶ ἡ κλήρωσις τοῦ Πολεμάρχου ἐγένετο ἐκ μόνων τῶν ἐπισημοτέρων πολιτῶν, ἐκ τῶν ἐχόντων δηλαδὴ 5000 περίπου σημερινῶν δραχμῶν ἐτήσιον πρόσδοτον, δὲν ἦτο ὁμοίως εὐκαλοὺν νὰ διακρίνῃ τὸ πλῆθος πάντοτε τὸν ἰκανώτερον, καὶ ἀπητείτο νὰ ἐπιτύχη ὄχι ἓνα ἰκανὸν ἄνδρα, ἀλλὰ δέκα· ἔπειτα οὐδ' ἐνόησε, οὐδὲ μονιμότης ὑπῆρχε περὶ τὴν διεύθυνσιν τοῦ στρατοῦ· καὶ ἐπὶ πᾶσιν, ἢ εἰς τὸν τυφλὸν κληροῦν ἀναθεθεμένη ἐκλογὴ τοῦ ἐπιδικαιτητοῦ τῶν στρατηγῶν πολεμάρχου, ἦτο μέγιστα ἐπικίνδυνος. Ἄλλ' ὁ τρόπος καθ' ὃν ἐπολιτεύθησαν οἱ Ἀθηναῖοι εἰς τὴν προκειμένην περίστασιν μαρτυρεῖ, ὅτι ἡ φρόνησις τῶν ἀνθρώπων δύναται νὰ θεραπεύσῃ μέχρι τινὸς καὶ αὐτοὺς τοὺς

χειρίστους τῶν θεσμῶν, ἐνῷ ἄπειρα παραδείγματα ἀποδεικνύουσιν, ὅτι οἱ ἄριστοι τῶν θεσμῶν οὐδὲν ἀγαθὸν παράγουσιν, ἐὰν κακῶς ἐφαρμόζωνται.

Ἴσχυε τότε μάλιστα ἐν Ἀθήναις ὁ τῶν Ἀλκμαϊωνιδῶν οἶκος, δι' ἐνεργείας τοῦ ὁποίου εἶχον κυρίως ἐκβληθῆ οἱ Πεισιστρατιδαί. Ὁ οἶκος οὗτος ὑπῆρξεν αἰείποτε τοσοῦτον μέγας καὶ πολὺς ἐνταῦθα, ὥστε δύνασαι νὰ γράψῃς τὴν ἱστορίαν τῶν Ἀθηναίων, γράφων ἁπλῶς τὴν τῶν Ἀλκμαϊωνιδῶν βιογραφίαν. Τοῦτο δὲ ἀποδεικνύει οὐ μόνον τὸν πλοῦτον καὶ τὸ ἀπὸ τοῦ γένους ἀξίωμα, ἀλλὰ καὶ τὴν ἰκανότητά καὶ τὴν παράδοξον εὐτραπελίαν τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων, διότι ἐν τῷ διαστήματι τῶν πολλῶν ἑκατονταετηρίδων καθ' ὅς ἐπρωταγωνίστησαν τῶν Ἀθηναίων, αἱ ἐπικρατοῦσαι ἰδέαι καὶ δοξασταί ἐπαθον θαυμασίας ἀλλοιώσεις· καὶ τοὶ δὲ τοσοῦτων ἐπιγινομένων ἀλλοιώσεων, οὐδὲν ἦττον οἱ Ἀλκμαϊωνίδαι πρωτεύουσιν ἀδιαλείπτως. Ὁ οἶκος οὗτος εἶλκε τὸ γένος ἀπὸ τοῦ τελευταίου βασιλέως τῶν Ἀθηναίων Κόδρου. Οἱ μετὰ τὴν κατάλυσιν τῆς βασιλείας κυβερνήσαντες τὰς Ἀθήνας· ἰσθμιοὶ ἄρχοντες ἦσαν πρόγονοι τῶν Ἀλκμαϊωνιδῶν. Βραδύτερον οἱ ἄλλοι τῶν Ἀθηναίων εὐπατρίδαι ἀφῆρσαν ἀπὸ τοῦ γένους· ἐκείνου τὸ δ καίωμα τοῦ νὰ λαμβάνεται ἀπὸ αὐτοῦ καὶ μόνου ὁ ὑπέρτατος τῆς πολιτείας ἄρχων· ἀλλὰ, ὅτε ἐν ἔτει 612 πρ. Χρ. οἱ ἀριστοκρατικοὶ ἐκινδύνευσαν ἀπὸ τοῦ πρώτου ἐν Ἀθήναις ἀναφανέντος δημαγωγοῦ Κύλωνος, εἰς τὸν Ἀλκμαϊωνίδην Μεγακλέα ἀνέθεσαν τὴν σωτηρίαν τῆς μερίδος αὐτῶν, καὶ δι' αὐτοῦ τῶνόντι διέσωσαν τότε τὴν ὑπεροχὴν. Τοῦ Μεγακλέους τούτου υἱὸς ἦτο ὁ Ἀλκμαίων ἐκεῖνος, εἰς ὃν ὁ Κροῖστος, φίλον ὄντα καὶ μετὰ βάντα εἰς Σάρδεις, ἐπέτρεψε νὰ λάβῃ ἀπὸ τοῦ θησαυροῦ τόσα χρήματα ὅσα διὰ μιᾶς ἠδύνατο ὁ ἴδιος νὰ ἐκφέρῃ. Αὐτὸς δὲ, ἐνδυσθεὶς, ὡς ἡξέουρετε, χιτῶνα μέγα καὶ ὑποδήματα εὐρύτατα, παρεγέμισε τὰ τε ὑποδήματα καὶ ἅπαντας τοὺς κόλπους, ἐπέπασε δὲ ψήγματα χρυσοῦ εἰς τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς, ἔβαλε καὶ εἰς τὸ στόμα ὅσον ἠδύνατο, ἔπειτα δ' ἐξῆλθε μόλις συρόμενος καὶ ὁμοιάζων πᾶν ἄλλο ἢ ἄνθρωπον· ὁ δὲ Κροῖστος, γελᾶσας, οὐ μόνον πάντα ἐκεῖνα ἔδωκεν, ἀλλὰ καὶ ἄλλα ὄχι ὀλιγώτερα τούτων ἐπέτρεψε νὰ παραλάβῃ. Μετ' ὀλίγον ἡ δημοκρατικὴ μερὶς ἐνισχύθη διὰ τοῦ Πεισιστρατοῦ τοσοῦτον, ὥστε ἡ στενὴ ἀρχαία ἀριστοκρατία δὲν ἠδύνατο νὰ ἐλπίσῃ εὐλόγως ὅτι θέλει ἀντιταχθῆ· ὅθεν οἱ Ἀλκμαϊωνίδαι ἀναλαμβάνουσι τὴν ἀρχηγίαν μέσου τινὸς κόμματος, τοῦ τῶν Παράλων, τὸ ὁποῖον, ὡς προεῖπομεν, ἐτήρει τὴν μεταξὺ τῶν δύο ἄκρων ἰσορροπίαν· ἀρχηγὸς τῶν Παράλων τότε ὑπῆρξεν ὁ τοῦ προηγουμένου Ἀλκμαίωνος υἱὸς Μεγακλῆς.

Ἐπειτα, ἐξωσθέντων τῶν Πεισιστρατιδῶν, ὅστινες ἄρξαντες ἐγκατέλιπον τὴν δημοκρατικὴν μερίδα, δι' ἧς εἶχον προαχθῆ καὶ, τούτου ἕνεκεν, ἐγκατελείφθησαν ὑπ' αὐτῆς, ἡ μερὶς αὕτη λαμβάνει κράτος μέγα, ὥστε πρόδηλον ἦτο ὅτι θέλει κατιγχύσει. Οἱ Ἀλκμαϊωνίδαι ἐπιχειροῦσι τότε νὰ ῥυθμίσωσι τοῦλάχιστον τὰς πράξεις αὐτῆς καὶ διὰ Κλεισθέους,

τοῦ υἱοῦ τοῦ προμνημονευθέντος Μεγακλέους, χειραγωγήσαντες τὸ πλῆθος, ἔβαλον τὰ θεμέλια τοῦ νέου αὐτοῦ πολιτεύματος. Ἀπὸ τοῦ Κλεισθένους τούτου, τὸ γένος τῶν Ἀλκμαιωνιδῶν δὲν ἀνέδειξε πλέον μεγάλους ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἄνδρας, ἐξηκολούθησεν ὅμως πρωτεύον, ἐν Ἀθήναις, διὰ τῶν γυναικῶν. Καθότι ἅπαντες οἱ ἔνδοξοι στρατηγοὶ καὶ κυβερνήται ἔσους ἀνέδειξεν ἡ πόλις ἐν τῇ πέμπτῃ ἑκατονταετηρίδι, ἐθειώρουν ἀπαραίτητον νὰ συνδεθῶσι μετὰ τοῦ οἴκου ἐκείνου διὰ κηδεστίας. Οὕτως ὁ ἀντίζηλος τοῦ Μιλτιάδου Ξάνθιππος ἔλαβε σύζυγον τὴν ἀνεψιὰν τοῦ Κλεισθένους Ἀγαρίστην, ἥτις, ἐγκυος οὔσα, εἶδε κατ' ὄναρ, ὅτι ἔτεκε λέοντα καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐγέννησε Περικλέα τὸν Ὀλύμπιον. Ἐγγονος τοῦ ἀδελφοῦ τῆς Ἀγαρίστης ταύτης Μεγακλέους ἦτο ἡ χαριστάτη ἐκείνη Ἰσοδίκη, ἥτις κατώρθωσε νὰ δεσμεύσῃ μέχρι τοῦ θανάτου αὐτῆς τὸν τοσοῦτον περὶ τοὺς ἔρωτας ἄστατον Κίμωνα, τὸν υἱὸν τοῦ Μιλτιάδου καὶ ἔγγονος ἐπίσης τοῦ Κλεισθένους ἦτο ἡ τοῦ Κλεινίου σύζυγος Δεινομάχη, ἡ γεννήσασα τὸν Ἀλκιβιάδην, τὸν εὐφύεστερον ἅμα καὶ κακοτραπώτερον τῶν Ἑλλήνων. Καθ' ἅπασαν λοιπὸν τὴν τῶν Ἀθηναίων ἱστορίαν βλέπομεν τοὺς Ἀλκμαιωνίδας ἰσχυροὺς καὶ μεγάλους. Ἰδίως ὅμως παντοδύναμοι διετέλουν ἐν ἔτει 490, καθότι δι' αὐτῶν μὲν πρὸ εἰκοσιν ἐτῶν ἐξώθησαν οἱ Πειαιστρατίδαι, δι' αὐτῶν δὲ ὁ δῆμος εἶχεν ἀσφαλίσαι τὴν νεαράν αὐτοῦ ἀρχὴν· εἶχον δὲ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην προϊσταμένους Μεγακλέα, τὸν Κλεισθένους υἱόν, καὶ ἕτερον Μεγακλέα, υἱὸν Ἰπποκράτους τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Κλεισθένους, καὶ Ξάνθιππον, τὸν σύζυγον τῆς ἀδελφῆς τοῦ τελευταίου Μεγακλέους Ἀγαρίστης.

Ἀλλὰ πρὸ ἑξ ἐτῶν εἶχεν ἐπανέλθει εἰς Ἀθήνας, μετὰ μακρὰν ἀπουσίαν, εἰς ἐκ τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων οἵτινες γεννῶνται διὰ νὰ ἀρχωσιν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, καὶ ἀρχοῦσι διὰ νὰ μεγαλοουργῶσι. Μιλτιάδης ὁ Κίμωνος ἦτο Ἀθηναῖος ἀπὸ δὲ τοῦ 515 ἔτους πρ. Χρ., 25 δηλαδὴ ἔτη πρὸ τῆς ἐν Μαραθῶνι μάχης, εἶχε μεταβῆ εἰς τὴν Θρακικὴν χερσόνησον διὰ νὰ κληρονομήσῃ τὴν αὐτόθι ὑπὸ τοῦ θεοῦ αὐτοῦ, Μιλτιάδου τοῦ Κυψέλου, ἰδρυθεῖσαν ἡγεμονίαν. Περὶ τὴν διεξαγωγὴν τῆς ἡγεμονίας ταύτης ἀνέδειξε τὴν βίαν καὶ τὴν τραχύτητα, ἥτις κατὰ δυστυχίαν συνήθως παρακολουθεῖ τὰ μεγάλα πολεμικὰ προτερέματα, περιεστραχίσθη ὑπὸ δορυφόρων, συνέλεξε θησαυροὺς μεγάλους καὶ συνώδευσε τὸν Δαρεῖον εἰς τὴν Σκυθικὴν αὐτοῦ ἐκστρατείαν· ἀλλὰ συγχρόνως ἔλαβεν ἐντεῦθεν ἀφορμὴν νὰ γνωρίσῃ ἐκ τοῦ σύγγενους τὸν Περσικὸν στρατὸν καὶ νὰ παρατηρήσῃ τὰ ἐλαττώματα αὐτοῦ. Δὲν ἤξεύρομεν ἂν πρὸς τούτους, ὡς ὑπὸ πολλῶν ἐβρέθη, μικροῦ ἐδέησεν, ἐπὶ τῆς ἐκστρατείας ταύτης, νὰ ἐπιφέρῃ τὸν ὄλεθρον τοῦ μεγάλου βασιλέως, διὰ τῆς συμβουλῆς τὴν ὁποίαν ἔδωκε μὲν εἰς τοὺς Ἴωνας νὰ λύσωσι τὴν ἐπὶ τοῦ Ἰστρου γέφυραν, ἐγκαταλείποντες τὸν Δαρεῖον εἰς τὰς ἀχανεῖς ἐκείνας ἐρήμους, δὲν ἠκολούθησαν δὲ οἱ ἡγεμόνες τῶν Ἴωνων διὰ τοὺς ἰδιοτελεῖς αὐτῶν σκοποὺς. Περὶ τούτου, ἂν καὶ ῥηθέντος κατὰ πρῶ-

τον ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου, διστάζουσι εὐλόγως τινὲς τῶν νεωτέρων, διότι οἱ μὲν τοσαῦτα ἀπὸ τοῦ Μιλτιάδου κινδυνεύσαντες Πέρσαι κατ' οὐδὲν ἠνώχλησαν αὐτὸν ἐπὶ πολλὰ ἔτη περὶ τὴν εἰρηνικὴν κατοχὴν τῆς ἡγεμονίας αὐτοῦ· οἱ δὲ Σκύθαι, εἰς οὓς τηλικούτον ἠγωνίσθη νὰ περιποιήσῃ ὠφέλημα, καὶ εἰς τὴν Χερσόνησον ἔπειτα ἐμβαλλοῦσι, καὶ αὐτὸν ἀναγκάζουσι νὰ τραπῇ εἰς φυγὴν. Ὅθεν πολὺ πιθανώτερον εἶναι, ὅτι τὸ διήγημα ἐκεῖνο ἐπενοήθη βραδύτερον, πρὸς ἀπολογίαν τοῦ Μιλτιάδου, καθ' ἣν ἐποχὴν κατηγορήθη ἐν Ἀθήναις ἕνεκα τῆς κατὰ τὴν Χερσόνησον τυραννίδος. Τὸ βέβαιον ὅμως εἶναι ὅτι, περὶ τὰ ἔσχατα τῆς ἡγεμονίας αὐτοῦ ταύτης, ἀφῆρσεν ἀπὸ τῆς Περσικῆς κυριαρχίας τὰς Πελασγικὰς νήσους Ἀἴμνον καὶ Ἴμβρον, καθυποβαλὼν αὐτὰς ὀνόματι μὲν εἰς τοὺς Ἀθηναίους, πράγματι δὲ ὑπὸ τὸ ἴδιον αὐτοῦ κράτος. Ὅταν δὲ οἱ Πέρσαι, καταβαλόντες τὴν ἐπανάστασιν τῶν ὑπ' αὐτῶν ἐκείνων τῶν ἡγεμόνων τῶν Ἴωνικῶν πόλεων ἀκαίρως μετέπειτα κινήθεισαν, ἐπλησίασαν εἰς τὴν Θρακικὴν χερσόνησον, ὁ Μιλτιάδης, θεωρήσας τότε πρῶτον ἑαυτὸν κινδυνεύοντα ἀπὸ τούτων, ἐμβιβάζει τοὺς θησαυροὺς εἰς πέντε τρίηρεις καὶ ἀποπλεῖ εἰς Ἀθήνας, τῷ 496. Ὁ Μιλτιάδης ἦτο πεντηκοντούτης περίπου κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην καὶ δὲν εἶχε μὲν λάβει εἰσέτι ἀφορμὴν μεγάλην νὰ ἀναδείξῃ τὴν θαυμασίαν στρατιωτικὴν ἀρετὴν, δι' ἧς ἐπροίκισεν αὐτὸν ἡ φύσις, δὲν εἶχε μείνει ὅμως καὶ ἀργός. Ὡς ἐκ τῆς κατὰ τὴν Χερσόνησον ἡγεμονίας, εἰς τὴν εὐφυίαν αὐτοῦ εἶχε προσθέσει τὴν πείραν, δι' ἧς ἐνίκησε κυρίως ἐν Μαραθῶνι, καὶ τὸν πλοῦτον, δι' οὗ πολλὰ βεβαίως ἐξωμάλυνε τὰ κατ' ἀρχὰς κωλύσαντα τὴν ἐκλογὴν αὐτοῦ. Ἀλλὰ συγχρόνως ἡ ἡγεμονία ἐκείνη ἐπεκράτησε παραδόξως τὸν φύσει αὐτογνώμονα τοῦ ἀνδρὸς χαρακτῆρα καὶ κατέστησεν αὐτὸν πολὺ ἐπιτηδείοτερον νὰ ἀρχῇ στρατοπέδου ἢ πόλεως ἐλευθέρως κυβερνωμένης, δι' ἧς ἀνευ μὲν τοῦ ἐσχάτου κινδύνου εἰς ὃν περιήλθον τότε αἱ Ἀθηναίαι, οὐδέποτε ἴσως ἤθελεν ἐνταῦθα εὐδοκίμησαι, παρελθόντος δὲ τοῦ κινδύνου, τάχιστα ἀπωλέσθη. Ἡ φύσις καὶ ἡ τύχη ἐφαίνοντο παρασκευάσασαι ἐπιτήδες τὸν ἀνθρώπον διὰ τὸν κρίσιμον ἐκείνον ἀγῶνα· διότι τοῦτο συμβαίνει εἰς τὰ ἔθνη τῶν ὁποίων ἄριστος μὲν εἶναι ἡ διανοητικὴ ἀνάπτυξις, ἀκμαία δὲ ἡ ἠθικὴ κατάστασις. Διὰ πάσαν χρείαν, παράγεται ἀμέσως κατ' αὐτοῖς ὁ ἴδιος ἐπιτήδειος ἄνθρωπος. Οἱ Ἀλκμαιωνίδαι ἦσαν ἐπιτήδαιοι περὶ τὴν πολιτικὴν τῶν πραγμάτων διεξαγωγὴν, καὶ ἰσχυροὶ ἐνὸς κυρίως προέκειτο περὶ ἐσωτερικῆς διοικήσεως ἅμα ὅμως ἐπὶ ἄλλον ἄλλαι περιστάσεις καὶ τὸ κύριον ζήτημα κατέστη ὁ πόλεμος, παρήχθη ἀμέσως ὁ πρὸς τοῦτο ἀρμόδιος ἄνθρωπος καὶ ἰσχυρὸς, ἂν καὶ πολλὰ ὑπῆρχον τὰ κωλύοντα.

Ὁ Μιλτιάδης, μικρὸν μετὰ τὴν ἐπανάστασιν αὐτοῦ, κατηγορήθη ὑπὸ τῶν Ἀλκμαιωνιδῶν, οἵτινες δὲν εἶδον βέβαια ἀνυπόπτως ἐπιφαινόμενον εἰς Ἀθήνας ἀνδρὸς τοσοῦτον πολύτροπον, ὅτι ἐτυράννησεν ἐν Χερσονήσῳ Ἀθηναίων πολιτῶν, καὶ ἡ κατηγορία αὕτη ἦτο

μάλιστα επικίνδυνος εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν πρόσφατος ὑπῆρχεν ἐτι ἡ μνήμη τῶν Πεισιστρατιδῶν. Ὡστε διὰ τε τὴν κατηγορίαν ταύτην καὶ ἐν γένει τὴν ἀντίπραξιν τῶν παντοδυνάμων Ἀλκμαϊωνιδῶν, δὲν ἐφαίνετο πιθανὴ ἡ ἐπιτυχία τούτου εἰς τὰς ἐκλογὰς τοῦ 490 ἔτους. Ἀλλ' ἡ πόλις, ἡ ἐνεργήτατα τὰς ἐκλογὰς ταύτας ἀφοῦ ἔμαθεν ὅτι ὁ ἐχθρὸς πλητίζεται, ἐσκέφθη ἄλλως ἐπὶ τοῦ προκειμένου. Οἱ Ἀλκμαϊωνίδαι, καθὼ πρωτοῦργοι τῆς ἐξώσεως τοῦ Ἰππίου, ἦσαν βεβαίως πλείστης εὐγνωμοσύνης καὶ πίστεως ἀξιοί, ἐπειδὴ ἕμως προέκειτο πόλεμος πρὸς Πέρτας, ὁ Μιλτιάδης ἠδύνατο νὰ φανῆ χρησιμώτερος αὐτῶν, καθὼ γινώσκων κάλλιστα τὸν Περσικὸν στρατὸν καὶ τὸν τρόπον τοῦ πολεμεῖν αὐτοῦ, ἔχων συνεννοήσεις ἐν αὐτῷ διὰ τῶν Ἰωνῶν, πρὸς τοὺς ὁποίους διετῆρει πολλὰς καὶ ἀρχαίας σχέσεις, καὶ παρέχων ἐπίσης τὰ πιστὰ εἰς τὴν πόλιν διὰ τὸ κατὰ τοῦ Ἰππίου, τοῦ φρονεούσαντος τὸν πατέρα αὐτοῦ Κίμωνα, μίτος. Ὅθεν ὄχι μόνον ὁ Μιλτιάδης ἀνηγορεύθη εἰς τῶν 10 στρατηγῶν, ἀλλὰ καὶ τέσσαρες ἄλλοι φίλοι αὐτοῦ· οἱ Ἀλκμαϊωνίδαι, δὲν ἐπλειονοψήφησαν εἰμὴ εἰς πέντε φυλάς, εἰς δὲ τὸν ἀγαθὸν πολέμαρχον Καλλίμαχον ἀνετέθη τὸ ἔργον τοῦ νὰ διευθύνῃ, ἐπὶ τῇ κοινῇ σωτηρίᾳ, τὴν τε περὶ τὸ κατὰ τοῦ Ἰππίου πάθος ὁμοφωνίαν τῶν μερίδων ἐκείνων, καὶ τὴν ἀμοιβαίαν περὶ τῶν πρωτείων διακρίσιν. Τὰ ὀνόματα ἑλὼν τῶν στρατηγῶν τούτων δὲν εἶναι γνωστὰ, διότι ὁ Ἡρόδοτος, ἐκτὸς τοῦ πολέμαρχου Καλλιμάχου καὶ τοῦ Μιλτιάδου, ἐνὸς μόνου ἐτι μνημονεύει τῶν στρατηγῶν, τοῦ ἐν τῇ μάχῃ πεσόντος Στησιλάου τοῦ Θρασύλου. Βραδύτερον ὁ Πλούταρχος εἶπεν εἰς τὸν βίον τοῦ Ἀριστείδου, ὅτι καὶ ὁ Ἀριστείδης καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς ἐστρατήγησαν ἐν Μαραθῶνι· ἀλλὰ τοῦτο εἶναι βέβαιον μὲν ὡς πρὸς τὸν πρῶτον, παντάπασιν δὲ ἀπίθανον ὡς πρὸς τὸν Θεμιστοκλέα, τὸν ὁποῖον ὁ Ἡρόδοτος, ἐπὶ τῆς ἐν Σαλαμῖνι μάχης, ὀνομάζει νεώστει εἰς τὰ πρῶτα ἀξιώματα προαχθέντα, ὅπερ δὲν ἤθελεν εἶσθαι βεβαίως ἀκριβὲς ἐὰν πρὸ δεκαετίας ἐλάμβανε τὸ ὑπέρτατον στρατιωτικὸν ἀξίωμα. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Πλούταρχος, εἰς τὸν βίον τοῦ Θεμιστοκλέους, εἰς τὸν ὁποῖον κυρίως ἔπρεπε νὰ μνημονεύσῃ τῆς στρατηγίας ταύτης, οὐδὲν ἄναφῃ αὐτὴν ἐξεναντίας λέγει αὐτὸν νέον ἐτι ὄντα ἐπὶ τῆς ἐν Μαραθῶνι μάχης, ἐνῶ διὰ τὴν χειροτονηθῆναι στρατηγὸς ἀπρεῖτο νὰ ἦναι τοῦλάχιστον τριακοντούτης, καὶ ἐν γένει παρίσταναι τὸν ἄνθρωπον ὄχι ὡς αὐστράτηγον τοῦ Μιλτιάδου, ἀλλὰ ὡς πόρρωθεν ἀπορρώντα εἰς τὸ αὐτὸ ἀξίωμα Ὡστε χάριν ῥητορικῷ μῆλλον σχήματος, διὰ νὰ παραστήσῃ τοὺς δύο ἐκείνους ἄνδρας, ἐρίσαντας, ἐν τῷ πρὸς τοὺς βαρβάρους τούτω ἄγωνι, ὅπως μετέπειτα, ἐν τῇ πολιτείᾳ, πρὸς ἀλλήλους ἤρισαν, ἔχειροτόνησεν ἐν προόδῳ εἰς τὸν βίον τοῦ Ἀριστείδου, τὸν Θεμιστοκλέα Μαραθωνομάχου στρατηγόν. Καὶ λέγομεν τοῦτο μετὰ θάρρους, διότι ὁ τρισέξωδος πρωταγωνιστὴς τοῦ ἐν Σαλαμῖνι κατορθώματος δὲν ἔχει χρεῖαν πλατῶν κοσμημάτων διὰ νὰ αὐξήσῃ τὸ ἀπαράμιλλον κλίος, τὸ ὁποῖον ἀπένειμαν εἰς αὐ-

τὸν οἱ αἰῶνες ἅπαντες, ἀνακηρύξαντες μᾶ φωνῇ σωτήρα τῆς Ἑλλάδος.

Κατὰ τὸ κρίσιμον λοιπὸν ἐκεῖνο 490 ἔτος, οἱ Ἀθηναῖοι ἀνέδειξαν στρατηγοὺς ἅπαντας τοὺς ἄνδρας ὅσοι ἠδύνατο νὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν σωτηρίαν τῆς πατρίδος· περὶ δὲ τῆν κλήρωσιν τοῦ πολέμαρχου ἐπολιτεύθησαν τοσοῦτον ἐπιτηδεύεις, ὥστε ἀνεδείχθη ἀνὴρ ἀξίος τοῦ Μιλτιάδου συναγωνιστῆς. Διότι δὲν ἐκληροῦντο εἰμὴ οἱ παρασταθέντες εἰς τὸ Θηγεῖον, ὅπου ἐγίνετο ἡ πράξις αὐτὴ ἐνώπιον τῶν ἐξ ἑσθημοτεῶν, παρέστησαν δὲ οἱ ἰκανώτεροι μόνον. Ἀμα δὲ ἀνηγγελθέντος ὅτι οἱ Πέρσαι ἀπεβιβάθησαν εἰς Μαραθῶνα, καὶ ὅτι φαίνονται διατεθειμένοι νὰ μείνωσι πρὸς τὸ παρὸν αὐτόθι, ἡ βουλή καὶ ὁ δῆμος, ἐπὶ τῇ προτάσει τῶν στρατηγῶν, ἀπεφάσισαν αὐθημερὸν τὴν εἰς τὸ αὐτὸ χωρίον ἐξαγωγήν τῆς τῶν Ἀθηναίων δυνάμεως, τὴν ἀποστολὴν εἰς τοὺς Πλαταιεῖς, (τοὺς ἀπὸ τινος χρόνου διατελοῦντας ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν Ἀθηναίων) προσκλήσεως τοῦ νὰ στρατεύωσι πανδημεῖ εἰς Μαραθῶνα, τὴν ἀποστολὴν εἰς Σπάρτην ἡμεροδρόμου, διὰ νὰ ἀναγγεῖλῃ τὸν κίνδυνον τῆς πόλεως· καὶ νὰ ζητήτῃ ἐπικουρίαν. Ἀπορον φαίνεται τῶντι πῶς οἱ Ἀθηναῖοι τότε πρῶτον ἐπεκκλέσαντο τὴν συνδρομὴν τῆς Σπάρτης, ἐνῶ πρὸ καιροῦ ἐγνώριζον τὴν ἐπερχομένην στρατείαν καὶ πρὸ ἰκανῶν τουλάχιστον ἡμερῶν ἔβλεπον τὸν ἐχθρικὸν στόλον παραπλέοντα τὴν Εὐβοίαν καὶ κυριεύοντα τὴν Κάρυστον καὶ τὴν Ἐρέτριαν. Ἀλλ' ἡ προηγουμένη αὕτη ἀδράνεια ἐνισχύει ἴσως τὴν γνώμην, ὅτι οἱ Πέρσαι δὲν ἐπέπλευσαν τοσοῦτον βραδέως ὅσον συνήθως νομίζεται, ὅτι ἡ εἰς τὰ Εὐβοϊκὰ παράλια ἀφίξις αὐτῶν συνέπεσε μετὰ τὴν ἐποχὴν τῶν ἐν Ἀθήναις ἀρχαιρεσιῶν, καθ' ἃς ὁ τοσοῦτον ἄλλοτε ὑποβλεπόμενος Μιλτιάδης δὲν ἐπέτυχεν εἰμὴ διὰ τὸν πρόδηλον κίνδυνον, καὶ ὅτι, ἐνὶ λόγῳ, ὁ ἀνὴρ οὗτος πρὸ ὀλίγων μόνον ἡμερῶν ἔδρευεν ἐν τῷ συνεδρίῳ τῶν Ἀθηναίων στρατηγῶν.

Ὁ Μιλτιάδης ἐνόησεν ἀμέσως διατὶ ὁ Ἰππίας ἀπεβιβάσθη εἰς Μαραθῶνα ἢ πρόθεσις τοῦ ἐχθροῦ δὲν ἦτο προδήλως νὰ ὀρμήσῃ ἐκ τοῦ παρακρημα ἐπὶ τὰς Ἀθήνας, ἀλλ' ἀφοῦ διενεργήτῃ τὴν στάσιν τῶν Διακριῶν, εἰς τῶν ὁποίων ἠλπίζε τὸν συνδρομὴν. Ἡ ἐξαγωγή τῆς δυνάμεως τῶν Ἀθηναίων ἦτο ἄρα ἀναγκαία ἐπὶ τῷ διττῷ σκοπῷ, τοῦ νὰ προληφθῇ πᾶσα ἐνδεχομένη τυχὸν ἐπιτυχία τῶν βασιουργῶν τῆς μικρᾶς τοῦ τυράννου μερίδος, καὶ νὰ ἀποβῇ χρησιμὸν τὸ λάθος εἰς τὸ ὁποῖον περιέπεσον οἱ Πέρσαι, προκαλέσαντες τοὺς Ἕλληνας νὰ ἀγωνισθῶσι πρὸς αὐτοὺς ἐν τῷ Μαραθωνικῷ πεδίῳ, ἢ καὶ εἰς τὰς πρὸς δυσμὰς αὐτοῦ κοιλάδας. Ὅτι οἱ ἐχθροὶ ἐπραξάν κατὰ τοῦτο λάθος μέγα, εἶναι ἀναμφισβήτητον, διότι μὴ δυνάμενοι, οὐδ' ἐν τῷ Μαραθωνικῷ πεδίῳ, καὶ ἐτι ὀλιγώτερον εἰς τὰς πρὸς δυσμὰς κοιλάδας, νὰ ἀναπτύξωσιν ἅπαντα τὸν στρατὸν, κατεδίκαζον οἱ ἴδιοι εἰς ἀχρηστίαν μέρος αὐτοῦ καὶ ἠλάττουσαν οὕτω τὴν τε ἀνισότητά τῶν δυνάμεων καὶ τὴν πιθανότητα τῆς ἐπιτυχίας. Πρὸς τούτοις οἱ Ἕλληνες καὶ νικηθέντες ἐνταῦθα

ἤδυναντο, διὰ τὴν φύσιν τῆν χώρας, νὰ ἀντιτάξωσιν εἰς τὸν νικητὴν πολλὰς ἐτι δυσκολίας. Δὲν ἦτο ἤδη ἀπίθανον νὰ διορθώσωσιν οἱ Πέρσαι τὸ γενόμενον σφάλμα, καὶ, ἐνοήσαντες ὅτι ἀπὸ μὲν τῶν Διακρίων δὲν θέλουσιν λάβει συνδρομὴν, ἐν δὲ τῷ Μαραθωνικῷ πεδίῳ δὲν συνέφερεν ὁ ἀγὼν, νὰ ὀρμήσωσιν εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἐὰν ἀπεράσιζον τοιοῦτόν τι οἱ ἐχθροί, εἶχον δύο δρόμους νὰ ἀκολουθήσωσιν ἢ τὸν διὰ Θαλάσσης, περιπλέοντες τὸ Σούνιον, ἀλλὰ τότε οἱ Ἕλληνας, τέμνοντες τὴν διαγώνιον, προλαμβάνον αὐτοὺς εἰς Φάληρον εὐκολώτατα ἢ τὸν ἀπὸ ξηρᾶς. διὰ τῆς πύλης τῆς Προβαλίνθου, τὴν ὁποίαν οἱ Ἕλληνας δὲν ἤδυναντο νὰ κητλάβωσιν, ὡς ἐξάγεται ἀπὸ τὰ κατωτέρω. Τὴν διάβασιν ταύτην δὲν ἦτο ἐνδεχόμενον ὅτι θέλουσιν προτιμήσει οἱ Πέρσαι, διότι ἔπρεπε πρὸς τοῦτο, ὡς προεῖρηται, νὰ χωρισθῶσιν ἀπὸ τοῦ στόλου αὐτῶν καὶ ἀπὸ σύμπαντος τοῦ ἐλαφροῦ στρατοῦ, τοῦ συγκειμένου ἐκ τῶν ἐρετῶν, τοὺς ὁποίους ἀναγκαιῶς ἤθελον ἀρήσει εἰς τὰ πλοῖα. Καὶ ἀπὸ ταύτης ὁμοῦ τῆς πύλης ἐὰν ἐγίνετο ἡ εἰσβολή, οἱ Ἕλληνας ἤδυναντο νὰ ἐμβάλωσι μὲν εἰς τὴν πόλιν ἐγκαίρως φρουρὰν ἀποχωρῶσαν, διὰ δὲ τοῦ ὑπολοίπου στρατοῦ, περικόπτοντες τὰς τροπὰς τοῦ ἐχθροῦ, ἐπιτιθέμενοι ἐκ διαλειμμάτων καὶ ἐνισχυόμενοι ὑπὸ νέων ἐπικουριῶν, νὰ ἐπιφέρωσιν τὴν κατατρόπωσιν τῶν βραχέων. Οἱ ὑπολογισμοὶ οὗτοι τῶν Ἑλλήνων ἦσαν ἐπίσης ὀρθοί, ὅσον οἱ τῶν Περσῶν ἦσαν ἐσφαλμένοι.

Οἱ Ἀθηναῖοι κατέλαβον βεβαίως τὴν κοιλάδα τοῦ Βρανᾶ, ἦτοι τοῦ ἀρχαίου Μαραθῶνος. Ἐνταῦθα ἔκειτο τὸ καθωτιωμένον τῷ Ἡρακλεῖ πεδῖον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔστησαν τὸ στρατόπεδον, ὀχυρώσαντες, διὰ τῆς ὀπισθοφυλακῆς αὐτῶν, διαφόρους μὲν καὶ ἄλλας θέσεις, ἀλλ' ἰδίως τὴν θέσιν τὴν κατεχομένην σήμερον ὑπὸ τοῦ χωρίου Σταμάτα, διὰ νὰ μὴ κληθῶσιν ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ, ὅστις ἤδυναντο νὰ ἀναβῆ ἀπὸ τῆς παραλλήλου κοιλάδος τοῦ σημερινοῦ Μαραθῶνος (τῆς ἀρχαίας Οἰνός), διὰ τῆς ὁποίας φέρει ὁδὸς τεμνομένη ἄνωθεν τοῦ χωρίου εἰς δύο, ὡς ἡ μία ἐνοῦται εἰς Σταμάτα μετὰ τῆς ἀπὸ τῆς κοιλάδος τοῦ Βρανᾶ ἀναβαινούσης. Ἀγγλος τις, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα εἶδομεν μὲ ὀλίψιμας ἀναμειγμένον ἔνεκεν ἐλεεινῆς τινας περὶ χρημάτων διαφοράς, εἰς τὴν ἐσχάτως γενομένην ἐπέμβασιν τοῦ Ἀγγλικοῦ στόλου, ἀποπλανηθεὶς ὑπὸ τῆς ἐσφαλμένης ιδέας, ὅτι οἱ μὲν Πέρσαι κύριον σκοπὸν προτίθεντο νὰ μεταβῶσιν ἀπὸ τῆς χώρας τοῦ Μαραθῶνος εἰς τὴν ἄλλην Ἀττικὴν, οἱ δὲ Ἕλληνας ἤδυναντο νὰ ἐμποδίσωσιν τὴν διάβασιν ταύτην, καὶ θεωρῶν, ὅτι οἱ Πέρσαι διὰ τῆς πύλης τῆς Προβαλίνθου ἦτο εὐλογώτερον νὰ περάσωσι, καθὸ ὀμωλωτέρας τῶν δύο ἄλλων, ἐσπευτε νὰ παρατάξῃ τοὺς Ἕλληνας παρὰ τὴν εἰρημένην πύλην. Ἀλλ' ἐλησημόνησεν ὅτι ἡ πύλη αὕτη ἦτο πλησιεστάτη εἰς τὴν θάλασσαν, ὅτι ἐπὶ τῆς θαλάσσης αὐτῆς ὑπῆρχον 600 τρήρεις, ὅτι ἐπὶ τῶν τρήρεων αὐτῶν ἐπέβαινον πολλοὶ χιλιᾶδες στρατιωτῶν ἐπιτηδείων περὶ τὴν τοξευτικὴν καὶ ὅτι ἐπομένως οἱ οὕτω πως περραταγαμένοι Ἕλ-

ληνας, ἔχοντες δηλαδὴ τὸ δεξιὸν κέρασ εἰς τὴν παραλίαν προσηρημένον, προσβληθέντες κατὰ μέτρον μὲν ὑπὸ τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ τῶν Περσῶν, δεξιόθεν δὲ ὑπὸ τῶν ἐπὶ τοῦ στόλου τοξωτῶν, ἀγνοῶν ἂν ἤδυναντο ν' ἀνθέξωσιν, ἤξέφυρον ὁμοῦς κάλλιστα ὅτι δὲν ἤθελον ἔχει τὸ δεξιὸν κέρασ τοιοῦτον ἀσφαλές, ὅσον ἐξάγεται ἀπ' ὅλας τὰς εἰδήσεις ὅτι εἶχον ἀμροτέρας τὰς πτέρυγας. Ἐπὶ δὲ πᾶσιν ὁ ἐρμηνευτὴς ἐκεῖνος τῆς ἐν Μαραθῶνι μάχης δὲν παρετήρησεν ὅτι, ἂν οἱ Ἕλληνας κατελάμβανον τὴν πύλην τῆς Προβαλίνθου, ἐκ τούτου δὲν ἔπεται ὅτι ἤθελον προαχθῆ αἱ δύο ἄλλαι πύλαι, αἵτινες, ἂν καὶ δυσβατώτεροι, δὲν εἶναι ὁμοῦς ἀδιάβατοι. Ὡστε τὸ ἐπιχείρημα καταστρέφεται πανταχόθεν καὶ δῆλον ἄρα ὅτι δύναται τις νὰ πάθῃ ἦτταν ὀλοσχερῆ οὐ μόνον ἐν Μαραθῶνι ἀγωνιζόμενος, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ γραφείου αὐτοῦ, ἐν ἀνέσει, στρατηγῶν τῆς μάχης, ἐὰν δὲν σκέπτεται ὀρθότερον τοῦ Ἰππίου καὶ τῶν Περσῶν.

Οἱ Πέρσαι εἶδον μὲ ἀπορίαν τοὺς Ἕλληνας ἐπελθόντας εἰς Μαραθῶνα, φρονήσαντες ἐξ ἀρχῆς, ὅτι οὗτοι δὲν θέλουσιν τολμήσει νὰ ἀγωνισθῶσιν ἐκ τοῦ τυστάδην πεπεισμένοι δὲ ἔτι οἱ ἐχθροὶ ἐκεῖνοι περὶ τῆς τῶν Διακρίων συνδρομῆς, ἤλπισαν, ὅτι, διὰ τὴν ἐκ τῆς πόλεως ἀπουσίαν τῆς κυριωτέρας τῶν Ἀθηναίων δυνάμεως, θέλουσιν καὶ ἐν αὐτῇ ἐπιτύχει στάσιν. Ὅθεν, διὰ νὰ ἐνθαρρύνωσι τοὺς ἀντιπάλους περὶ τὴν ἐπιθετικὴν ταύτην διαθεσιν, τὴν ὁποίαν ἐθεώρουσιν ὡς λάθος μέγα, ὑποχωρήσαντες, ἐγκατέλειπον τὸ πλεῖστον τοῦ εὐρυτέρου Μαραθωνικοῦ πεδίου, περιωρίσθησαν εἰς τὸ βορειότερον αὐτοῦ μέρος καὶ ἔστησαν τὸ κύριον αὐτῶν στρατόπεδον ὀπισθεν τούτου, ἐν Τρικορύθῳ, ὅπου, μέχρι Παυτανίου, δηλαδὴ μετὰ 700 περίπου ἐνιαυτοῦς, εἶναι οἱ λίθιναι τοῦ ἱππικοῦ αὐτῶν φάται. Οἱ Πέρσαι δὲν ὑπέθετον ὅτι οἱ Ἕλληνας θέλουσιν κατέλθει εἰς τὸ εὐρύτερον ὀπισσὸν τοῦτο πεδῖον, ἐπειράθησαν ὁμοῦς νὰ δελεάσωσιν αὐτοὺς, σκοπὸν ἔχοντες, ἐὰν οἱ Ἕλληνας δὲν ἐπιτεθῶσι, νὰ ὀρμήσωσιν αὐτοὶ εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Βρανᾶ, ἅμα, κατορθωθείσης τῆς ἐπαναστάσεως τῶν Διακρίων, προσβληθῶσιν οἱ Ἀθηναῖοι ὀπισθεν.

Τοιαῦται ἦσαν αἱ θέσεις καὶ αἱ ἐλπίδες τῶν δύο ἀντιπάλων, ὅτε τὴν ἐπιούσαν προσῆλθον εἰς τὸ Ἕλληνικὸν στρατόπεδον 1000 περίπου Πλαταιεὶς ὀπλιται, οἱ μόνου τῶν Ἑλλήνων οἱ ἀξιωθέντες τῆς τιμῆς τοῦ νὰ ἀγωνισθῶσι μετὰ τῶν Ἀθηναίων ἐν Μαραθῶνι· διὰτι μετὰ δύο ἄλλας ἡμέρας, ἔφθασεν ἐκ Σπάρτης ἀγγελία λέγουσα, ὅτι θελεῖ μὲν σταλῆ βοήθεια, ἀλλ' ἡ βοήθεια αὕτη δὲν δύναται, κατὰ νόμον θρησκευτικόν, νὰ ἐκτροχαιύτῃ πρὸ τῆς πανσιλήθους, μέχρι τῆς ὁποίας ὑπελείποντο ἔτι 4 ἢ 5 ἡμέραι. Ἐντούτοις ἀπανταχόθεν τῆς Διακρίας ἤρχοντο εἰδήσεις ὅτι οἱ ἀπόστολοι τοῦ Ἰππίου προέτρεπον δραστηρίως, διὰ χρημάτων καὶ ὑποσχέσεων, τοὺς ὀρεινοὺς ἐκεῖνους κατοίκους εἰς ἐπανάστασιν· οἱ Σπαρτιάται δὲν ἤδυναντο νὰ φθάσωσιν εἰμὴ μετὰ 8 ἢ 9 μέρας περίπου. Ἐπρεπε λοιπὸν οἱ Ἕλληνας, καθ' ὅλον τοῦτο τὸ διάστημα, νὰ θεωρῶσιν, μὲ διστασσομένης χεῖρας, τοὺς Πέρσας κατέχοντας μέρος

ἀξιόλογον τῆς Ἀττικῆς καὶ ἐν ἀνέσει ὑποκινουῦντας τοὺς κατοίκους αὐτῆς εἰς στάσιν; Τὸ ζήτημα ἦτο σπουδαῖον καὶ πρὸς λύσιν αὐτοῦ συνεκροτήθη, τῇ πέμπτῃ ἡμέρᾳ ἀπὸ τῆς ἀφίξεως τῶν Ἀθηναίων, στρατιωτικὸν συμβούλιον. Εἶνα βέβαιον, ὅτι ὁ ἀτυχὴς ἄνθρωπος, ὁ ἀναλαβὼν τὸ δυσχερὲς ἔργον τοῦ νὰ καταπέιθῃ τοὺς ἀναγνώσττας τῆς Πανδώρας νὰ μάθωσιν ἅπαντα τὰ κατὰ τὴν ἐν Μαραθῶνι μάχην, δὲν ἔλαβε τὴν τιμὴν νὰ παρευρεθῇ εἰς τὴν συνεδρίασιν ταύτην, οὐδὲ τὰ πρακτικὰ αὐτῆς ἀνέγνωσεν. Ἀλλὰ, κατὰ τὴν καλὴν ἢ κακὴν συνήθειαν, τὴν ὁποίαν καθιέρωσαν ἀπὸ τινος οἱ ἱστορικοὶ, νὰ ἀναπληρῶσι τὰς ἀτελεῖς εἰδήσεις, ὅσας εὐρίσκουσιν εἰς τὰς κηρὰς δι' ἰδίων εἰκαστῶν, δύναμαι, ἀπὸ τῶν ὀλίγων λέξεων τὰς ὁποίας, κατὰ τὸν Ἡρόδοτον, εἶπεν ὁ Μιλτιάδης εἰς τὸν Καλλίμαχον, νὰ σαῖ ἐκθέσω ἐνταῦθα ἐν συνόψει τὸν τε λόγον τοῦ Μιλτιάδου, τοῦ προτεινάντος νὰ μὴ ἀναβληθῇ ἐπὶ πλέον ὁ ἀγὼν, καὶ τὸν λόγον δι' οὗ οἱ Ἀλκμαιωνίδαι ἠγωνίσθησαν νὰ ἐπιτύχωσι τὴν ἀναβολὴν τῆς μάχης. « Ἐὰν ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον, εἶπεν ὁ Μιλτιάδης, ἀφήσωμεν ἀνενοχλήτους τοὺς ἐχθροὺς; τίς ἐγγυᾶται ὅτι ἐπὶ τέλους δὲν θέλουν ἐπιτύχει αἱ βραδουργίαι τοῦ Ἰππίου; ἐὰν δὲ ἐπιτύχωσιν, εἰς ποίαν ἀμνηχανίαν δὲν θέλει περιέλθει τὸ Ἑλληνικὸν στρατόπεδον, προσβληθὲν μὲν ἀπὸ τοῦ μετώπου καὶ ἐκ πλαγίου, ἀποκοπέν δὲ ἀπὸ τῆς πόλεως; Ἡ πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν, διὰ προδοσίας δύο ἐπιστήμων πολιτῶν, γενομένη παράδοσις τῆς Ἐρετρίας, μαρτυρεῖ ὅπως μέγας εἶναι κατὰ τοῦτο ὁ κίνδυνος τῆς πόλεως. Ἐξεναντίας, ὁ ἐκ τοῦ συστάδην ἀγὼν παρίστησι πλείστας πιθανότητας νίκης. Ναι μὲν τὸ πλῆθος τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοῦ εἶναι πολλαπλάσιον τοῦ Ἑλληνικοῦ, ἀλλ' οἱ Πέρσαι, πιεζόμενοι εἰς τὸ βορειοανατολικώτερον μέρος τοῦ πεδίου, δὲν θέλουν δυναθῆ νὰ ἀναπτύξωσιν ἅπασαν αὐτῶν τὴν δύναμιν. Ἀπὸ τῆς μυστικῆς μετὰ τῶν ἐν τῷ Περσικῷ στρατοπέδῳ Ἰώνων συνεννοήσεως ἐξάγεται, ὅτι τὸ ἰππικὸν πολλακίς ἐπὶ ἡμέρας ὀλοκλήρους ἀναχωρεῖ πρὸς ἀναζήτησιν τροφῶν καὶ γύμνασιν ὥστε ἡ μάχη δύναται νὰ συγκροτηθῇ, ἀπόντος τοῦ ἰππικοῦ. Πρὸς τοῦτοισι, ἐὰν οἱ Ἕλληνες ἐφορμήσωσι δρομαίως κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, δύναται νὰ ἀποφύγῃ τὴν ἐπαινημένην βολὴν τῶν πολυαρίθμων αὐτοῦ τοξοτῶν, ἐλθόντες δὲ ἅπαξ εἰς χεῖρας μετὰ τοῦ τακτικοῦ τῶν Περσῶν, θέλουν ἀναδειχθῆ, ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ ἀνώτεροι, διὰ τὴν τελειοτέραν αὐτῶν πανοπλίαν. Τελευταῖον, ἡ ἥθικὴ δύναμις τοῦ ὑπ' ἐνός συμφέροντος καὶ αἰσθημάτων κινουμένου Ἑλληνικοῦ στρατοῦ εἶναι τοσοῦτον ὑπερτέρα τοῦ ἐκ τεσσαράκοντα καὶ ἐξ ἑθνῶν, ἀντιζήλων καὶ πολεμίων τὸ πλείστον, συμπεφυρμένου ἐχθρικοῦ, ὥστε ἡ ἐπιτυχία εἶναι σχεδὸν ἀναμφίβολος. Καὶ ἂν ὅμως οἱ Ἕλληνες παρ' ἐλπίδα ἤθελον ὑποχωρῆσαι, δύναται, παρὰ τὸν χρόνον τῶν Πέρσας εἰς τὰς ἀνωθεν τῆς κοιλάδος τοῦ Βρανᾶ δυσχωρίας, νὰ παρατείνωσιν ἐτι τὴν ἀντίστασιν. » Οἱ λόγοι οὗτοι ἐπίεισαν τοὺς τέσσαρας τῶν στρατηγῶν, ἀλλ' οἱ πέντε Ἀλκμαιωνίδαι ἀντέστησαν. « Ὁ ἐκ τοῦ συστάδην ἀγὼν, εἶπον, πρὸς ἐχθρὸν πολυαρίθ-

μον καὶ ἔχοντα μέγα καὶ φοβερὸν ἀπὸ τοῦ πολέμου ὄνομα, εἶναι τόσῳ μᾶλλον ἐπικίνδυνος, ὅσῳ οἱ Ἕλληνες κατὰ πρῶτον ἤδη ἐμελλον νὰ ἀντιπαραταχθῶσιν εἰς αὐτὸν, ἀπὸ δὲ τῆς μάχης αὐτῆς ἐξηρτάτο ἡ τύχη τῆς πόλεως. Οἱ Διάκριοι οὐδεμίαν σῶζουσι πρὸς τοὺς Πεισιπτρατίδας εὐνοίαν, ὥστε αἱ βραδουργίαι τοῦ Ἰππίου δὲν δύναται νὰ ἐπιτύχωσι, τοῦλάχιστον τοσοῦτον ταχέως καὶ εὐχερῶς. Ἀναβαλλομένης δὲ ἐντούτοις τῆς συμπλοκῆς, οἱ μὲν Ἕλληνες θέλουν προσλάβει ἐπικουρίαν ἀξιόλογον ἀπὸ τῆς Σπάρτης, δύο χιλιάδων ὀπλιτῶν καὶ πολλῶν ψιλῶν, οἱ δὲ Πέρσαι θέλουν περιέλθει εἰς δεινὴν ἀμνηχανίαν, πιεζόμενοι εἰς γῶρον στενὸν καὶ στερούμενοι τῶν πρὸς τροφήν ἐπιτηδείων. » Τὰ ἐπιχειρήματα ταῦτα τῶν Ἀλκμαιωνιδῶν ἦσαν ἰσχυρά. Εἶναι πρόδηλον, ὅτι ἂν ὁ ἀγὼν ἠδύνατο ν' ἀναβληθῆ ἢ ἀναβολὴ συνέφερε; διότι οἱ Ἕλληνες περιέμενον ἀξιόλογον ἐπικουρίαν. Ὅτι δὲ ἡ ἀναβολὴ ἦτο ἀκίνδυνος, ἐξάγεται ἐκ τούτου, ὅτι ὁ Μιλτιάδης, καίτοι λαβὼν ἐπὶ τέλος τὴν ἀδειαν νὰ ἀγωνισθῆ, δὲν παρετάχθη εἰμὴ τὴν πέμπτην ἀπὸ τῆς συγκροτήσεως τοῦ συμβουλίου ἡμέραν, ὅτε δὲν ὑπελείποντο εἰμὴ δύο ἢ τρεῖς ἡμέραι μέχρι τῆς ἀφίξεως τῶν Σπαρτιατῶν. « Διατί λοιπὸν, ἐνῶ ἀφ' ἐνός προεκάλεσε τὴν περὶ τοῦ ἀμέτου ἀγῶνος ἀπόφασιν τοῦ συμβουλίου, ἔπειτα ἀνέβαλεν αὐτὸν μέχρις αὐτῆς σχεδὸν τῆς παραμονῆς τῆς τῶν Σπαρτιατῶν ἀφίξεως, ὡσανεὶ τὰ πάντα ἐγένοντο μόνον διὰ νὰ ἀποκλεισθῶσι τῆς τιμῆς τοῦ ἀγῶνος οἱ ἐπικουροὶ ἐκεῖνοι; Ἡ φιλοδοξία ἀνδρῶν τοιούτων οἷος ἦτο ὁ Μιλτιάδης εἶναι πάθος δεινόν, τὸ ὁποῖον πολλακίς δύναται τὰ πάντα νὰ διακινδυνεύσῃ, δὲ νὰ κορευθῆ; ἀλλὰ « πῶς συνήσαν εἰς τοῦτο οἱ ἄλλοι στρατηγοί, οἱ μετ' ἐκείνου ψηφίσαντες, καὶ μάλιστα ὁ Ἀριστείδης; καὶ ὁ Καλλίμαχος, ἄνδρες οἵτινες, μέγα ἔχοντες ἐπ' ἀρετῇ ὄνομα, βεβαίως δὲν ἐκύβευσαν τὴν τύχην τῆς πατρίδος διὰ νὰ θεραπεύσωσι τὸ πάθος τοῦ Μιλτιάδου; Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι, ὡς συνήθως συμβαίνει εἰς τοιαύτας περιστάσεις, τὴν διαγωγὴν τοῦ Μιλτιάδου προεκάλεσαν καὶ λόγοι ἰδιοτελεῖς, καὶ λόγοι ὅμως σπουδαιότεροι κοινοῦ συμφέροντος, τοὺς ὁποίους δὲν εἶπεν ἐν τῷ συμβουλίῳ, ἀλλὰ βεβαίως ἐκοινολόγησεν εἰς τοὺς φίλους στρατηγούς, διὰ νὰ τοὺς καταπέισῃ. Ὁ Μιλτιάδης ἤθελε νὰ στρατηγήσῃ αὐτὸς τῆς μάχης; εἰς τοῦτο δ' ἐκινεῖτο ὄχι ἀπλῶς ὑπὸ φιλοδοξίας, ἀλλ' ὑπὸ τῆς βαθείας καὶ ὀρθοτάτης πεποιθήσεως τὴν ἴποιαν εἶχεν, ὅτι, μόνον αὐτοῦ στρατηγούτος, ἠδύνατο νὰ εὐδωθῆ ὁ ἀγὼν. Ἀλλὰ διὰ νὰ κατορθωθῆ τοῦτο, ἔπρεπεν οἱ ἄλλοι στρατηγοὶ νὰ παραχωρήσωσιν αὐτῷ τὴν τῆς ἰδίας ἡμέρας πρυτανείαν τοῦτο δὲ δὲν ἦσαν πρόθυμοι νὰ πράξωσιν εἰμὴ οἱ τέσσαρες αὐτοῦ φίλοι, οὐχὶ ὅμως καὶ οἱ πέντε Ἀλκμαιωνίδαι στρατηγοί, οἵτινες προσέβλεπον, ὅτι ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος, νικήσας, ἐμελλε νὰ ἀποκτήσῃ ἐν τῇ πόλει ὑπόληψιν καὶ δύναμιν μάλιστα ἐπικίνδυνον εἰς αὐτούς. Ἐν τούτοις αἱ πρυτανεῖαι τῶν πέντε τούτων στρατηγῶν ἔληγον κατ' αὐτὴν ταύτην τὴν πέμπτην ἀπὸ τῆς ἐξόδου ἡμέραν, καθ' ἣν συνεκροτήθη τὸ πολεμικὸν συμβούλιον. Αἱ ἀκόλουθοι πέντε ἡμέραι

ἀνήκον εἰς τοὺς τέσσαρας οἴλους τοῦ Μιλτιάδου καὶ εἰς τὸν Μιλτιάδην αὐτόν. Ἰόθεν τοῦτο δῆλον, ἐρωτᾷ ὁ δὲ δόξιστος ἀναγνώστης; Ἰδοὺ πόθεν. Ὁ Μιλτιάδης ἦτο στρατηγὸς τῆς δεκάτης τοῦ ἔτους ἐκείνου φυλῆς, ἦτοι τῆς Οἰνηίδος, τοῦτο εἶναι ἀναμφισβήτητον. Ἄλλ' ὁ Ἡρόδοτος λέγει, ὅτι, ἀποφασισθείσης τῆς μάχης, ἅπαντες οἱ ὑπὲρ αὐτῆς ψηφίσαντες στρατηγοί, παρεδωκαν τὴν τῆς ἰδίας ἡμέρας πρυτανειαν εἰς τὸν Μιλτιάδην, ὁ δὲ Πλούταρχος, ὅτι ἅπαντες οἱ στρατηγοὶ παρεχώρησαν εἰς αὐτόν τὴν ἰδίαν πρυτανειαν· ἡ δὲ τελευταία αὕτη βῆσις, συνδυαζομένη μετὰ τῆς τοῦ Ἡροδότου, μαρτυρεῖ ἀποχωρόντως, ὅτι ἅπαντες οὗτοι οἱ στρατηγοὶ ἦσαν οἱ μετὰ τοῦ Μιλτιάδου συψηφίσαντες. Εἶναι λοιπὸν πρόδηλον, ὅτι ἡ στρατηγία τῶν ἀπὸ τῆς ἐπιούσης τοῦ πολεμικοῦ συμβουλίου πέντε ἡμερῶν ἀνήκεν εἰς τοὺς φίλους τοῦ Μιλτιάδου καὶ εἰς τὸν Μιλτιάδην, τὸ δὲ κύριον ζήτημα ἦτο νὰ συγκροτηθῇ ἡ μάχη οὐχὶ ἀμέσως, ἀλλὰ μόνον κατὰ μίαν τῶν πέντε τούτων ἡμερῶν. Ἄν περιέμενον τὴν Σπαρτιατικὴν ἐπικουρίαν, ἤθελεν ἔλθει πάλιν ἡ σειρά τῆς τῶν Ἀλκμαιωνιδῶν στρατηγίας, τὸ δὲ πλεονεκτήμα τοῦ νὰ συγκροτηθῇ ἡ μάχη στρατηγούντος τῆς ὅλης δυνάμεως τοῦ Μιλτιάδου, ἦτο προδήλως πολὺ μεγαλύτερον τοῦ πλεονεκτήματος τῆς ἐπικουρίας δύο χιλιάδων ὀπλιτῶν Μύριοι ὀπλιταὶ ἐπιτηθείως στρατηγούμενοι ἠδύνατο ἀναμφιβόλως νὰ εὐδοκιμήσωσι πολὺ μᾶλλον, ἢ 12,000 ὀπλιτῶν ἀνεπιτηθείως διευθυνομένων. Αὕτη βεβαίως καὶ ὄχι ἄλλη εἶναι ἡ σκέψις, ἡ καταπέισσα τοὺς 4 φίλους τοῦ Μιλτιάδου, καὶ ἰδίως τὸν Ἀριστείδην, νὰ ψηφίσωσι μετ' αὐτοῦ ὑπὲρ τῆς ἀμέσου συμπλοκῆς. Αἱ γνώμαι αὕτω ἐδιχοτομήθησαν, ἀλλ' ὁ γενναῖος πολέμαρχος Καλλιμάχος, εἰς ὃν, μετὰ τὸν Μιλτιάδην, ὀρεῖται ἡ Ἑλλάς τὴν νίκην ἐκείνην, ἔδωκε τὴν ψῆφον αὐτοῦ ὑπὲρ τῆς γνώμης τοῦ Μιλτιάδου, καὶ οὕτως ἀπεφασίσθη ὁ κρίσιμος ἀγὼν.

Οὐδὲν ἦν τὸν ἡ μάχη δὲν συνεκροτήθη, ὡς προείπομεν, εἰμὴ μετὰ τέσσαρας ἡμέρας. Οἱ προσπαθήσαντες νὰ ἐξηγήσωσι τὴν ἀναβολὴν ταύτην εἶπον, ὅτι ὁ Μιλτιάδης, καὶ τοὶ ἐπιτραπέισις αὐτῶ τῆς στρατηγίας ὑπὸ τῶν ὁμοφρόνων στρατηγῶν, ἤθελεν ὅμως νὰ ἀγωνισθῇ καθ' ἣν ἡμέραν ἐστρατήγει αὐτὸς κατὰ νόμον, διὰ νὰ μὴ σφετερισθῇ ἐν μέρει τὸ ἀπὸ τοῦ κατορθώματος κλέος, ἢ νὰ μὴ παρεμβάλῃ κάλυμμά τι περὶ τὴν διάταξιν τοῦ στρατοῦ, ὁ στρατηγὸς τῆς ἡμέρας καθ' ἣν ἤθελε γίνεαι ἡ συμπλοκή. Ἄλλ' εἶναι πρόδηλον, ὅτι τοῦτο ἐββέθη μόνον διὰ νὰ βῆθῃ τι, καθότι παραχώρησις τῆς στρατηγίας δὲν σημαίνει βεβαίως τίποτε ἄλλο εἰμὴ ὅτι ὁ Μιλτιάδης ἔλαβε τὸ δικαίωμα νὰ διατάξῃ τὸν στρατὸν ὅπως αὐτὸς ἐνόμιζε δέον· ἂν ὑπῆρχε δέ τι τὸ δυνάμενον ν' αὐξήσῃ τὴν δόξαν τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου, ἦτο τὸ νὰ νικήσῃ εἰς ἡμέραν καθ' ἣν ἡ στρατηγία κατὰ νόμον μὲν ἀνήκεν εἰς ἕτερον, παρεχωρήθη δὲ ἐκουσίως ὑπὸ τούτου εἰς αὐτόν. Ἐπι δὲ ὀλιγώτερον ἐπιτρέπεται νὰ πιστεύσωμεν τὸ παρ' ἄλλων τινῶν βῆθῃ, ὅτι ὁ Μιλτιάδης περιέμενε τὴν ἀφίξιν τῆς Σπαρτιατικῆς ἐπικουρίας, ἐνῶ ἤξευρε κάλλιστα, ὅτι ἡ ἐπικουρία αὕτη, μέλλουσα νὰ

ἀναχωρήσῃ μετὰ τὴν πανσέληνον, δὲν ἠδύνατο νὰ φθάσῃ εἰμὴ μετὰ τὴν τελευταίαν τῶν 5 ἡμερῶν καθ' ἃς ἡ στρατηγία ἀνήκεν εἰς αὐτόν, Ὁ Μιλτιάδης δὲν ἠγωνίσθη ἀμέσως μετὰ τὴν ἐν τῷ συμβουλίῳ γενομένην ἀπόφασιν, διότι ἤθελεν ὅταν ἐνδέχεται ἀσφαλῆ τὴν νίκην· Ἐπι δὲ τούτῳ ἐθεώρησεν ἀπαραίτητον τὴν προηγουμένην, διὰ ξυλίνου χαρακώματος, ἀκούσθαι τοῦ ἐν Ἡρακλείῳ στρατοπέδου, ὁχύρωσιν ὥστε, νὰ εἰμπορέσῃ τοῦτο ν' ἀνθέξῃ ἐπὶ τινὰ χρόνον εἰς τὴν ἐπίθεσιν τοῦ ἐχθροῦ. Τὸ ὁχύρωμα τούτο ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὸν βραδύτερον, ὑπὸ τοῦ Κορινθίου Νέπωτος, ἀπερβέντα καὶ ὑπὸ τῶν πλείστων νεωτέρων ἱστορικῶν ἐπαναληφθέντα μῦθον, ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐζήτησαν νὰ παρεμβάλωσι, διὰ ξυλίνων χαρακωμάτων, προσκόμματα εἰς τὴν ἐπίθεσιν τοῦ ἱππικοῦ τῶν ἐχθρῶν, κατ' ἄλλους μὲν φράξαντες τὴν πύλην τῆς Προβαλίνθου καὶ τοῦ Μαραθῶνος (τοῦ σημερινοῦ Βρανᾶ), κατ' ἄλλους δὲ ἀσφαλίσαντες τὰ πλάγια τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἐν τῇ μάχῃ αὕτῃ. Ἄλλ' εἶπομεν ἤδη, ὅτι ἂν οἱ Πέρσαι ἤθελον νὰ περάσωσι διὰ τῆς πύλης τῆς Προβαλίνθου, ἠδύνατο νὰ πράξωσι τοῦτο καὶ πρὶν ἢ φθάσωσι εἰς Ἀθηναίους ἐκ τοῦ ἄστερος καὶ ἀροῦ ἔρρασαν. Δὲν ἐπέρασαν ἀμέσως μετὰ τὴν ἀπόβασιν, διότι σκοπὸς αὐτῶν ἦτο νὰ διαμείνωσιν ἡμέρας τινὰς ἐν Μαραθῶνι, διὰ νὰ προσλάβωσι συνεργούς τοὺς Διακρίους· δὲν ἐπέρασαν μετὰ τὴν ἀφίξιν τῶν Ἀθηναίων, διότι διετήρουν πάντοτε τὴν προτέραν ἐλπίδα καὶ διότι εὐλογώτερον ἦδῃ ἦτο νὰ καταβάλωσι προηγουμένως τὸν ἀπέαντι αὐτῶν ἰστίμενον στρατόν. Θαυμάσιον δὲ τῇ ἀληθείᾳ ἐπιπόνημα ἤθελεν εἶσθαι ἂν οἱ Ἕλληνες ὠχύρωσιν τὴν πύλην ἐκείνην διὰ τὴν μάχην ταύτην, διότι εἰ μὲν ἐνίκων, τὸ ὁχύρωμα ἀπέβαινε ἀχρηστον, εἰ δ' ἐνίκωντο, ἢ οἱ Πέρσαι ἤθελον καταδιώξαι αὐτοὺς εἰς τὰς ἄνωθεν τοῦ Βρανᾶ δυσχωρίας, πολὺ μακρὰν τῆς πύλης τῆς Προβαλίνθου, ἢ παραλείποντες τὴν καταδίωξιν, ἔμελλον νὰ εἰσελθῶσι διὰ τῆς πύλης τῆς Προβαλίνθου, καὶ τότε τὸ ἐνταῦθα ὁχύρωμα, ἐστερημένον ὑπερμάχων, εὐκολώτατα διελύετο. Εὐμερτάτη προστούτις εἶναι καὶ ἡ ἐπινοηθεῖσα ὁχύρωσις τῶν περὶ τῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἐν τῇ μάχῃ αὕτῃ, ὄχι μόνον διότι οὐδεμίαν χρεῖαν τοιαύτης ὁχυρώσεως εἶχον, καθὼ ἀποχωρόντως ὁχυρούμενοι ὑπὸ τῶν ὀρέων Σταυροκοράκι καὶ Ἀργαλίκι, μέχρι τῶν ὀπίσθων ἐνθεν καὶ ἐνθεν ἔρρανον, ἀλλὰ καὶ διότι ἡ μάχη συνεκροτήθη ἐν τῷ μέσῳ τοῦ Μαραθωνικοῦ πεδίου, ἐν διαστήματι ἀπὸ τοῦ Ἡρακλείου ὀκτὼ σταδίων, τὰ ὁποῖα οἱ Ἕλληνες διέτρεξαν διὰ νὰ φθάσωσι μέχρι τοῦ ἐχθροῦ, ὥστε πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι οἱ εἰς τὴν βορειοτέρα γωνίαν τοῦ αὐτοῦ πεδίου ἐστρατοπεδευμένοι Πέρσαι διέμειναν, ἐπὶ ἰκανὸν χρόνον, θεαταὶ ἀδιάφοροι τῶν ὁχυρωμάτων, τὰ ὁποῖα οἱ Ἕλληνες κατεσκευάζον μικρὸν ἀπωτέρω, εἰς χωρίον ἀνακεπταμένον, πρὸς ἰδίαν αὐτῶν ἀνεῖν. Τὸ πάντων ὅμως χαριέστερον εἶναι, ὅτι ἱππικὸν οὐδὲως παρέστη ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ, ὡς ἐξάγεται προδήλως ἀπὸ τῆς ἐκθέσεως τοῦ Ἡροδότου· καὶ ὅτι μάλιστα οἱ Ἕλληνες ἐγίνωσκον τὴν ἀπουσίαν τοῦ ἱππικοῦ λαβόντες τὴν περὶ τούτου εἰδησιν διὰ τῶν ἐν τῷ Περσικῷ στρατῷ Ἰώνων (ὡς εἶεν χωρὶς οἱ ἱππῆες)· ἢ

ὑπὸ τοῦ Σουίδα ἀναφερομένη παροιμία *χωρὶς ἰππεῖς, οὐδεμίαν ἐπιτρέπει κατὰ τοῦτο ἀμφιβολίαν.*

Οἱ Ἕλληνες λοιπὸν ὠχύρωσαν ἀκλόυστα τὴν πύλην τοῦ Βρανᾶ, δηλαδὴ τὸ ἐν Ἡρακλείῳ στρατόπεδον, ὅχι ὅμως διὰ νὰ προφυλάξωσιν αὐτὸ ἀπὸ τοῦ μὴ ὑπάρχοντος ἰππικοῦ, ἀλλὰ δι' ἄλλον λόγον, τὸν ὁποῖον μετ' ὀλίγον ἐξηγησοῦμεν.— Ὑπῆρχε δὲ χρεῖα καὶ ἄλλης προπαρασκευῆς. Ὁ στρατὸς τῶν Ἀθηναίων συνέκειτο ἐκ 15,000 περίπου ἀνδρῶν, ἀλλ' ἐκ τούτων μόλις 5 ἢ 6,000 ἦσαν ὀπλίται ἐκ τοῦ καταλόγου, ὁ δὲ Μιλτιάδης εἶχεν ἀνάγκην, κατὰ τὸ μελετηθὲν ὑπ' αὐτοῦ σχέδιον τῆς παρατάξεως, τοῦλάχιστον 10,000 ὀπλιτῶν ὥστε καὶ μετὰ τὴν προσθήκην τῶν 1000 Πλαταιέων, ἔλειπον ἐτι ὑπὲρ τοὺς 3000 ὀπλίτας. Ὁ σάκις συνέπιπτε τοιαύτῃ ἔκτακτος ἀνάγκῃ, οἱ Ἀθηναῖοι συνείθιζον νὰ ὀπλιζῶσι, δαπάνῃ δημοσίᾳ, τοὺς ἐπιτηδειοτέρους καὶ ῥωμαλεωτέρους τῶν ψιλῶν, καὶ τοῦτο ἐγένετο εἰς τὴν παροῦσαν περίστασιν. Ἄλλ' ἂν καὶ πανοπλίαι ὑπῆρχον εἰς τὰς δημοσίας ἀποθήκας, ἂν καὶ οἱ ψιλοὶ εἶχον μέχρι τινὸς τὴν ἀπαιτουμένην ἄσκησιν, εἶναι ὅμως πρόδηλον, ὅτι ἡ τοιαύτη τοῦ στρατοῦ συμπλήρωσις ἀπῆρτησεν ἡμερῶν τινῶν προθεσμίαν, τόσῳ μᾶλλον, ὅσῳ ὁ Μιλτιάδης ἐσκόπευε νὰ μεταχειρισθῆ καὶ μετεχειρισθῆ τῶν ὀπλιτῶν εἰς τὴν μάχην ἐφοδόν τινα ὄλως καινοπρεπῆ, τὴν δρομαίαν ἐφοδὸν, εἰς τὴν ὁποίαν ὅχι μόνον οἱ νεωστὶ εἰς τὸ ὀπλιτικὸν κατακαθθέντες, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ ἐξ ἐπαγγέλματος ὀπλίται ἦτο χρεῖα νὰ γυμνασθῶσιν. Ἐπὶ πᾶσιν ὁ Μιλτιάδης εἶχε μάθει ὅτι οἱ ἐχθροὶ ἐκπέμπουσιν ἐκ διαλειμάτων τὸ ἰππικὸν αὐτῶν ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου εἰς τὴν ἄλλην χώραν, ἐπὶ ἀσκήσει καὶ συλλογῇ τροφῶν. Ἐντεῦθεν ἠλπιζε νὰ ἀγωνισθῆ ἀπόντος τοῦ ἰππικοῦ καὶ ἴσως ἡ ἐλπίς αὕτη τοῦ νὰ ἐπιτύχῃ ἡμέραν καθ' ἣν τὸ ἰππικὸν ἤθελεν εἶναι ἀπόν, συνετέλεσεν ἐπίσης εἰς τὴν ἀναβολήν.

Ἄλλὰ τελευταῖον ἐπῆλθεν ἡ ἡμέρα καθ' ἣν ἀπέληγεν ἡ τῶν φίλων τοῦ Μιλτιάδου στρατηγία κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ἐστρατήγει καὶ κατὰ νόμον, ὡς γνωστόν, αὐτὸς ὁ Μιλτιάδης· οὐδεμίαν ἐπιτρέπετο πλειοτέρα ἀναβολή, διότι ἀπὸ τῆς ἐπιούσης ἤρχετο πάλιν ἡ σειρά τῶν Ἀλκμαιωνιδῶν. Οἱ ἐν τῷ ἐχθρικῷ στρατοπέδῳ Ἕλληνες διεμήνουσιν, ὅτι τὸ ἰππικὸν λείπει, ὥστε ἡ τύχη, ἡ ἐπὶ τῶν δημοσίων τοῦλάχιστον πραγμάτων συνήθως στεφανοῦσα τὴν σύνεσιν, ἐφαίνετο εὐμενής. Ἡ ὀχύρωσις τοῦ στρατοπέδου εἶχε συμπληρωθῆ· οἱ μύριοι ὀπλίται ἦσαν ἐτοιμοὶ, τὰ σφάγια αἰσία, καὶ ὁ Μιλτιάδης ἀπεφάτισε νὰ παραταχθῆ.— Διὰ νὰ ἐνοήσωμεν καλῶς τὰ κατὰ τὴν παράταξιν ταύτην, ἀνάγκη νὰ φαντασθῶμεν ἡμισέληνον, τῆς ὁποίας τὰ δύο κέρα εἶναι ἐστραμμένα πρὸς ἀνατολὰς. Τὸ ἐμβαδὸν τῆς ἡμισελήνου ταύτης εἰκονίζει τὸ Μαραθωνικὸν πεδῖον, τὴν ἡμικύκλιον γραμμὴν σχηματίζουσι τέσσαρα ὄρη· πρὸς βορρᾶν, τὸ Δρακονέρι, πρὸς τὸ βορειοδυτικόν, τὸ Σταυροκοράκι, πρὸς τὸ δυτικόν, τὸ Κοτρῶνι, πρὸς τὸ μεσημβρινόν, τὸ Ἀργαλίκι. Ἡ πρὸς ἀνατολὰς εὐθεία μετὰ τὸ ἐνός κέρατος καὶ τοῦ ἄλλου γραμμῆ παρίστησι τὴν παραλίαν. Εἰς τὸ βόρειον τῆς γραμμῆς ταύτης μέρος, ἐμπροσθεν τοῦ ὄρους Δρακονέρι, ἀπλοῦ-

ται ἔλος μέγα. Εἰς τὸ νότιον μέρος, ἐμπροσθεν τοῦ ὄρους Ἀργαλίκι, παρ' αὐτὴν τὴν παραλίαν, ὑπάρχει ἔλος πολὺ μικρότερον τοῦ ἄλλου. Οἱ Ἕλληνες κατεῖχον μέχρι τοῦδε τὴν μετὰ τῶν ὄρων Ἀργαλίκι καὶ Κοτρῶνι κοιλάδα (τὸν ἀρχαῖον Μαραθῶνα), ἦσαν δηλαδὴ ἐκτὸς τοῦ Μαραθωνικοῦ πεδίου. Οἱ δὲ Πέρσαι ἦσαν ἐστρατοπεδευμένοι κυρίως εἰς τὴν μετὰ τῶν ὄρων Σταυροκοράκι καὶ Δρακονέρι κοιλάδα (εἰς Τρικέρουθον), κατεῖχον ὅμως πρὸς τούτοις τὸ μετὰ τὸ ὄρος Σταυροκοράκι καὶ τοῦ μεγάλου ἔλους στενὸν, καὶ εἶχον μέρος τοῦ στρατοῦ ἐπὶ αὐτοῦ τοῦ Μαραθωνικοῦ πεδίου, ἐμπροσθεν τοῦ μεγάλου ἔλους, μετὰ τῆς θαλάσσης καὶ τοῦ λοιποῦ μέρους τοῦ ὄρους Σταυροκοράκι. Τὸ μέγιστον μέτωπον τὸ ὁποῖον ἠδύναντο νὰ παρατάξωσιν, ἐν τῷ τοιουτοτρόπως πιεζομένῳ ἐκείνῳ πεδίῳ, ἦτο ἡ λοξὴ γραμμὴ ἡ ἀπὸ τοῦ μικροῦ ἔλους μέχρι τοῦ ὄρους Σταυροκοράκι ἐκτεινομένη· ἀλλὰ τὸ μέτωπον τοῦτο δὲν ἔχει εἰρή 10,000 τὸ πολὺ ποδῶν διαστήμα, ὥστε δὲν ἦτο ἀδύνατον εἰς τὸν Μιλτιάδην νὰ συγκροτήσῃ, ἐκ τοῦ ἀνά χειρᾶς Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, μέτωπον ἴσον τοῦ ἐχθρικοῦ. Ἐντεῦθεν δὲ μέγα εἶχον οἱ Ἕλληνες πλεονέκτημα, διότι ἀπέφευγον τοῦ νὰ κυκλωθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ πολυαριθμοτέρων ἐχθρῶν, μέγα δὲ ἐλάττωμα συνέβαιnen εἰς τοὺς Πέρσας, διότι πολὺ τοῦ στρατοῦ αὐτῶν μέρος καθίστατο ἄχρηστον καὶ πρόδηλον ἦδη ἐγένετο τὸ λάθος τὸ ὁποῖον ἐπραξαν νὰ δεχθῶσι τὴν μάχην εἰς τὸ Μαραθωνικὸν πεδῖον.— Ὁ Μιλτιάδης, ἐξαγαγὼν τοὺς ὀπλίτας αὐτοῦ ἐκ τοῦ ἐν Ἡρακλείῳ, ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Βρανᾶ, στρατοπέδου, παρετάχθη εἰς τὸ νοτιοδυτικὸν μέρος τοῦ πεδίου, ἀπὸ τῆς μεσημβρινῆς ἄκρας τοῦ ὄρους Σταυροκοράκι μέχρι τῆς βορείου ἄκρας τοῦ ὄρους Ἀργαλίκι· τὸ ἐν τῷ μετὰ τῶν δύο τούτων ὄρων διάστημα ἦτο ἴσον τῆς ἐκτενεστερας γραμμῆς τὴν ὁποίαν ἠδύνατο, ὡς προείρηται, νὰ σχηματίσῃ τὸ Περσικὸν στρατόπεδον, ὃ ἐστὶν ἦτο 10,000 ποδῶν, ὡς ἐγγιστα. Πᾶς ἄλλος στρατηγὸς ἤθελεν ἀκολουθήσει βεβαίως τὸν συνήθη παρὰ τοῖς Ἕλλησι τρόπον τῆς βαθείας παρατάξεως· διαιρέσας δηλαδὴ τοὺς μυρίους αὐτοῦ ἄνδρας εἰς δύο ἴσας φάλαγγας, ἤθελε παρατάξει αὐτοὺς παραλλήλως, ἐπὶ ἑκατὰ ἄνδρας τὸ βάθος καὶ τριακοσίους περίπου κατὰ μέτωπον, ὡς πρὸς ἐκάστην φάλαγγα ὥστε τὸ ὄλον αὐτοῦ μέτωπον ἤθελε συγκροτηθῆ ἀπὸ 600 περίπου ἄνδρας, ἦτοι ἤθελεν ἔχει 1200 περίπου ποδῶν ἑκτασιν (ἀνὰ δύο πόδας τὸν ἄνδρα). Ἄλλ' ἡ τοιαύτη παράταξις ἠδύνατο νὰ ἐμβάλῃ εἰς ἐπισηφαιστάτην θέσιν τὸν Ἑλληνικὸν στρατόν. Ἡ πυκνὴ φάλαγγξ ἐνεργεῖ κυρίως διὰ τοῦ ὄγκου αὐτῆς· διὰ νὰ διασώσῃ δὲ ἀκεραίαν τὴν δύναμιν τοῦ ὄγκου τούτου, ἔπρεπε νὰ διατηρήσῃ πλήρη τὸν ῥυθμὸν τῆς διατάξεως αὐτῆς. Ἐντούτοις, μετὰ τὸ ὄρος ὅπου παρετάχθη, καὶ ἀναγκαίως ἐμελλε νὰ παραταχθῆ, ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς, καὶ τοῦ μέρους ὅπου παρετάχθησαν οἱ Πέρσαι, ὑπῆρχε διάστημα ὀκτὼ σταδίων, ἦτοι 5000 περίπου ποδῶν· διὰ νὰ φυλάξωσιν ὄλοσχερῆ τὸν ῥυθμὸν τῆς φαλαγγιτικῆς ἐκείνης διατάξεως, οἱ Ἕλληνες ἔπρεπε νὰ διανύσωσι τὸ διάστημα τοτοῦ

βῆμα μέτριον, βαδίζοντες δὲ μὲ βῆμα μέτριον, διὰ τοῦ πεδίου, ἔμελλον ἐπὶ πολὺν χρόνον νὰ ἐκτεθῶσιν εἰς τὰ ἄπειρα βελη τῶν πολυαριθμῶν τοξοτῶν τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοῦ, πρὶν ἔτι ἔλθωσιν εἰς χεῖρας πρὸς τὸ τακτικὸν καὶ κύριον τοῦ στρατοῦ τούτου μέρος. Παρεκτὸς τούτου, ἡ πυκνὴ φάλαγξ εἶναι χρήσιμος ὅταν ἐνεργῆ ἐπὶ ὄγκου τὸν ὁποῖον δύναται πιθανῶς νὰ διασπᾶται· ὅταν ὅμως τὸ σῶμα καθ' οὗ πρόκειται νὰ ἀντιταχθῆ ἦναι, τοιοῦτον, ὥστε ἀμφίβολος καθίσταται ἡ ταχθεῖς αὐτοῦ διάρρηξις καὶ ὁ ἀγὼν μεταβάλλεται εἰς πάλιν ἀνδρὸς πρὸς ἀνδρα, ἡ πυκνὴ παρατάξις εἶναι ὄχι μόνον ἄχρηστος, ἀλλὰ καὶ ἐπιζημία, διότι ὡς ἐξ αὐτῆς ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐνεργούντων ἀγωνιστῶν περιορίζεται εἰς ὀλίγους, εἰς τοὺς πρωτοστάτας, τὸ δὲ λοιπὸν ἅπαν πλῆθος μένει σχεδὸν ἀργόν. Τοιοῦτό τι ἤθελε συμβῆ ἐπὶ τοῦ προκειμένου εἰς τὴν Ἑλληνικὴν φάλαγγα· διότι, ἐλθοῦσα ἅπαξ εἰς χεῖρας πρὸς τὸν ἐχθρὸν, δὲν ἦτο πιθανὸν ὅτι ἤθελε διὰ μιᾶς τρέψει, ὡς ἐκ τῆς ἐφόδου αὐτῆς, τὸν πολλαπλάσιον Περσικὸν στρατὸν· τούτου δὲ μὴ γενομένου, ἔμελλε νὰ κυκλωθῆ ἀμέσως καὶ ἐκ τούτου οὐ μόνον ἤθελε πάθει τὴν ἠθικὴν προσβολήν, τὴν ὁποῖαν πάσχει πᾶς κυκλωθεὶς στρατὸς, ἀλλὰ ἤθελε πρὸς τούτους περιορίσει τὸ ἐνεργὸν μέρος τῶν ἀγωνιστῶν αὐτῆς εἰς τοὺς ἐξακοσίους ἀνδρας ἐκάστου τῶν 4 αὐτῆς μετώπων, ἦτοι ἐν ὄλοις εἰς 2400 ἀνδρας, οἱ δὲ λοιποὶ πάντες ἤθελον διατελεῖ ἐν ἀργίᾳ, ἐκτεθειμένοι εἰς τὴν βροχὴν τῶν βελῶν, τὴν ὁποῖαν οἱ ὀπισθεν τοῦ τακτικοῦ ἐχθρικοῦ στρατοῦ τεταγμένοι δισμῦριοι τοξόται ἔμελλον νὰ ἐπιβρίψωσι κατ' αὐτῶν.

Ὁ Μιλτιάδης ἤθελε νὰ ἀποφύγῃ ἅπαντα τὰ ἀτοπήματα ταῦτα, καὶ, μὴ δυνάμενος νὰ συγκροτήσῃ ἀπὸ τοῦ εὐαριθμοῦ αὐτοῦ στρατοῦ ὄγκον ἐνάμιλλον τοῦ ἐχθρικοῦ, ἤθελε τοῦλάχιστον νὰ καταστήσῃ ὅσον ἐνδέχεται χρήσιμον τὴν ἀτομικὴν ἀξίαν ἐκάστου ὀπλίτου, εἰδὼς κάλλιστα, ὅτι πᾶς ὀπλίτης Ἕλληνας ἦτο, διὰ τὴν ἐντελεστέραν αὐτοῦ ἀμυντικὴν πανοπλίαν, διὰ τὰ φοβερώτερα ἐπιθετικὰ ὄπλα, διὰ τὴν ἐπιτηδειότεραν ἀσκήσιν καὶ τὸ μεγαλῆτερον φρόνημα, ἀσυγκρίτως ὑπέρτερος δύο τοῦλάχιστον ὀπλιτῶν τοῦ ἐχθροῦ. Ὅθεν ἀπεφάσισε νὰ ἐλαττώσῃ τὸ βῆμα τῆς φάλαγγος αὐτοῦ καὶ νὰ ἐπεκτείνῃ τὸ μῆκος, συγκροτῶν μέτωπον ἴσον τοῦ ἐχθρικοῦ. Πρὸς τοῦτο δὲ, ἐπειδὴ τὸ μέτωπον ἐκεῖνο εἶχε 10,000 ποδῶν μῆκος, ἐδέετο 5000 ἀνδρῶν, ὅπερ ἔστι περιήρητο εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ παρατάξῃ τὸν στρατὸν ἐπὶ δύο μόνον στίχους. Εἶναι βέβαιον ὅτι καὶ εἰς τοῦτο μόνον ἂν περιορίζετο, ἤθελεν ἐπιχειρήσει καινοτομίαν ἐπιτηδειοτάτην εἰς τὴν παρούσαν χρεῖαν, διότι, καταστήσας εὐκίνητον τὴν φάλαγγα αὐτοῦ, ἀπέφυγε, διὰ δρομαίας ἐφόδου, τὰς βολὰς τῶν ἐχθρικῶν τόξων ἐν τῷ ὀκτασταδίῳ διαστήματι τὸ ὁποῖον εἶχε νὰ διατρέξῃ· ἐλθὼν δὲ εἰς χεῖρας πρὸς τοὺς εἰς 4 στίχους τεταγμένους τακτικούς τοῦ ἐχθροῦ, οὐδὲ νὰ κυκλωθῆ ὑπὸ τούτων ἐροβείτο, ἰσομέτωπος ὦν πρὸς αὐτούς, οὐδὲ νὰ ἠττηθῆ ἦτο πιθανόν, διότι οἱ δύο στίχοι τῶν Ἑλλήνων ὀπλιτῶν ἦσαν τοῦλάχιστον ἐνάμιλλοι πρὸς

τούς τέσσαρας ἀντιπάλους στίχους· οἱ δὲ ὀπισθεν τούτων τεταγμένοι πολυαριθμοὶ τοξόται, δὲν ἠδύναντο πλέον νὰ προσβάλωσι τὴν τοσοῦτον ψιλὴν Ἑλληνικὴν φάλαγγα, ἅπαξ συμπλοκείσων πρὸς τὴν Περσικὴν. Ἄλλ' ὁ Μιλτιάδης ἐπενόησε βέλτιον τῆς μηχανικῆς εἰς δύο στίχους παρατάξεως· ἐπενόησε δηλαδή νὰ ἐνισχύσῃ τὰς δύο αὐτοῦ πτέρυγας διὰ νὰ καταβάλῃ δι' αὐτῶν τάχισον καὶ ἀσφαλέστερον τὰς ἐχθρικός. Εἶναι ἀληθές ὅτι πρὸς τοῦτο ἠναγκάσθη νὰ ἐλαττώσῃ τὴν δυνάμιν τοῦ κέντρου καὶ νὰ καταστήσῃ τόσῳ πιθανωτέραν τὴν ἐκβίασιν αὐτοῦ, ὅσῳ ἐν τῷ Περσικῷ κέντρῳ ἴσχυε ἡ ἀρίστη ἐχθρική δύναμις. Ἄλλὰ τὸ κέντρον τοῦτο διετάχθη, ἅμα ἐκβιασθὲν, νὰ ὑποχωρήσῃ, παρασύρον κατόπιν αὐτοῦ τοὺς νικητὰς, μέχρι τοῦ στρατοπέδου, ἐντὸς τοῦ ὀποῖου, ἐπὶ τούτῳ προηγουμένως ὀχυρωθέντος, ἐφρούρου μῦριοι ψιλοὶ Ἕλληνες· διότι συνήθως τοσοῦτοι ψιλοὶ παρηκολούθουν τὸν Ἑλληνικὸν στρατὸν, ὅσοι ἦσαν οἱ ὀπλίται· καὶ ἐπειδὴ, ἐπὶ τοῦ προκειμένου, μετὰ τὴν ἀπὸ τῶν πενεστέρων γενομένην συμπλήρωσιν τοῦ ὀπλιτικοῦ, δὲν ὑπελείποντο μῦριοι εἰσέτι πολίται, ὁ ἀριθμὸς οὗτος συνεπληρώθη διὰ τῆς ἐξοπλίσεως καὶ ἀπελευθερώσεως δούλων τινῶν ἀνωτέρας τάξεως, ὅπερ ἐγένετο ἐν ἐσχάταις ἀνάγκαις. Μῦριοι ἄρα τοξόται Ἕλληνες ἔμελλον νὰ χαιρετήσωσιν ἀπὸ τῶν ὀχυρωμάτων τοῦ στρατοπέδου τὸ Περσικὸν κέντρον, τὸ ὁποῖον βεβαίως δὲν ἠδύναντο νὰ κατασταθῇ ἐκ τοῦ προχείρου κύριον τῶν χαρακωμάτων ἐκείνων. Καὶ ἐντούτοις αἱ Ἑλληνικαὶ πτέρυγες ἤθελον τρέψει τὰς πολὺ ἀσθενεστέρας ἐχθρικός, ἐπειτα δὲ, ἐπιπεσοῦσαι κατὰ νῶτον ἐπὶ τοῦ ἀπησυχολημένου ὑπὸ τοῦ ὀχυροῦ στρατοπέδου ἐχθρικοῦ κέντρου, ἀναγκάως ἐπήγοντο τὴν ὅλην καταστροφὴν. Ἐν ἄλλαις λέξεσιν, ὁ Μιλτιάδης δὲν ἤλπισε τὴν νίκην ἀπὸ μόνης τῆς ἀνδρίας, τῆς πειθαρχίας καὶ τῆς ἐξαιρέτου πανοπλίας τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ, ἀλλ' ἐπενόησε καὶ ἐν τῶν μηχανημάτων ἐκείνων δι' ὧν μόνον οἱ μεγαλοφυεστατοὶ τῶν στρατηγῶν, περιποιοῦσιν εἰς στρατὸν εὐαριθμὸν τὴν πιθανότητα τῆς κατατροπώσεως στρατοῦ πολυαριθμοτέρου.

Ὁ Ἑλληνικὸς λοιπὸν στρατὸς παρετάχθη ὡς ἐξῆς· τετρακισχίλιοι ὀπλίται, εἰς τρίστιχον πυκνὴν φάλαγγα τεταγμένοι, ἀπετέλεσαν τὴν μίαν πτέρυγα, καὶ ἄλλοι τετρακισχίλιοι, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον συναχθέντες, συνεκρότησαν τὴν ἑτέραν πτέρυγα, δισχίλιοι δὲ, ἀραιότερον παραταχθέντες καὶ μόνον εἰς δύο στίχους, κατέλαβον τὸ κέντρον. Τὸ δεξιὸν κέραν ἐρείδετο ἐπὶ τῆς ἐν τῷ Μαραθωνικῷ πεδίῳ βορειοτέρας ἄκρας τοῦ ὄρους Ἀργαλίκι, τὸ δὲ ἀριστερὸν, ἐπὶ τῆς ἐν τῷ αὐτῷ πεδίῳ νοτιωτέρας ἄκρας τοῦ ὄρους Σταυροκοράκι. Πρώτη ἐν τῇ δεξιᾷ πτέρυγι ἐτάχθη ἡ Αἰαντὶς φυλὴ· πλησίον αὐτῆς, ἡ δευτέρα τοῦ ἔτους ἐκείνου φυλὴ καὶ οὕτω καθεξῆς· προϊστάτο δὲ τῆς ὅλης δεξιᾶς πτέρυγος, κατὰ τὸν νόμον, ὁ γενναῖος Καλλιμαχος. Ἐν τῷ μέσῳ ἴσταντο, ἡ Ἀντιοχίς καὶ ἡ Λεοντίς, ἐστρατήγει δὲ ὁ Ἀριστείδης, ἀναλαβὼν τὸ δυσχερές ἔργον τοῦ ν' ἀτιθέσθαι μετὰ δισχιλίων τὸ πολὺ ὀπλιτῶν, εἰς τὸ πολυαριθ-

μον Περσικὸν κέντρον. Ἐπειτα ἤρχοντο αἱ φυλαὶ τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος, ὧν ἐσχάτη ἦτο ἡ Οἰνήτις, μετὰ τὴν ὁποίαν ἐτάχθησαν οἱ Πλαταιεῖς, ἀποτελοῦντες τὸ πρὸς ἀριστερὰν ἀκρότατον τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοπέδου. Παρὰ τῆ Οἰνήτιδι φυλῆ ἵστατο ὁ αὐτῆς ἰδίᾳ καὶ τοῦ ὅλου στρατοῦ ἐν γένει ἡγεμὸν Μιλτιάδης. Καὶ ἀμέσως μὲν ὄπισθεν τῆς δεξιᾶς πτέρυγος ἦτο τὸ ἐν Ἡρακλείῳ ὄχυρόν στρατόπεδον ἀμέσως δὲ ὄπισθεν τοῦ κέντρου, τὸ ὄρος Κοτρῶνι, ἀμέσως δὲ ὄπισθεν τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος, ἡ κοιλὰς τοῦ σημερινοῦ Μαραθῶνος.

Ἀπέναντι τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ἀπὸ τοῦ μικροῦ ἔλους μέχρι τῆς ἀνατολικωτέρας ἄκρας τοῦ ὄρους Σταυροκοράκι, ἐπεχείρησαν καὶ οἱ Πέρσαι τὸν ἐξελιγμὸν αὐτῶν, ἅμα ἰδόντες τοὺς Ἕλληνας παρασκευασθέντας εἰς μάχην. Καὶ ἐσπευσαν μὲν νὰ μετακλήσωσι τὸ ἱππικὸν αὐτῶν, ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἐπανῆλθεν εἰμὴ διὰ νὰ ἴδῃ τὴν καταστροφὴν τοῦ λοιποῦ στρατοῦ καὶ νὰ σωθῆ ἐπὶ τῶν πλοίων. Οἱ δὲ πεζοὶ, ὅτινες καὶ μόνοι μετέσχον τοῦ ἀγῶνος, συνεποσοῦντο, ὡς προείπομεν, ἐκ 30,000 τακτικῶν καὶ πολλῶν μυριάδων ἀτάκτων τοξοτῶν. 30,000 ὅμως τακτικοὶ ἦσαν οἱ ἄνδρες τοὺς ὁποίους ἠδύνατο νὰ περιλάβωσιν αἱ 600 τριήρεις, ὑπελόγιζε δὲ ἡ ἐν Σούσοις αὐτὴ ὅτι ἐκπέμπει κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Ἀλλὰ αἱ πόρρω γινόμεναι στρατεῖαι, πρὸς τοῖς ἄλλοις ἀτοπήμασιν, ἔχουσι καὶ τοῦτο, ὅτι ὁ στρατός, πρὶν ἢ ἀπαντήσῃ τὸν ἐχθρὸν, πάσχει οὐσιώδεις ἀλλοιώσεις, τοῦτο δὲ συμβαίνει μάλιστα ὅταν ὁ στρατός ᾖ ποικίλον φύραμα παντοδαπῶν ἐθνῶν, ὧν πολλὰ δὲν διακίονται εὐμένως πρὸς τοὺς ἄγοντας αὐτὰ κυριάρχας. Ἐντεῦθεν ἡ δύναμις τῶν ταγματῶν πιθανώτατα ἐξ ἀρχῆς δὲν ἦτο πλήρης, βεβιάως δὲ ἠλαττώθη ἔπειτα διὰ λειποταξίας, διὰ τῶν ναυαγησάντων πλοίων καὶ διὰ τῶν φρουρῶν τὰς ὁποίας οἱ Πέρσαι κατέλιπον ἐν Νάξῳ, ἐν Βρετρίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ. Καὶ δὲν λέγομεν ἀναμφιβόλως ὑπερβολὴν, ἐὰν ὑπολογίσωμεν τὴν ἐλάττωσιν ταύτην εἰς 5,000 ἀνδρῶν, ὥστε ὁ τακτικὸς στρατός τῶν Περσῶν, ὁ ἐν Μαραθῶνι παραταχθεὶς, συνεποσοῦτο τὸ πολὺ εἰς 25,000.

Ὁ στρατός οὗτος δὲν ἦτο ὀπλισμένος, ὡς ὁ Ἑλληνικός, καθ' ἕνα ὁμοιομόρφως, ἀλλ' εἶχεν ἐν μέρει διάφορον, κατὰ τὰ διάφορα ἔθνη, ὀπλισμόν. Οἱ ἰδίως Πέρσαι καὶ οἱ Μῆδοι ἔφερον σιδηροῦν λεπίδων θώρακα μικρὰν, ἐλαφρὰν καὶ μνησιεὶδῆ ξυλίνην ἀσπίδα (τὰ καλούμενα γέβρα), κατ' οὐδένα λόγον μὴ δυναμένην νὰ παραβληθῆ πρὸς τὸ βαρὺ καὶ μέγα τοῦ Ἑλληνος ἀμυντικὸν ὄπλον πρὸς τούτοις, φαρέτραν, τόξον μέγα μετὰ καλαμίνων βελῶν, ἀκόντιον βραχὺ καὶ ἐγχειρίδιον κρεμᾶμενον ἐκ τῆς ζώνης παρὰ τὸν δεξιὸν μηρὸν. Τὸ κάλυμμα τῆς κεφαλῆς (ἡ κυρβασία) ἦτο λεπτὸν καὶ κατ' οὐδὲν προσφύλαττεν αὐτήν, αἱ δὲ περικνημίδες (ἀναξυρίδες), πλατεῖαι καὶ ὄλως ἀνεπιτήδειαι πρὸς τὴν ταχείαν τοῦ κάτω μέρους τοῦ σώματος κίνησιν. Οἱ Σάκαι, ὅτινες ἀπέτελλον, μετὰ τῶν Περσῶν, τὸ κράτιστον τὸ τακτικὸν πικρὸν, δὲν διέφερον ἀπὸ τούτων εἰμὴ

διότι εἶχον κυρβασίας εἰς ὀξὺ ἀποληγούσας, τόξα ἰδιάζοντός τινος σχήματος καὶ πέλεκυν (σάγαριν). Ἀλλ' οἱ Ἀσσύριοι ἔφερον οὐτιωδῶς ἄλλοισιν ὀπλισμόν διότι περὶ μὲν τὴν κεφαλὴν εἶχον κράνη χαλκᾶ, περὶ δὲ τὰ στέρνα θώρακας λινούς, ὥστε προσφύλαττον τὸ μέρος τὸ ὁποῖον παρὰ τοῖς Μῆδοις, τοῖς Πέρταις καὶ τοῖς Σάκαις ἦτο ἀπροφύλακτον, ἦσαν δὲ εὐάλωτοι περὶ τὸ λοιπὸν σῶμα, ὡς πρὸς τὸ ὁποῖον τὰ τρία ἐκεῖνα ἔθνη ἦσαν ἀσφαλῆ· ἀσπίδας δὲ ἔφερον κοίλας, ἐχούσας πλατεῖαν τὴν ἴτυν (τὸν γύρον) μαχαίρας δὲ μεγάλας, ἀκόντια μακρὰ, ἐπὶ δὲ πᾶσι, βόκκαλα ξύλινα ἔχοντα ὄζους (βόζους) σιδηροῦς. Ἐκ τῶν λοιπῶν ἐθνῶν, μνημονευτέον τοὺς Αἰθίοπας, διότι αἱ λίθιναι ἀκμαὶ τῶν βελῶν αὐτῶν ἀπαντῶνται ἐτι ἐν τῷ Μυραθωνικῷ πεδίῳ. Οἱ Αἰθίοπες ἦσαν περιβεβλημένοι δέρματα παρδάλεως καὶ λέοντος· τὰ τόξα αὐτῶν ἦσαν κατεσκευασμένα ἐκ κλωνῶν φοίνικος καὶ εἶχον μῆκος τεσσάρων πήχεων· τὰ δὲ βέλη μικρὰ, καλάμινα, ἔχοντα τὰς ἀκμαὶς ἐκ λίθου πυρίτου· ἐπίσης καὶ αἱ ἀκμαὶ τῶν ἀκοντίων αὐτῶν ἦσαν ὄχι σιδηραὶ, ἀλλ' ἐκ κέρατος δορκάδος, εἰς ὀξὺ ἀπολήγοντος, πεπονημένοι. Τελευταῖον οἱ Αἰθίοπες ἔφερον βόκκαλα τυλωτὰ, δηλαδὴ ἔχοντα ὄζους σιδηροῦς, καὶ ἐξερχόμενοι ἐπὶ τὴν μάχην, ἤλειπον τὸ μὲν ἡμισυ τοῦ σώματος μετὰ γύψον, τὸ δὲ ἄλλο ἡμισυ μετὰ μίλτον (κοκκινόχρωμα). Οἱ Ἴωνες καὶ οἱ ἄλλοι Ἀσιανοὶ Ἕλληνες δὲν συνεπέλουσαν εἰς τὸν τακτικὸν στρατόν, ἀλλὰ μόνον εἰς τὸν ναυτικόν, καὶ δὲν μετέσχον τῆς μάχης εἰμὴ τὸ πολὺ ὡς ἄιακτοι τοξόται. Παρέταξαν δὲ οἱ Πέρσαι τὸ τακτικόν, κατὰ τὴν συνήθειαν αὐτῶν, εἰς τέσσαρας στίχους· καὶ οἱ μὲν Μῆδοι κατέλαβον τὴν ἀριστερὰν πτέρυγα, ἐρείδόμενοι ἐπὶ τοῦ μικροῦ ἔλους, οἱ ἰδίως Πέρσαι καὶ οἱ Σάκαι, ἐτάχθησαν ἐν τῷ μέσῳ, τὰ δὲ λοιπὰ ἔθνη, εἰς τὸ δεξιὸν κέραν, ἐρείδόμενον ἐπὶ τοῦ ὄρους Σταυροκοράκι· διότι ἡ δεξιὰ θέσις ἦτο παρὰ τοῖς Πέρταις ἥττον ἐντιμος τῆς ἀριστερᾶς. Ὅπισθεν δὲ τῆς τετραστίχου ταύτης φάλαγγος, ἐσωρεύθησαν ὄσοι ἀτάκτοι τοξόται ἠδύνατο νὰ σταθῶσιν ἐνταῦθα, πρὸς ἀνατολὰς μὲν μέχρι τῆς θαλάσσης, πρὸς βορρᾶν δὲ μέχρι τοῦ μεγάλου ἔλους. Ἀλλ' ὅσονδῆποτε καὶ ἂν ἦτο τὸ πλῆθος τῶν τοξοτῶν τούτων, εἶναι βέβαιον, ὅτι, πιεζόμενον ὄπισθεν τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ, ἀπέβη σχεδὸν ἄχρηστον, διὰ τὴν ταχύτητα μετὰ τὴν ὁποίαν οἱ Ἕλληνες ἐξώρμησαν καὶ διὰ τὴν τῆς φάλαγγος αὐτῶν λεπτότητα, ὡς ἐκ τῆς ὁποίας, ἅμα ἐλθόντες εἰς χεῖρας, περιεπλάκησαν τοσοῦτον στενῶς μετὰ τῆς Περσικῆς φάλαγγος, ὥστε τὰ ὄπισθεν ριπτόμενα βέλη ἐκινδύνευον νὰ βλάψωσιν ἐξίσου καὶ ταύτην καὶ ἐκείνην. Ἄν τὸ πεδίον ἦτο εὐρύτερον, οἱ τοξόται ἐκεῖνοι ἠδύνατο, ἀπλωθέντες ἔνθεν καὶ ἔνθεν, νὰ ἐπιτεθῶσιν ἐκ πλαγίου ἢ ἀπὸ τὰ νῶτα κατὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ νὰ ἐπιφέρωσιν εἰς αὐτοὺς οὐκ ὀλίγην θραῦσιν. Ἐνταῦθα δὲ, διὰ τὴν στενότητα τοῦ χώρου, τοῦτο ἦτο ἀκατόρθωτον καὶ οἱ πολυάριθμοι ἐκεῖνοι τοξόται ἐμειναν θεαταὶ ἀργοὶ τοῦ ἀγῶνος, ὅστις διεξήχθη κυρίως μετὰ 10,000 Ἑλλήνων ὀπλιτῶν καὶ 25,000 τακτικῶν τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοῦ. Τελευ-

ταῖον ἢ θέσις τῆς Περσικῆς παρατάξεως ἦτο ὀλεθρία, διότι τὸ μὲν ἀριστερὸν κέρας καὶ τὸ πλεῖστον τοῦ κέντρου εἶχεν ὀπισθεν τὴν θάλασσαν, τὸ δὲ δεξιὸν, τὸ μέγα ἔλος. Εἶναι ἀληθές ὅτι παρὰ τὸν αἰγιαλὸν ἴσταντο 600 τριήρεις· οὐδὲν ἦττον, ἐν περιπτώσει τροπῆς, πολλὸς ἐμελλε νὰ προκύψῃ θόρυβος περὶ τὸν βίαιον ἐπιβίασμόν τῶν φυγάδων, ὧν πολλοί, διὰ νὰ φθάσωσι μέχρι τῶν πλοίων, ἐπρεπε νὰ διέλθωσι διὰ τοῦ ἔλους.

Καὶ ἤδη πρόκειται νὰ σᾶς ἐκθέσω τὰ κατὰ τὴν μάχην αὐτήν. Τὸ πρᾶγμα δὲν εἶναι εὐκόλον. Ὁ μέγιστος τῶν ζώντων ἔτι στρατηγῶν, ὁ δοῦξ Οὐελλιγκτῶν ἐξωμοίωσε τὴν ἱστορίαν πάσης μάχης μετὰ τὴν ἱστορίαν σφαιρας πυροβόλου. Ἐνδέχεται, λέγει, τινὲς νὰ ἐνθυμηθῶσιν ἅπαντα τὰ μικρὰ ἐκεῖνα συμβεβηκότα, τῶν ὁποίων τὸ μέγα ἀποτέλεσμα εἶναι ἡ νίκη ἢ ἡ ἤττα· ἀλλ' οὐδεὶς δύναται νὰ ἐνθυμηθῇ κατὰ ποίαν σειρὰν καὶ καθ' ὅποιον χρόνον ἀκριβῶς συνέβησαν τὰ γεγονότα ἐκεῖνα, καὶ ὅμως ἐκ τούτου κυρίως ἐξαρτᾶται ἡ ἀληθὴς ἐκτίμησις τῆς ἀξίας αὐτῶν. Οὐτεὶ δὲ οὕτω ὁ γέρον τῶν Ναπολέοντος ἀντίπαλος, λαμβάνων ἀφορμὴν ἀπὸ τῆς ἐπισημοῦ ἐκθέσεως ἧτις ἐγένετο περὶ τῆς ἐν Οὐατερλόφ μάχης, καθ' ἣν στρατηγήσας αὐτὸς ἐνίκησεν. Ἐκ τούτου ἐξάγεται μετὰ πόσης δυσπιστίας πρέπει νὰ ἀναγινώσκωμεν τὰς λαμπρὰς ἐκεῖνας τῶν μαχῶν περιγραφὰς, τὰς ὁποίας ἀπαντῶμεν παρὰ Οἰεριῶν καὶ ἄλλοις τοιοῦτοις ἱστορικοῖς, οἵτινες, ἐν τοῖς ἀναπαυτικοῖς αὐτῶν δωματίοις, περιβεβλημένοι μαλακὸν κατοικίδιον ἱμάτιον καὶ ἐμβάδας συρτάς, φαντασιοκοποῦσι περὶ ἐξελιγμῶν καὶ ἐφόδων. Ἡ ἀλήθεια ὅμως εἶναι, ὅτι ἡ παρατήρησις τοῦ λόρδου Οὐελλιγκτῶνος, ὡς ἐξάγεται καὶ ἀπὸ τῆς παραβολῆς, ἐφαρμόζεται κυρίως εἰς τὰς μάχας τῶν νεωτέρων ἐθνῶν, εἰς τὰς ὁποίας, συγκροτουμένας, διὰ τὴν χρῆσιν τῶν πυροβόλων ὄπλων, ἀπὸ μεγάλων ἀποστάσεων, καὶ ἐν μέσῳ πυκνοτάτου καπνοῦ καὶ φοβεροῦ κατὰγου, ὁ ἀπαθέστερος καὶ ἀκριβέστερος ὀφθαλμὸς καὶ νοῦς δυσκόλως δύναται νὰ διακρίνῃ τὰ καθ' ἕκαστα. Ἡ παράστασις τῶν μαχῶν τῆς ἀρχαιότητος εἶναι πολὺ εὐκολωτέρα, διότι αἱ μάχαι αὗται ἦσαν οὐδὲν ἄλλο, ἢ ἀθροισμα πολλῶν μονομαχιῶν. Δυσχερὴς δὲ ἀποβαίνει ἡ παράστασις τῶν μαχῶν τούτων μόνον ὡσάντις ἐλλείπουσιν ἀκριβεῖς σύγχρονοι εἰδήσεις· ἀκριβολόγοι δὲ εἰδήσεις περὶ τῆς ἐν Μαραθῶνι μάχης δὲν ὑπάρχουσιν. Ἄλλ' ὅμως τοσαύτη ἦτο ἡ ἀπλότης τοῦ πολεμικοῦ ἀγῶνος τῶν ἀρχαίων, ὥστε ἀπὸ τῶν ὀλίγων ὅσα λέγει ὁ Ἡρόδοτος δὲν ἀπελιπιζόμεθα νὰ δώσωμεν ἔννοιάν τινά τῆς μάχης ταύτης. — Περὶ τὴν ἐβδόμην ὥραν τῆς πρωΐας, ἀμφοτέρωθεν τὰ στρατόπεδα ἦσαν ἤδη ἀντιπαρατεταγμένα καὶ ὁ Μιλτιάδης, ἐπιβλέψας αὐτὴν εἰς τὴν ὄλην αὐτοῦ διάταξιν, δούς δὲ τὰς τελευταίας εἰς ἕκαστον στρατηγὸν παραγγελίας, ἐποίησε τὸ σημεῖον τῆς ἐφόδου. Τότε ἐσήμανον αἱ σάλπιγγες τὸν ἐμβατήριον παιᾶνα καὶ ἡ φάλαγξ ἐκινήθη μετὰ βῆμα ταχύ. Ὁ Ἡρόδοτος λέγει, ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐξώρμησαν ἐπὶ τοὺς βαρβάρους δρομαῖοι· ἀλλὰ μὴ ἐκ

ληπτέον τοῦτο κατὰ γράμμα, διότι εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐννοήσωμεν πῶς οἱ βαρεῖς ἐκεῖνοι ὀπλιταί, ὅσοι ἰσχυροί, ὅσοι ἐξηττημένοι καὶ ἂν ἦσαν, κατάρθρωσαν νὰ διέλθωσι δρομαῖοι ὀκτώ σταδίων, ἦτοι 5000 περίπου ποδῶν, ἦτοι 25 περίπου λεπτῶν, διάστημα καὶ χωρὶς νὰ ἀπαυδήσωσιν ἤλθον ἔπειτα ἀμέσως εἰς χεῖρας πρὸς τὸν ἐχθρόν. Τὸ πιθανώτερον εἶναι, ὅτι ἡ πορεία δὲν μετετράπη εἰς δρόμον, εἰμὴ ἀφοῦ ἐπλησίασαν εἰς τοὺς Πέρσας καὶ ὅτι κατ' ἀρχὰς ἐπορεύθησαν ἀπλῶς μετὰ βῆμα ταχύ· Δὲν ἤξεύρομεν δὲ ἂν οἱ πολλοὶ τῶν Περσῶν ἐλεεινολόγησαν τῶνόντι, ὡς ἴστορεῖ ὁ αὐτὸς Ἡρόδοτος, τοὺς Ἕλληνας διότι, τοσοῦτον μὲν εὐάριθμοι ὄντες, ἐστερημένοι δὲ ἰππικοῦ καὶ τοξοτῶν, ἀπετόλμησαν τὴν ἐφοδόν. Ἄλλ' ὁ μᾶλλον γεγυμνασμένος τοῦ Δάτιδος ὀφθαλμὸς οὔτε οἶκτον βεβαίως οὔτε περιφρόνησιν ἐξέφρασε, καθότι ἡ θέα τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἦτο λαμπρὰ ἅμα καὶ φοβερά. Αἱ στίλβουσαι ἐκεῖναι πανοπλῖαι ἐξήστραπτον ἀπαισίως ὑπὸ τῶν ἀκτίνων τοῦ ἡλίου προσβαλλόμεναι· καὶ αὖρα μαλακὴ καὶ κινήσις σφοδρὰ ἀνατείουσαι τοὺς λόφους τῶν κράνων, ἀνεδείκνυον τοσοῦτον καταπληκτικὴν τὴν ὄψιν τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων, ὥστε ἐνόμιζες, ὅτι μυρίαὶ Γοργόνος κεφαλαί, ἀπὸ τῶν πέριξ ὀρέων αἰφνης προκύψασαι, κατήρχοντο μετὰ βύθου ἐπὶ τοὺς βεβήλους τῆς ἱερᾶς πατρίδος βιαστάς. Καὶ μετ' οὐ πολὺ αἱ σάλπιγγες παρήγγειλαν βῆμα ταχύτερον, ὄμβρος δὲ τῶν ἐθρῶν ἐπέπεσε ἐπὶ μικρὸν τὴν ἀτμοσφαιραν· ἀλλ' ἡ διάταξις τοῦ στρατοῦ ἦτο φιλή, ἡ παρασκευὴ ἀσφαλής, τὰ βέλη ἔπεσον ἢ κατὰ γῆς, ἢ ἐπὶ χαλκοῦ ἀνευδότου. Ἀντηχῆσαντος δὲ τότε σαλπίσματος τρίτου, ἡ φάλαγξ ἐπορεύθη βιαύτερον. Οἱ ἐχθροὶ ἐζήτησαν νὰ ἀναχαιτίσωσι τὴν ὀρμὴν ταύτην βαλόντες τὰ ἀκόντια αὐτῶν, ἀλλὰ τὰ ἀκόντια δὲν ὑπῆρξαν τῶν βελῶν εὐτυχέστερα καὶ ἡ καταγίσις τῶν ὀπλιτῶν ἐξεβράχη ἤδη ἐπὶ τοῦ Περσικοῦ μετώπου. Ἡ σύγκρουσις ὑπῆρξε τρομερὰ· οἱ βάρβαροι ἀντέταξαν διὰ μὲν τῆς ἀριστερᾶς, τὰς ἀσπίδας, διὰ δὲ τῆς δεξιᾶς, τὰς μαχαίρας, τὰ βόλακα, τοὺς πελέκει· ἀλλὰ πολλοὶ βραχιόνες δὲν ἐπρόφθασαν νὰ καταπέσωσι, κατατρωθέντες ὑπὸ τῶν μακρῶν Ἑλληνικῶν δοράτων, οἱ πλεῖστοι δὲ μάτην κατεφέρθησαν ἐπὶ τῶν ἀδυσωπήτων ἐκείνων πανοπλιῶν. Ὁ ἀγὼν παρετάθη κυρίως μόνον διὰ τὴν πυκνότητα τῆς Περσικῆς παρατάξεως, διότι τὸ μέτωπον αὐτῆς κατεῖχετο τοῦλάχιστον ὑπὸ 5000 τακτικῶν ἐνῶ εἰς τὸ Ἑλληνικὸν μέτωπον ἴσταντο τὸ πολὺ 3600 ἄνδρες, ὥστε δύο ὀπλιταὶ Ἕλληνες εἶχον νὰ παλαίσωσι πρὸς τρεῖς Πέρσας. Ἡ δὲ ἀσπίδις τῆς δυνάμεως ἦτο μάλιστα μεγάλη ἐν τῷ μέσῳ, ὅπου διαχίλιοι ἐν ὅλοις Ἕλληνες, ἀραιῶς, εἰς δύο τεταγμένοι στίχους, εἶχον ὀρμήσει ἐπὶ 6000 τακτικοὺς καὶ πολυαριθμοὺς ἀτάκτους εἰς πολλοὺς καὶ πυκνοὺς στίχους συγκεκορημένους. Ἐνταῦθα οἱ Πέρσαι ἤρξαντο, παρεμβαίνοντες μεταξὺ τῶν ὀπλιτῶν καὶ πιέζοντες αὐτοὺς, νὰ παρεμποδίσωσι τὴν ἐλευθέραν χρῆσιν τῶν ξιφῶν καὶ τῶν δοράτων. Ὅταν ὁ Ἀριστείδης, καθ' ἣν εἶχε παραγγελίαν, ἐθεώρησε φρό-

νιμον νὰ υποχωρήσῃ. Ἡ υποχώρησις αὕτη ἐγένετο ἐν τάξει· τοῦτο μαρτυρεῖται ὑπὸ τοῦ μικροῦ τῶν πεσόντων Ἑλλήνων ἀριθμοῦ, διότι καθ' ὅλον τὸν ἀγῶνα δὲν ἔπεσον, ὡς γνωστὸν, εἰμὴ 200 περίπου ἄνδρες, καὶ τούτων οἱ πλείστοι εἰς τὸ τελευταῖον τῆς μάχης μέρος, ὅχι ἐν ταύτῃ τῇ υποχωρήσει. Ἐξῆλθον δὲ μετ' ὀλίγον καὶ οἱ ἐν τῷ Ἡρακλείῳ τοξόται εἰς ἐπικουρίαν τοῦ κέντρου, καὶ, διὰ τῶν βελῶν αὐτῶν, ἐκώλυον μὲν τὴν κύκλωσιν τῶν ὀπλιτῶν, διευκόλυνον δὲ τὴν ὀπισθοδρόμησιν, μέχρις οὗ ἔφθασαν ἅπαντες εἰς τὰ χαρακώματα τοῦ στρατοπέδου, τὰ ὁποῖα μάτην οἱ Πέρσαι ἐζήτησαν νὰ ἐκπορθήσωσιν. Ἡ δὲ σταδία μάχη ἐξηκολούθει ἐν τούτοις εἰς τὰς πτέρυγας, ὅπου ἡ δυσαναλογία τοῦ πλήθους δὲν ἦτο τοιαύτη, ὥστε νὰ μὴ ἀναπληρῶνται διὰ τῆς ὑπεροχῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ ὀπλισμοῦ. Ἡ ὑπεροχὴ τῆς γιγαντώδους ἐκείνης πανοπλίας ἦτο τῶντι πρόδηλος, διότι προσέφυλatten ἐλόκληρον τὸν ὀπλίτην θαυμασιῶς· τὴν μὲν κεφαλὴν, διὰ τοῦ κράνου, τὰ δὲ στέρνα, διὰ τοῦ γαλκοῦ θώρακος, τοὺς δὲ πόδας, διὰ τῶν σιδηροπλέκτων κνημίδων· καὶ ἔπειτα ἐκάλυπτε πάλιν ἅπαν τὸ σῶμα διὰ τῆς μεγάλης ἀσπίδος, τὴν ὁποῖαν ὁ στιβαρὸς ἀριστερὸς βραχίον τοσοῦτον ἐπιδεξίως ἤξευρε νὰ μεταχειρίζεται· ἐνῶ ἐξεναντίας οἱ μὲν Μῆδοι εἶχον τὴν κεφαλὴν ἐκτεθειμένην· οἱ δὲ Ἀσσύριοι, τὰ στέρνα, οἱ δὲ Αἰθίοπες ἅπαν τὸ σῶμα, διότι αἱ λεονταὶ καὶ αἱ παρδαλαὶ τὰς ὁποίας ἔφερον, καὶ ὁ γύψος καὶ ἡ μίλτος δι' ὧν ἦσαν ἠλειμμένοι ἠδύνατο νὰ φοβίσωσι φοφοδεῖς βαρβάρους, ὅχι τὰ ἀτρόμητα τάγματα τοῦ Μιλτιάδου. Ὅποια δὲ διαφορὰ καὶ μεταξύ τῶν ἐπιθετικῶν ὀπλων! Τὰ ἐγγειρίδια τῶν Μήδων δὲν ἦσαν βεβαίως ἐνάμιλλα τῶν Ἑλληνικῶν δόρατων καὶ ξιφῶν· τὰ τυλιωτὰ βόραλα, τὰ δόρατα καὶ αἱ μάχαιραι τῆς δεξιᾶς τῶν Περσῶν πτέρυγος ἦσαν ἐκ πρώτης ὄψεως ἐπικινδυνότερα. Ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα, ἅμα οἱ Ἕλληνες, μετὰ τὴν πρώτην ἔροdon, τινάξαντες τὰ δόρατα αὐτῶν, ἐφώρμησαν ξιφῆρεις ἐπὶ τὰ γυμνὰ τὸ πλείστον ἐχθρικά σώματα, αἱ πλατεῖται καὶ ἀμφίστομοι ἐκείναι σπάθαι ἐθέρισαν δεινῶς τὰς Περσικὰς τάξεις· καὶ μετ' ὀλίγον οἱ ὀπλιταὶ διήλασαν πολλαχῶς μέχρι τῶν ἀτάκτων τοξοτῶν, ἡ δὲ Περσικὴ φάλαγγ, ἀντὶ εὐρύθμου καὶ στερεοῦ σώματος, ἤρξατο ἤδη νὰ σχηματίζῃ σωρὸν ἀνθρώπων ἀβρύθμον καὶ σαλευόμενον· μέχρις οὗ, τραπέντων πρῶτον εἰς φυγὴν τῶν ἀτάκτων τοξοτῶν, ἠναγκάσθησαν νὰ μιμηθῶσιν αὐτοὺς καὶ οἱ πολλαχῶς ἠχρωτηριασμένοι τακτικοὶ διὰ νὰ μὴ κυκλωθῶσιν. Ἐὰν οἱ Ἕλληνες ἠδύνατο τότε νὰ ἐξακολουθήσωσι τὴν καταδίωξιν, ἡ σφαγὴ τῶν Περσῶν ἦθελεν ἀποβῆ μεγάλη. Ἀλλ' ὁ Μιλτιάδης ἐφοβήθη μήπως οἱ ἐν τῷ Ἡρακλείῳ δὲν κατορθώσωσι ν' ἀνθέξωσιν ἐπὶ πολὺ εἰς τοὺς Πέρτας καὶ τοὺς Σάκας· ὅθεν, ἀναχαίτις τὴν καταδίωξιν, ἐνόησε τὰς δύο πτέρυγας καὶ τρέπεται κατὰ τοῦ ἐχθρικοῦ κέντρου. Τὸ κέντρον τοῦτο, καθ' ἕλας τὰς πιθανότητας δὲν ἀντέστη, ἅμα ἰδὼν ἐπερχομένην μὲν τοσαύτην δύναμιν, τοὺς δὲ ἄλλους συναγωνιστὰς ἐπιβαίνοντας ἤδη εἰς τὰ

πλοῖα· ἀλλ' ἐζήτησε νὰ προφθάσῃ ὅσον τάχιστα εἰς τὴν παραλίαν. Τότε ὁ Μιλτιάδης διέταξε γενικὴν καταδίωξιν, καθ' ἣν ἔπεσον οἱ πλείστοι βεβαίως τῶν 6400 βαρβάρων, ὅσους λέγει ὁ Ἡρόδοτος ἀποθάνοντας ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ. Τὸ δὲ μέγιστον μέρος τῶν ἐχθρῶν κατῴρωσε νὰ διασωθῇ, καὶ οἱ Ἕλληνες μετ' ἀγανάκτησιν εἶδον τὰς πολυαρίθμους τριήρεις ἀφαιρούσας τὴν λείαν ταύτην τοῦ ἐνδόξου αὐτῶν ἀγῶνος Παραφερόμενοι δὲ ὑπὸ τῆς ὀργῆς καὶ ὑπὸ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ τῆς νίκης, ἐπεχείρησαν νὰ πυρπολήσωσιν ἀπὸ τῆς στερεᾶς καὶ νὰ καταλάβωσι τὰς πλησιεστέρας τῶν νεῶν. Ἀλλὰ τὸ ἐπιχείρημα ἀπέβη ὀλέθριον, διότι οἱ ἐπιβάντες ἤδη εἰς τὰ πλοῖα Πέρσαι, μὴ πτοούμενοι τοὺς φοβεροὺς ἐκείνους ὀπλίτας, ἐπέβριψαν ἐπ' αὐτῶν, ἀπὸ τοῦ ἀσφαλοῦς, μυριάδας βειῶν καὶ ἀκοντίων· καὶ ἐνταῦθα ἀπέθανεν ὁ αἰέμνηστος Καλλιμάχος, ἐνταῦθα ἕτερος στρατηγός, Στήσιλαος ὁ Θεασύλου, ἐνταῦθα πολλοὶ ἄλλοι καὶ ὀνομαστοὶ Ἀθηναῖοι. Ἐπτά δὲ τριήρεων ἡ κυριεῦσις ἐνδεῶς ἀπεζημίωσεν αὐτοὺς διὰ τὰ εὐγενῆ ταῦτα θύματα, καὶ τὰς λοιπὰς ἀναλαβόντες οἱ Πέρσαι ἀπέπλευσαν.

Ἀλλὰ τὸρα βλέπω, ὅτι, ἀπὸ τὴν παραζάλην εἰς τὴν ὁποῖαν μ' ἔφερε μόνῃ ἡ διήγησις τοῦ φοβεροῦ τούτου ἀγῶνος, ἐκινδύνευσαν νὰ λησμονήσω τὸν δυστυχῆ Ἰππίαν, τὸν πρωτουργὸν ἀπάσης τὰς τραγωδίας ταύτης. Τινὲς λέγουσιν, ὅτι ὁ Ἰππίας ἀπέθανεν ἐν τῇ μάχῃ· ἄλλοι δὲ ὅτι ἐσώθη, ἀποθάνων ἔπειτα ἐν Λήμνῳ. Καὶ ἂν ὅμως δὲν ἀπέβαλεν, ἐνταῦθα τὴν ζωὴν, ἀπέβαλε βεβαίως πᾶσαν ἐλπίδα τοῦ νὰ ἀνακτήσῃ, διὰ τῶν ξένων, τὸ ἐν Ἀθήναις ἀξίωμα, δι' οὗ τοσοῦτον ἐφημίσθη ὁ πατὴρ αὐτοῦ Πεισίστρατος.

Τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ πολυθρόλλητος ἐκείνη ἐν Μαραθῶνι μάχη. Οἱ Ἕλληνες ἐνίκησαν τὴν ἡμέραν ταύτην, διότι, ἀντὶ νὰ φωνασκῶσι περὶ πατραγαθῶν, ἔλαβον ἐγκαίρως τὴν πρόνοιαν νὰ συγκροτήσωσι στρατὸν ἀποχρῶντα μὲν τὸν ἀριθμὸν, ἀσυγκρίτως δὲ ὑπέρτερον τοῦ ἐχθρικοῦ κατὰ τε τὴν ἄσκησιν καὶ τὸν ὀπλισμὸν· ἐνίκησαν, διότι, εὐτυχῆσαντες νὰ ἀποκτήσωσι στρατηγὸν μέγαν, εἶχον τὴν σύνεσιν εἰς αὐτὸν νὰ ἀναθέσωσι τὴν σωτηρίαν τῆς πατρίδος, ἂν καὶ πολλὰ ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν ταύτην ὑπῆρχον, διὰ τὰς πολιτικὰς διτιρέσεις, τὰ κωλύματα ἐνίκησαν, διότι οἱ λοιποὶ συστράτηγοι, ἂν καὶ ὡς ἐκ τοῦ νόμου εἶχον ἴσον μὲ ἐκείνον δικαίωμα, εἰς αὐτὸν ἐπειθάρχησαν ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ κινδύνου· ἐνίκησαν, ἐνὶ λόγῳ, διότι ἀνέδειξαν τὰς τρεῖς ἀρετὰς δι' ὧν καὶ μόνων σώζονται καὶ μεγαλύνονται τὰ ἔθνη, τὴν πρόνοιαν, τὴν σύνεσιν, τὴν πειθαρχίαν.

II ANTIGONE EPI TΩN NEΩN ΘΕΑΤΡΩΝ.

Ἡ δραματικὴ Μοῦσα, ἡ σεμνὴ τῆς Ἑλλάδος θυγάτηρ, ἐν Ἑλλάδι οὐ μόνον δὲν ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνειν, ἀλλὰ καὶ ἀγνωστος καὶ περιφρονουμένη κα-

τή-τησεν εἰς αὐτήν, καὶ δσάκις ἀπεπειράθη ν' ἀναβῆ ἐν ἑλλείψει τῶν ἀρχαίων τῆς μεγαλοφανῶν θρόνων εἰς σαθρά τινα καὶ πεπαλαιωμένα ἱκρία, μυκτηρισμὸν καὶ ἀδιαφορίαν ἀπήνησεν, ἤκουσεν εἰρωνίαν καὶ συριγμοὺς, καὶ ὡς τις ἐπηλις καὶ ἀλίτις ἀπεδιώχθη. Ἐξ ἐναντίας δὲ ἡ σοφὴ Εὐρώπη τὴν ὑπεδέχθη πανηγυρικῶς, ὡς τὴν χαριστάτην κόρην τοῦ Παρνασσοῦ, ὡς τὴν εὐγενεστάτην τροφὸν καὶ τὴν ὑψηλοτάτην διδάσκαλον τῶν ἀνθρώπων, τῇ ἀνήγειρε ναοὺς μεγαλοπρεπεῖς, καὶ οἰκειωθείσα αὐτήν, τῇ ἔδωκε λειτουργοὺς τοὺς Σαικεσπείρους καὶ Γαίτας, τοὺς Σχιλλέρους καὶ Κορνηλίους. Ἰσως ἤλπιζεν ἡ Εὐρώπη ὅτι εἰς τὸν ἔνδοξον τοῦτον στρατὸν τῶν μεγάλων δραματουργῶν, ἡ Ἑλλάς, μετὰ τὴν ἀναγέννησίν της, θέλει ἀποδώσει τοὺς ἀθανάτους αὐτοῦ ἡγεμόνας, ὅτι διὰ τῆς ἀρχαίας αὐτῆς δόξης πρὸς τὴν νέαν δόξαν τῶν ἄλλων ἐθνῶν ἀνθαμιλλωμένη, θέλει φιλοτιμηθῆν ν' ἀναβιβάσῃ ἐκ νέου εἰς τὴν σκηνὴν τὰ ἀμίμητα ἀριστουργήματα τοῦ Αἰσχύλου, τοῦ Σοφοκλέους καὶ Εὐριπίδου. Κατὰ δυσυχίαν ὅμως ἡ Ἑλλάς, μόλις ἀναλαμβάνουσα ἐκ τῶν τραυμάτων αὐτῆς, δὲν ἦτον εἰς κατάσασιν νὰ δικαιώσῃ τὴν προσδοκίαν ταύτην, καὶ εἰς τὴν Εὐρώπην, εἰς τὴν Γερμανίαν πρῶτον, εἰς τὴν Γαλλίαν μετὰ ταῦτα, ἐναπέκειτο ἡ δόξα νὰ ἐμφυσήσῃ ζῶν εἰς τὴν ἱεράν τέφραν τοῦ Σοφοκλέους, καὶ νὰ εἰσαγάγῃ αὐτὸν, ὡς ἄλλοτε ἐνώπιον τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων, οὕτως ἦδη ἐνώπιον τῆς δημηγύρεως τῆς Εὐρώπης ἀπάσης, ἀγωνιζόμενον περὶ τῆς νίκης, καὶ λαμβάνοντα τὸν στέφανον ὡς δφεϊλούμενον φόρον, ὃν οὐδεὶς τολμᾷ νὰ τῷ διαφιλονεικήσῃ. Ἐν Βερολίῳ ἡ Ἀντιγόνη, τὸ κάλλιστον ἴσως τῶν δραμάτων τοῦ Σοφοκλέους, μετεφράσθη Γερμανιστὶ κατὰ τὰ αὐτὰ μέτρα τῆς Ἑλληνικῆς στιχογραφίας· ὁ περίφημος μουσικὸς Μενδελσών Βαρθολόμης ἐμελούργησε τοὺς χοροὺς, ἀφ' οὗ βαθέως ἐμελέτησε τὰς περὶ ἀρχαίας μουσικῆς σωζόμενας εἰδήσεις, τὸ μέγα τοῦ Βερολίνου θέατρον δισκευάσθη κατὰ τὸν ρυθμὸν τῶν ἀρχαίων θεάτρων, καὶ ἐκπεπληγμένοι οἱ κάτοικοι τῆς πρωτευούσης τῆς Πρωσίας παρευρέθησαν εἰς θεατρικὴν τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν τελετὴν, καθ' ἣν ἴσως λησμονοῦντες χρόνους καὶ τόπους, πολλοὶ ἐζήτουν ν' ἀνακαλύψωσι τὸν Περικλῆν ἢ τὸν Σωκράτη ἐν τῷ μέσῳ τῶν θεατῶν. Ἡ παροῦσα εἰκὼν παριστᾷ τῆς τραγωδίας ταύτης, ὡς ἐδιδάχθη γαλλιστὶ εἰς τὸ ἐν Παρισίοις θέατρον, τὴν τελευταίαν σκηνήν.

Διὰ νὰ γίνῃ ὅμως καταληπτὴ εἰς πάντας τοὺς ἀναγνώστας, ἀνάγκη νὰ προσθέσωμέν τινας λέξεις περὶ τοῦ σχήματος τῶν ἀρχαίων θεάτρων, καὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν ἐγίνοντο αἱ ἐν αὐτοῖς παραστάσεις.

Τὸ Ἑλληνικὸν θέατρον εἰς τρία μέρη διηρεῖτο κυρίως: Πρῶτον, τὸ Κοῖλον, μέγα καὶ ἐπικλινές ἡμικυκλίον, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ στηριζόμενον εἰς πλευρὰν λόφου, καὶ κατιὸν μέχρι δέκα ἢ δώδεκα ποδῶν ὑπὲρ τὸ ἔδαφος. Τὸ κοῖλον περιεῖχε τὰ ἐδῶλια ἢ βᾶθρα, ἐφ' ὧν ἐκάθηντο οἱ θεαταί, συμποσούμενοι πολλάκις εἰς πολλὰς μυριάδας· δεύτερον, τὴν σκηνήν, ἣτις, ἀποτελοῦσα γραμμὴν εὐθείαν, ὑποτεινύσασαν εἰς τὸ κοῖλον, καὶ ἀντιστοιχοῦσαν εἰς τὸ κατώτατον αὐτοῦ

ὑψος, ἐπερατοῦτο πρὸς τὰ ὀπίσω εἰς τὸ κυρίως οἰκοδόμημα τοῦ θεάτρου, τὸ περιέχον τὰ δωμάτια τῶν ὑποκριτῶν, τῶν μηχανῶν καὶ τῆς ἄλλης ὑπηρεσίας.

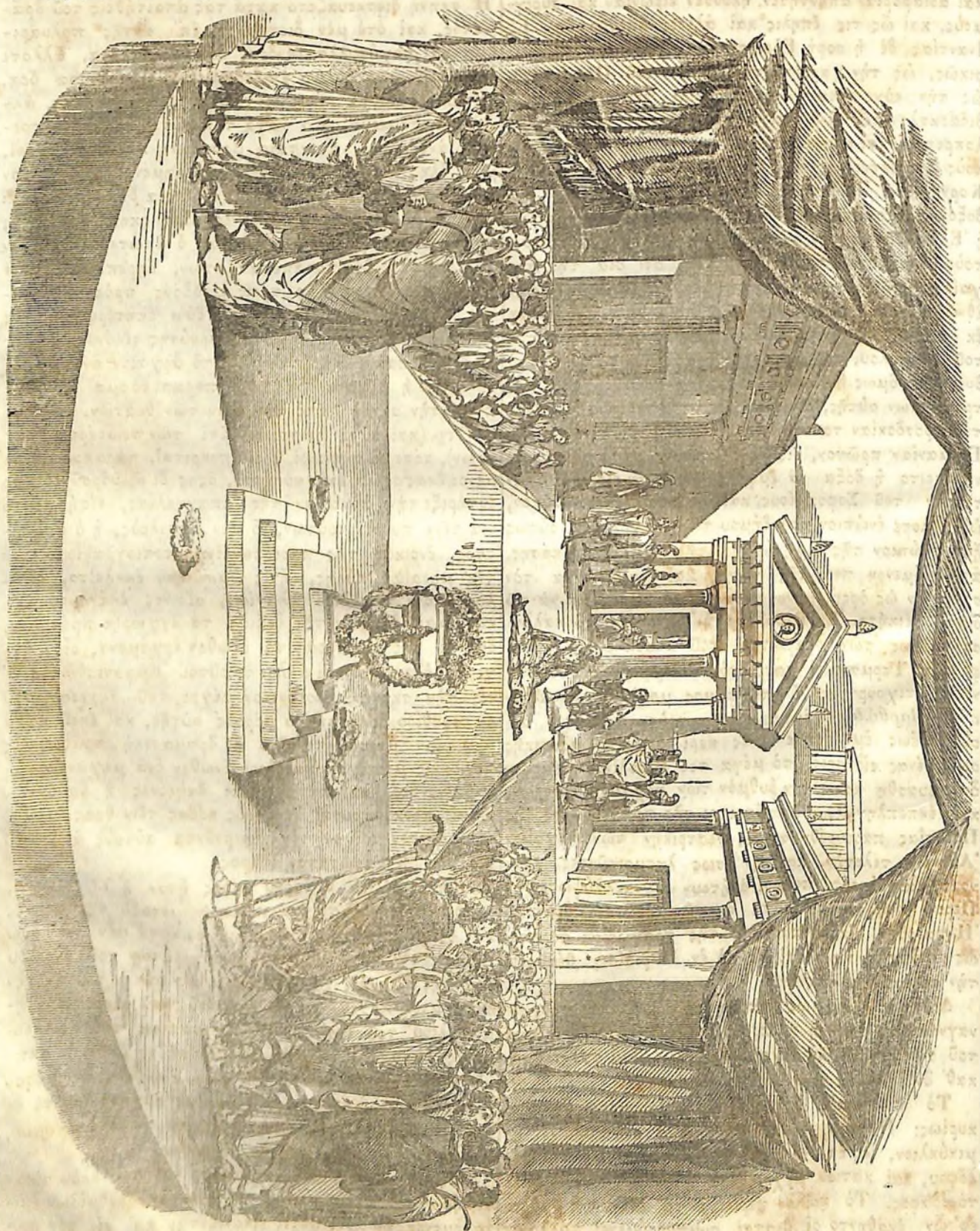
Ἡ σκηνὴ δισκευάζεται κατὰ τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ δράματος, καὶ ὅτε μὲν διετίθεντο ἐπ' αὐτῆς πολυάριθμα καὶ παχύφυλλα δένδρα, δάση ὀλόκληρα, ἄλλοτε δὲ ἐπήγγυοντο ξύλινα ἐπιβεβαμμένα ὑψηκόρουσα ὄρη, καταλαμβάνοντα τὸ πλεῖστον τοῦ βάθους αὐτῆς, ἄλλοτε κατεσκευάζοντο κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον κατοικίαι ἀνθρώπων, ἀνάκτορα βασιλέων καὶ θεῶν ναοί, μεθ' ὅλης τῆς πολυτελείας κεκοσμημένοι ὅσῃν εἶχον τὰ λίθινα αὐτῶν πρωτότυπα. Ὅποια δὲ καὶ ἂν ἦτον ἡ ὀγκώδης καὶ παχία αὐτῆ σκηνογραφία, ἦς τὸ ἀνώτερον μέρος μόνον, καὶ ὁ ἀπώτερος ὀρίζων ἀνεπληροῦτο διὰ παραπετασμάτων, ἔπρεπε πάντοτε καὶ σταθερῶς νὰ ἔχη τρεῖς εἰσόδους πρὸς τὴν σκηνήν, μίαν εἰς τὸ μέσον, καὶ δύο ἐκατέρωθεν, ὡς τοῦτο φαίνεται καὶ ἐπὶ τῆς παρούσης εἰκόνος, ἐρ' ἦς ἡ σκηνὴ παριστᾷ τῶν Θηβῶν τὸ ἀρχαῖον ἀνάκτορον.

Ὅταν ἡ αὐλαία, δηλ. τὸ παραπέτασμα τὸ κρύπτον τὴν σκηνήν ἀπὸ τὴν ὄψιν τῶν θεατῶν, κατεβιβάζετο (καὶ οὐχὶ ἦρετο, ὡς ἐπὶ τῶν νεωτέρων θεάτρων), τότε οἱ σκηνικοὶ, ἢ οἱ ὑποκριταί, παρακολουθοῦμενοι ἕκαστος ὑφ' ἑνὸς αὐλητοῦ, ὅστις δι' ἀμυδροῦ μέλους ἐστήριζε τὴν ἀρμονίαν τῆς ἀπαγγελίας, εἰσῆρχοντο διὰ τῶν πυλῶν τούτων, ὁ μὲν Βασιλεὺς, ἢ ὁ πρῶτιστος ἐνοικος τῆς παριστωμένης τοπιογραφίας, διὰ τῆς μεταίας πύλης, ἣτις Βασιλικὴ ἐκαλεῖτο, οἱ δὲ λοιποὶ διὰ τῶν δύο πλαγίων, αἱτινες ἐλέγοντο ξέριαι, καὶ διὰ μὲν τῆς δεξιᾶς τὰ ἐγγώρια πρόσωπα, διὰ δὲ τῆς ἀριστερᾶς τὰ ἐξωθεν ἐρχόμενα, ὅσον ἄγγελοι, ὀδοιπόροι καὶ ἄλλοι τοιοῦτοι. Ἐμμανισθέντες δ' εἰς τὴν σκηνήν, προσέβαινον μέχρι τοῦ Λογείου, τοῦ ἐμπροσθίου ξυλοδμήτου μέρους αὐτῆς, καὶ ἐκεῖ κατὰ μέγιστον μέρος ἐτελεῖτο ἡ δραματικὴ πρᾶξις, ἦς πολλάκις μετεῖχον καὶ θεοὶ ἄνωθεν διὰ μηχανῶν καταβαίνοντες, καὶ καταχθόνιοι δαίμονες ἢ θανόντων σκιαί, προκύπτουσαι ὑπὸ τοὺς πόδας τῶν θεατῶν, ἀπὸ τὸν κάθετον τοῖχον τὸν διαιροῦντα αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ θεάτρου τὸ κατώτατον ἔδαφος.

Τρίτον δὲ τοῦ θεάτρου μέρος ἦτον ἡ Ὀρχήστρα, αὐτὸ τὸ ἔδαφος τὸ ἐκτεινόμενον μεταξὺ τῆς σκηνῆς καὶ τοῦ Κοίλου, καὶ πλάτος ἔχον κατὰ μὲν τὰ δύο πέρατα τὴν ἀπόστασιν τῶν δύο κεράτων τοῦ Κοίλου ἀπὸ τῆς Σκηνῆς, κατὰ δὲ τὸ μέσον αὐτὴν ταύτην τὴν ἀπόστασιν προσθήκη τοῦ ἐμβαδοῦ τοῦ μικροτέρου ἡμικυκλίου τοῦ Κοίλου. Τῆς ἐκτάσεως ταύτης, κειμένης ἐπομένως δέκα ὡς δώδεκα πόδας ὑπὸ τὴν σκηνήν καὶ ὑπὸ τὰ κατώτερα τῶν ἐδῶλιων, τὸ μέσον ἡμικυκλικὸν μέρος ἦτον ἡ κυρίως ὀρχήστρα, τὸ δὲ πρὸς τὴν σκηνήν ὀρθογώνιον διάστημα ἐλέγετο ὄρησας, καὶ αἱ δύο αὐτοῦ πτέρυγες, πάροδοι.

Εἰς τὸ κέντρον τῆς ὀρχήστρας καὶ τοῦ ὅλου οἰκοδομήματος, ἠγείρετο ἡ θυμέλη, ὁ ἐπὶ βαθμίδων ἐπικαθήμενος βωμὸς, ὅστις εἰκονίζεται καὶ εἰς τὸν παρόντα πίνακα. Ὡς δὲ ἦν ἡ θυμέλη τὸ κεντρικὸν σημεῖον, οὕτως ἦν αὐτὴ καὶ ἡ ἀρχικὴ καὶ παραγωγὸς ἰδέα, τὸ πρῶτον σπέρμα τοῦ Ἑλληνικοῦ θεάτρου. Κῶμος ἀν-

δρῶν ἀδόντων καὶ δοχουμένων περὶ τὸν βωμὸν τοῦ θεοῦ καὶ Αἰσχύλου, καλλωπίσασα μὲν καὶ Βάχου εἰς τὰ Διονύσια, τοιαύτη ἦν τοῦ δράματος ἐξοργώτατα τὰ ἀγοραῖα ἐκεῖνα ἄσματα εἰς διθυράμβους ἢ ἀρχή, ἢ κατ' ὀλίγον ἐγονιμοποίησεν ἢ μεγαλορυθμὸν ἀξίους τῶν θεῶν οὓς ἐπήρουν, παρενθεῖσα δὲ μεταξύ αὐ-



τῶν διαλόγων, ὅστις ἐπὶ τῶν ποιητῶν τούτων καὶ τῶν θεάτρου ἦν ὁ βωμὸς ἢ ἡ θυρῆλη διὰ τοὺς δισυσιακοὺς διαδόχων τῶν ὑπῆρξεν ἡ οὐρανία γλῶσσα τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας. Διὰ τοῦτο, τὸ πρῶτιστον μέρος ἐκάστου ὕμνου, περιλαμβανομένη ἐκατέρωθεν ὑπὸ τοῦ Κοίλου διὰ τοὺς εἰς τὴν τελετὴν παρευρισκομένους θεατὰς, καὶ

ὑπὸ τῆς σκηνῆς, διὰ τὸ ποικίλον καὶ κοσμοῦν τοὺς χοροὺς δραματικὸν ἐπεισόδιον.

Αἱ δὴ δύο τοῦ δρόμου πάροδοι ἐπερατοῦντο εἰς δύο πύλους, ἀνοιγομένας ἐπὶ τοῦ περιβόλου τοῦ Θεάτρου. Δι' αὐτῶν συνήθως εἰσέρχεται ὁ χορὸς, διὰ τῆς δεξιᾶς μὲν ὅταν συνέκειτο ὑπ' ἐγγωρίων, ὡς εἰς τὴν Ἀντιγόνην τοῦ Σοφοκλέους, διὰ τῆς ἀριστερᾶς δὲ ὅταν ὑπὸ ξένων, ὡς εἰς τὰς Φοινίσσας τοῦ Εὐριπίδου. Συγκείμενος δὲ αὐτὸς ἀπὸ δώδεκα τὸ ὀλιγώτερον, ἀπὸ ἑβδομήκοντα δὴ τὸ περισσώτερον πρόσωπα, προέβαιεν εὐρύθμως, καὶ χωρῶν πρὸς τὸ μέλος τῶν αὐλητῶν, μέχρι τῆς θυμέλης, ὅπου ἀνήχεται ὁ λεγόμενος Ἡγεμῶν, ἡ δὴ ἡγὸς αὐτοῦ, καὶ μετὰ ταῦτα ὁ χορὸς διηρεῖτο εἰς δύο ἡμιχορούς, οἵτινες ὑπὸ δύο ταττόμενοι Κορυφαίους, πρὸς τὸ νεῦμα τοῦ ἡγεμόνος ἦδον ἀλληλοδιαδόχως τὰς στροφὰς καὶ τὰς ἀντιστροφὰς, διαφόρους ὀρχηστικὰς κινήσεις ἐκτελοῦντες περὶ τὴν θυμέλην, καὶ μετὰ ταῦτα πάντες ὁμοῦ καὶ ἀκινήτου-τες, ἦδον τὴν ἐπωδόν. Ὁ χορὸς ὁμιλῶν τὴν γλῶσσαν τῆς ὑψηλότερας ποιήσεως, ἤρκειτο συνήθως ἐπικρίνων τὰ ἐπὶ τῆς σκηνῆς ὑπὸ τῶν πρωτίστων προσώπων τοῦ δράματος λεγόμενα ἢ πραττόμενα, ἐξάγων τὰ θηϊκὰ αὐτῶν συμπεράσματα, παραινῶν καὶ ἀναπληρῶν τὸν ὑπὸ τῶν παθῶν ἐπισκοπιθέντα νοῦν. Ἄλλ' ἐνίοτε τὰ πάθη καὶ ἡ σπουδαιότης τῶν συμβάντων παρέστυρον καὶ αὐτὸν, ὥστε ἀπὸ θεατοῦ ἐγένετο κοινωνὸς τοῦ δράματος, καὶ ἀνεμίγνυτο εἰς τὴν πράξιν καὶ τὸν διάλογον ζωηρῶς, καὶ πολλάκις ἀνήρχετο ἀπὸ τῆς ὀρχήστρας εἰς τὴν σκηνήν, διὰ διπλῆς ἀναβάθρας ἧτις ὑπῆρχεν εἰς τοῦ λογείου τὸ μέσον, ὡς τὸν βλέπομεν ἀνερχόμενον εἰς τὴν ἐν τῷ πίνακι εἰκονιζομένην σκηνήν. Καὶ τῶ ὄντι ἡ σκηνὴ αὕτη ἦτον φύσεως ὥστε ν' ἀποσπᾷ τὸν ἦττον εὐαίσθητον χορὸν τῆς παθητικῆς ἡρεμίας του.

Μετὰ τὴν ἀλληλοκτονίαν τῶν ἀδελφῶν Ἐτεοκλέους καὶ Πολυνείκου, Κρέων ὁ θεὸς τῶν καὶ βασιλεὺς τῶν Θηβῶν, διέταξεν εἰς μὲν τὸν Ἐτεοκλέα, ὡς πρόμαχον τῆς πατρίδος του, ν' ἀποδοθῶσι τιμαὶ ἐπισήμου ταφῆς, ὁ δὲ Πολυνείκης, ὡς ἐπελθὼν κατ' αὐτῆς ἐνοπλὸς καὶ ξένους ἐπαγαγὼν, νὰ μείνῃ ἀταφος καὶ τῶν ὀρνέων βοδρά. Ἄλλ' ἡ ἀδελφὴ ἀμφοτέρων Ἀντιγόνη, εἰς τὴν φωνὴν τῆς καρδίας τῆς πεποιημένη μᾶλλον ἢ εἰς τὴν ἐπιταγὴν τοῦ τυράννου, ἐτόλμησε νὰ ἐνταφιάσῃ τὸν Πολυνείκην· συλληφθεῖσα ὁμοῦ ὑπὸ τῶν δορυφόρων τοῦ Κρέοντος, κατεδικάσθη ὑπ' αὐτοῦ, ὡς περιφρονησασα τὴν ἰσχύν του, νὰ ταφῆ ζῶσα εἰς ὑπόγειον φυλακὴν, ὅπερ μαθὼν Αἴμων ὁ μνηστὴρ αὐτῆς καὶ υἱὸς τοῦ Κρέοντος, ἀρ' οὐ μάτην ἐπροσπάθησε νὰ ἐξιλεύσῃ τὸν πατέρα του, ὑπὸ ἀπελπισίας ἐβύθισε τὸ ξίφος εἰς τὴν καρδίαν του καὶ ἀπέθανε. Τέλος ἡ βασίλισσα Εὐρυδίκη, τὸ δλεθρὸν τέλος τοῦ υἱοῦ τῆς ἀκούσασά, δὲν ἠθέλησε νὰ ἐπιζῆσῃ εἰς αὐτὸν, καὶ ἀπηγγονίσθη παρ' αὐτὰς τὰς πύλας τῶν ἀνκτόρων. Τοῦτο εἶναι τὸ μέρος τοῦ δράματος ὁ παριστά ἢ εἰκὼν. Τοῦ Αἴμονος τὸ σῶμα, ἀπὸ τοῦ μετασκηνοῦ κομισθὲν, κείται ἐπὶ τοῦ Λογείου, καὶ ἐπ' αὐτοῦ πρηγῆς κλαίει ὁ Κρέων, καὶ μεταμελεῖται βλέπων τῶν τυραννικῶν

πράξεων του τὴν ἐκβασιν. Ὁ δὲ χορὸς τῶν γερόντων Θηβαίων, μάρτυς τῶν τραγικῶν τούτων συμβάντων, ἀνέρχεται μετὰ σπουδῆς τὴν σκηνήν, μὴ θέλων νὰ μείνῃ αὐτῶν ἀμέτοχος, καὶ προθυμούμενος νὰ συνδράμῃ τὸν βασιλέα του διὰ λόγου καὶ διὰ πράξεως.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ.

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΡΩΜΗΣ. Ἐσχάτως εὐρέθη κατὰ τὴν Δωριάν ἑπαυλὴν εἰς Ἀλβανὸν οὐ μακρὰν τῆς Ρώμης, ὠραῖον γλυπτικὸν τεμάχιον, διγεγῆραν τὴν προσοχὴν τῶν Καλλιτεχνῶν. Κατὰ προτροπὴν δὲ τοῦ ἀρχαιολόγου Π. Ε. Βισκόντου, ὁ Πρίγκιψ Δωρίας ἐπεχείρησεν αὐτόθι μεγάλην ἀνασκαφὴν, ἧτις εἶχε περιεργότατα καὶ πολλοῦ λόγου ἀξία ἀποτελέσματα. Καὶ πρῶτον μὲν ἀνεκαλύφθη Θεάτρον καλῶς διατετηρημένον, τῆς ἐποχῆς τοῦ Δομιτιανοῦ, ἰσως ὁμοῦ, ὡς ἐκ τινῶν σημείων εἰκάζεται, καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἀδριανοῦ· καὶ ὁ Βισκόντης μάλιστα ἐπαγγέλλεται ν' ἀποδείξῃ ὅτι ἐνταῦθα ὑπῆρχε μεγάλη ἑπαυλις πλουσίου τινὸς συγγενοῦς τοῦ αὐτοκράτορος τούτου. Τὸ θέατρον τοῦτο, ἀνασκαφῆν ἐντελῶς, προσθέτει ἐν ἀξιολογον οἰκοδόμημα εἰς τὰ σωζόμενα μνημεῖα τῆς ἀρχαίας ἀρχιτεκτονικῆς. Δεύτερον δὲ ἀνευρέθη τὸ ἀγάλμα Ἰνδικοῦ ἢ πογωνοφόρου Βάκχου, ἀνώτερον φυσικοῦ μεγέθους, καὶ ἀρίστης διατηρήσεως, ἀν καὶ τῶ ἐλλείπωσιν οἱ βραχίονες, οἵτινες ὁμοῦ φαίνεται ὅτι ἦσαν ἀνέκαθεν πρόθητοι, καὶ δὲν εἶναι ἀπελπιζία νὰ εὐρεθῶσιν ἀκόμη εἰς τὴν ἐξακολούθησιν τῶν ἀνασκαφῶν. Εἶναι δὲ ὁ ῥυθμὸς τοῦ ἔργου ἀρχαϊκῶς αὐστηρὸς, ἢ μᾶλλον ἐπιτηδευόμενος καὶ μιμούμενος τὸν ἀρχαϊκόν, καθ' ἣν εἶχεν ἐπικρατήσει συνήθειαν κυρίως ἐπὶ Ἀδριανοῦ. Ἐκ τῆς ἐντελοῦς δ' ἐπεξεργασίας αὐτοῦ διοραταὶ ὅτι δὲν εἶναι τοῦτο προῖον γλυφίδος μιμητοῦ τινος ἢ ἀντιγραφῆς, ἀλλὰ πρωτότυπον πλάσμα εὐφυοῦς γλύπτου τῶν χρόνων ἐκείνων. Προσέτι εὐρέθησαν πολλὰ ἐντελῶς διατετηρημένα ἀγάλματα Κενταύρω, ὅμοια πρὸς τὰ διατηρούμενα ἐν τῷ Καπιτωλίῳ ὑπὸ τὸ ὄνομα Παπίου καὶ Ἀριστέου, ἀλλ' ἐργασίας ἐλευθερωτέρας καὶ θαρραλαιότερας, ὡς φαίνεται μάλιστα εἰς τὸ ἄνω, τὸ ἀνθρώπινον ἡμισυ τοῦ σώματος τοῦ νεανικωτέρου ἐξ αὐτῶν, ὅστις εἶναι καὶ ὁ ἀριστὰ διατετηρημένος. Περίεργον δὲ εἶναι ὅτι κατ' ἐφαρμογὴν τοῦ τότε ἐπικρατοῦντος πολυχρώμου γλυπτικοῦ ῥυθμοῦ, τὸ μὲν μέρος τοῦτο τοῦ σώματος καὶ ἡ οὐρὰ τοῦ ἵππου εἰσὶ κατεσκευασμένα ἐξ ἐρυθροῦ μαρμάρου, τὸ δὲ σῶμα τοῦ ἵππου ἐκ μελανολίθου. Τέλος ἀνεκαλύφθησαν πάμπολλα ἄλλα τεμάχια γλυμμένων μαρμάρων καὶ ἀναγλύφων ἐκ γῆς ὀπτιῆς, ἀτελῆ μὲν, ἀλλ' ὡς ἐλπίζεται, δυνάμενα νὰ συμπληρωθῶσι διὰ τῆς ἐξακολούθησεως τῶν ἀνασκαφῶν· διότι φαίνεται ὅτι τὸ μέρος τοῦτο εἶχε μείνει μέχρι τοῦδε ἀνεπαφὸν ἀπὸ τῶν ἀρχαιολόγων τὸν ζῆλον καὶ ἄγνωστον εἰς αὐτοὺς· ὅτι δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἀρχαίων χρόνων οὐδὲν τῶν πλουσίων αὐτοῦ κοσμημάτων εἶχεν ἀφαιρεθῆ, καὶ ὅτι τέλος ἐπὶ τῆς εἰσα

γωγῆς τοῦ χριστιανισμοῦ κατερρίφθησαν μὲν καὶ κατεστράφησαν ἐνταῦθα τὰ ἔργα τῆς εἰδωλολατρείας, ἀλλὰ δὲν ἐλεηλατήθησαν.

ΔΙΑΦΟΡΑ.

ΚΙΝΗΤΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ. Εἰς μίαν τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Γαλλίας, ἀπλοῦς γεωργός, Ἰωσήφ Κύστων καλούμενος, καὶ μόλις εἰκοσιπενταετής, οὐδεμίαν δὲ ἀνωτέραν τῆς τῶν ὁμοτέχων του λαβῶν ἀγωγὴν, κατεσκεύασεν ἐσχάτως ἀριστούργημα μηχανικῆς, σπανίαν προϋποθέτον εὐφυΐαν καὶ εὐρυτάτας μαθηματικὰς καὶ φυσικὰς γνώσεις. Ἐπ' αὐτοῦ διάφοροι δεῖκται σημειοῦσι μετὰ μεγίστης ἀκριβείας τὰς ὥρας, τὰ λεπτὰ, τὰ δευτέρα, τὰς ἡμέρας τῆς ἐβδομάδος, τὴν ἡμερομηνίαν, τοὺς μῆνας, τὰ ἔτη καὶ τοὺς αἰῶνας, τὴν ἀνατολὴν καὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, τὴν ἀνατολὴν καὶ τὴν δύσιν τῆς σελήνης κτλ.

Οἱ τροχοί, οἱ μὲν ξύλινοι, οἱ δὲ χαλκοί, εἰσὶν ὀπίσω ὑέλου ἐντέχνως διατεθειμένοι, ὥστε ἕκαστος δύναται νὰ ἰδῇ τὴν ἐντέλειαν τῆς κατασκευῆς τῶν καὶ τῶν κινήματων τῶν τὴν κανονικότητα. Ὑπεράνω δὲ τῶν τροχῶν καὶ τῶν ὄρολογίων ἐκτείνεται εἰς τριῶν ποδῶν μῆκος μικρὰ ὠραιοτάτη στοά, ἔχουσα κατὰ μὲν τὸ μέσον διαφόρους θαλαμίσκους, δύο δὲ πύργους κατὰ τὰ δύο πέρατα. Ὅταν μέλλῃ νὰ κτυπήσῃ ἡ ὦρα, ἀνοίγεται ἐνὸς τῶν θαλαμίσκων ἡ θύρα καὶ ἐξέρχεται δρεπανηφόρος ὁ θάνατος, κατόπιν δ' αὐτοῦ ὁ Χριστός, ὅστις μάλιστα διὰ χειρὸς ἔχων, τὸν διώκει καὶ τὸν κατακλείει εἰς ἄλλον θαλαμίσκον. Ἄμα δ' ἀκουσθῇ τὸ πρῶτον κτύπημα τοῦ ὄρολογίου, μικρὸς ἀλέκτωρ, καθήμενος ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ὅστις ἐπιστέφει τὴν κορυφὴν μικροῦ πυργιδίου, περυγίζει καὶ ἐκτείνει πρὸς τὰ ἔμπροσθεν τὸν τράχηλον ὡς ἂν ἠτοιμάζετο νὰ φωνάξῃ. Ἀφ' οὗ δὲ κτυπήσῃ ἡ ὦρα, ὁ θάνατος καὶ ὁ Χριστός ἐπανέρχονται εἰς τοὺς ἰδίους θαλαμίσκους ἀμφοτέροι, καὶ κλείουσι τὰς θύρας.

Ἰρὶς τῆς ἡμέρας, εἰς τὰς ἕξ τὴν αὐγὴν, εἰς τὰς ἕξ τὴν ἐσπέραν καὶ κατὰ τὴν μεσημβρίαν, δι' εὐφυεστάτου μηχανισμοῦ, ἀκούεται ὁ ἦχος τῶν χαιρετισμῶν. Τότε καὶ ἡ Παναγία, ἐξερχομένη τοῦ θαλαμίσκου τῆς, διέρχεται τὴν στοάν, καὶ εἰσελθοῦσα εἰς μικρὸν εἰκονοστάσιον, προσεύχεται. Συγχρόνως ἄγγελος κατέρχεται ἀπὸ πυργιδίου, καὶ κινῶν τὰς πτέρυγας, ἵσταται εἰς ἀπόστασιν τινα ἀπὸ τῆς παρθένου, καὶ ἔπειτα κλίνει τὸ σῶμα ὡς μέλλων νὰ τῇ ἀποτείνῃ τὸν οὐράνιον χαιρετισμόν. Ἡ δὲ παρθένος ταραττεται τότε, τρέμει, καὶ φαίνεται εἰς τὰ κινήματά τῆς ὁ ἱερός φόβος. Ἐπειτα δὲ ὁ ἄγγελος ἀνέρχεται πάλιν, καὶ δις πάλιν ἐπιστρέφει καὶ ἐπαναλαμβάνει τὰς αὐτὰς κινήσεις καὶ τοὺς αὐτοὺς χαιρετισμούς.

Ὁ μεγαλοφυῆς τεχνίτης κατεσκεύασε τὸ ἐξαίσιον τοῦτο ἔργον ἐργαζόμενος τὴν νύκτα μόνον, εἰς μίαν γωνίαν τῆς καλύβης του, εἰς τὸ ἀμυδρὸν τοῦ λύχνου τοῦ φῶς, καὶ ἀφ' οὗ δι' ὅλης τῆς ἡμέρας παρηκολούθει εἰς τοὺς ἀγροὺς τὸ ἄροτρον.

ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΙ. Εἰς μίαν ἐν Κορνουάλλῃ ἐκκλησίαν (εἰς Landolph) ἀναγινώσκειται τὸ ἐφεξῆς ἐπιτάφιον.

« Ἐνταῦθα κείται τὸ σῶμα Θεοδώρου τοῦ Παλαιολόγου, ἐκ Πεζάρου τῆς Ἰταλίας, καταγομένου κατ' εὐθείαν γραμμὴν ἀπὸ τοὺς τελευταίους αὐτοκράτορας τῆς Ἑλλάδος, υἱοῦ τοῦ Καμίλλου, υἱοῦ τοῦ Προσπέρου, υἱοῦ τοῦ Θεοδώρου, υἱοῦ τοῦ Ἰωάννου, υἱοῦ τοῦ Θωμᾶ, νεωτέρου ἀδελφοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιολόγου, βασιλεύσαντος ἐν Κωνσταντινούπολει μέχρι τῆς ἀλώσεως αὐτῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων. Νυμφευθεὶς — ὁ Θεόδωρος Παλαιολόγος — τὴν Μαρίαν, θυγατέρα τοῦ Γουλιέλμου Βῶλς, εὐπατρίδου τῆς Ἄδλυ ἐν τῇ κομητείᾳ Σουφὸλκ, καὶ γεννήσας πέντε τέκνα, τούτῃστι τὸν Θεόδωρον, Ἰωάννην, Φερδινάνδον, Μαρίαν καὶ Δωροθέαν, μετέστη τῆς ζωῆς ταύτης ἐν Κλυστῶν, τὴν 12 Ἰαννουαρίου 1636. »

Τὸ ἐπιτάφιον τοῦτο, γεγραμμένον Ἀγγλιστί, φέρει ἀνωθεν αὐτοῦ τὸν αὐτοκρατορικὸν ἀετόν. Εἰς τὰ βιβλία τῆς ἰδίας ἐκκλησίας φαίνεται σεσημειωμένος ὁ θάνατος καὶ ἐτέρου μέλους τῆς οἰκογενείας αὐτῆς, συμβὰς τὸ 1674.

ΥΠΟΓΕΙΟΝ ΠΑΛΑΤΙΟΝ. Ὁ γενικὸς διοικητὴς τῆς Καμπζάτικας, φεύγων τὴν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη ἀπερίγραφτον καὶ ἀνυπόφορον τοῦ ψύχους δριμύτητα, κατεκλείσθη εἰς τὰ σπλάγγνα τῆς γῆς, δηλαδή ἀπὸ τὸ ἐν Ἀγίῳ Πέτρῳ καὶ Παύλῳ σύνηθες διοικητήριόν του, κατέφυγεν εἰς τὴν ἔκτακτον χειμερινὴν διαίταν του. Εἶναι δὲ αὕτη μέγιστον παλάτιον, συγκείμενον ἐκ πολυπληθῶν δωματίων, καὶ χωρητικὸν διακοσίων ἐνοίκων, ἐσκαμμένον δὲ εἰς 60 ποδῶν βάθος ὑπὸ τὴν γῆν. Αἱ πολυτελεῖς αὗται διαίται εἰσι διηνεκῶς πεφωταγωγημένοι ἀπὸ παμπληθεῖς ἀσβέστους λύχνους. Ὁ διοικητὴς ὅμως δὲν ἀποσύρεται εἰς αὐτὰς εἰμῆ ὅταν τὸ ψύχος, ὡς εἰς τὸν ἄρτι λήξαντα χειμῶνα, ὑπερβῇ πᾶν ὄριον.

ΑΔΑΜΑΝΤΙΝΟΣ ΓΑΜΟΣ. Καθ' ὄλην τὴν Γερμανίαν ἡ εἰκοστὴ πέμπτη ἐπέτειος ἡμέρα τοῦ γάμου καλεῖται ἀργυροῦς γάμος, ἡ πεντηκοστὴ, γάμος χρυσοῦς, ἡ δὲ ἑξηκοστὴ ἕκτη, ἀδαμάντινος, καὶ κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας ὑπάρχει ἔθος νὰ ἀνανεοῦται ἡ νυμφικὴ τελετή. Τοῦτο ἐγένετο κατὰ τὸν παρελθόντα Μάρτιον, εἰς Φααβόργην τῆς Δανίας, ὅπου εἰς τὴν ἐνοριακὴν ἐκκλησίαν ὁ Κ. Λαρόβλιος, διευθυντὴς ζαχαροποιείου, ἐτέλεσε παρουσίᾳ τεσσαράκοντα ἐπτὰ ἀπογόνων του, τὸν ἀδαμάντινον γάμον του. Περιέργον δὲ εἶναι ὅτι μετὰ 66 ἐτῶν εὐδαίμονα συμβίωσιν ἐπὶ τῆς γῆς, δεκατέσσαρας ἡμέρας μετὰ τὴν παράδοξον τελετὴν ταύτην ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ πρωίᾳ ἀπέθανον ἀμφοτέροι οἱ σύζυγοι, καὶ ἐνοθόντες ἐν τῷ θανάτῳ ὡς ἦσαν ἠνωμένοι ἐν τῇ ζωῇ, κατετέθησαν εἰς τὸν αὐτὸν τάφον.

ΔΗΜΗΓΟΡΙΑ ΥΠΟΔΟΧΗΣ. Ὅταν Ἰάκωβος ὁ πρῶτος διῆλθε ποτὲ διὰ τῆς Ἀγγλικῆς πόλεως Σκρεϊσβούργης, τὸ δημοτικὸν συμβούλιον εἰς τὴν δημηγορίαν του τὸν ἠυχῆθη νὰ ζῆσθ ὅσον ὁ ἥλιος καὶ ὅσον οἱ ἀστέρες. — Ἄν αἱ εὐχαί σας εἰσακουσθῶσι, Κύριοι, εἶπεν ὁ βασιλεὺς μείδιων, ὁ υἱός μου θ' ἀναγκασθῇ νὰ βασιλεύσῃ μετ' ὁ φῶς τῶν λύχνων.